

Programmabegroting
2018–2021

Beleidsbegroting

2018–2021

Gemeente Tytsjerksteradiel

1 BELEIDSBEGROTING

Inhoudsopgave

1 BELEIDSBEGROTING	5
Inhoudsopgave	7
Ynlieding	9
1.3 Visie en algemene ontwikkelingen.....	11
Algemene toelichting	11
Ontwikkelingen na vaststelling Perspectiefnota	12
Demografische ontwikkelingen.....	15
Voortgang realisatie ombuigingsoperatie.....	18
Toelichting niet-beleidsrelevante ontwikkelingen.....	19
Programma overstijgende onderwerpen.....	20
Besluitvorming	23
1.4 Programmaplan.....	25
0. Bestuur en ondersteuning.....	27
1. Veiligheid.....	32
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	35
3. Economie.....	38
4. Onderwijs	42
5. Sport, cultuur en recreatie	45
6. Sociaal domein	49
7. Volksgezondheid en milieu	58
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	63
Algemene dekkingsmiddelen	68
Overhead.....	70
Vennootschapsbelasting	71
Onvoorzien	71
1.5 Paragrafen	73
Lokale heffingen.....	75
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	82
Onderhoud kapitaalgoederen	90
Financiering	94
Bedrijfsvoering	97
Verbonden Partijen	101
Grondbeleid.....	111

2 FINANCIËLE BEGROTING	115
Overzicht van baten en lasten en de toelichting.....	117
Geprognosticeerde beginbalans	120
EMU-saldo	124
Geraamde baten en lasten per taakveld.....	126
Investerings 2018-2021	126
3 BIJLAGEN	130
Politieke termijnagenda en collegeprogramma.....	133
Eenmalige lasten en baten	141
Beleidsindicatoren BBV	142

Ynlieding

Begrutting 2018 en mearjierrêrûzing 2019–2021

Hjirby biede wy jim de begrutting 2018 en de mearjierrêrûzing 2019–2021 oan. Dit is de lêste begrutting foar de ferkiezings fan it oare jier.

Hjirmei slute wy dizze bestjoersperioade ôf en stelle wy fêst dat wy sprekke kinne fan in sûn finansjeel fûnemint foar de nije bestjoersperioade.

Yn de programmabegrutting wurdt yn elts programma op haadlinen it belied en de finansjele middels dy't dêrby hearre foar de kommende jierren presintearre.

De begrutting 2018 en de mearjierrêrûzing 2019–2021 is struktureel en reël slutend. Ek de kommende jierren witte wy dat wy steane foar in tal útdagings dy't it nedige omtinken freegje. Yn de transformaasje fan it sosjaal domein hawwe wy al it nedige ûndernaam, mar it wurk is noch net ôf. Der wurdt ynset op een kwalitatyf noch bettere soarch, stipe fan minsken dy't it nedich hawwe en stimulearjen fan it selsoplossend fermogen fan de mienskip (kanteling). De wurkleasheid bliuwt gâns in omtinkpunt. It ynfieren fan de nije Omgevingswet freget yn de kommende tiid in protte omtinken.

Wy wolle ús bliuwend rjochtsje op it leverjen fan in duorsume bydrage oan it foarsjenningnivo yn de gemeente. Dêrnjonken wolle wy perspektyf jaan oan de minsken dy't dat nedich hawwe.

Riedsbehandeling

De begrutting wurdt behannele yn de riedsgearkomste fan 9 novimber 2017. Yn it ramt fan jim tarieding op de programmabegrutting 2018 freegje wy jim om jim (technyske) fragen safolle mooglik foarôfgeand oan de riedsbehandeling te stellen. Us fersyk is dy fragen uterlik 3 novimber o.s. yn te tsjinjen by de hear A.J. van der Ploeg. Dat kin likegoed fia e-mail (ajvanderploeg@t-diel.nl), as telefoanysk (0511-460 571).

De fragen wurde registrearre en útset yn de organisaasje. De antwurden sille ynearsten allinne ornearre wêze foar de fraachsteller. Dy kin dêrnei oanjaan oft hy/sy de antwurden ek tastjoerd ha wol oan de oare riedsleden. Foar safier't it nei oanlieding fan de fragen giet om politike relevânsje, sille wy dat meinimme by de behandeling yn de ried.

Burgum, 17 oktober 2017

It kolleezje fan boargemaster en wethâlders fan Tytsjerksteradiel

1.3 Visie en algemene ontwikkelingen

Algemene toelichting

In dit hoofdstuk worden in hoofdlijnen de opbouw van de programmabegroting en de belangrijkste kaders voor de komende periode toegelicht.

Opbouw programmabegroting

In dit hoofdstuk van de programmabegroting (Visie en algemene ontwikkelingen) worden in hoofdlijnen de gehanteerde uitgangspunten en de ontwikkelingen vanaf en na vaststelling van de perspectiefnota geschetst, die hebben geleid tot het (financiële) meerjarenperspectief.

Ten opzichte van de uitgangspunten bij de perspectiefnota 2018 – 2021 (voorjaar 2017) zijn er op meerdere onderdelen veranderingen geweest, die wij in dit hoofdstuk onder *Ontwikkelingen na vaststelling Perspectiefnota* nader toelichten. Vervolgens is er een toelichting op de *Demografische ontwikkelingen* en onze vervolgstappen om te komen tot een samenhangend beleid voor dit thema. Er is een toelichting op het volgen van de *Voortgang van de realisatie van de ombuigingsoperatie* opgenomen en een toelichting gegeven op de *niet-beleidsrelevante ontwikkelingen*. Voor de *programma overstijgende onderwerpen* is eveneens een afzonderlijke paragraaf opgenomen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de besluitvorming over deze programmabegroting, inclusief de programma's (zie hoofdstuk 1.4), de paragrafen (zie hoofdstuk 1.5), de financiële begroting (zie hoofdstuk 2) en de bijlagen (zie hoofdstuk 3).

Kaders

Startpunt voor het beleid in 2018 is de politieke termijnagenda van de raad. Aan het begin van de bestuursperiode 2014–2018 heeft de raad met het opstellen van de politieke termijnagenda aan ons duidelijke politieke prioriteiten meegegeven. Vervolgens is de politieke termijnagenda meegenomen in de opstelling van het collegeprogramma 2014–2018, “Fan âld tinken nei nij dwaan”, waarin een aantal ambities voor de komende periode werd meegenomen.

Voor de in de politieke termijnagenda en het collegeprogramma genoemde prioriteiten en uitgangspunten verwijzen wij naar de bijlagen in hoofdstuk 3. Hier is ook de planning voor de komende jaren opgenomen. De komende periode zal 'beleidsluw' zijn. Op basis van het vastgestelde pakket van ombuigingsmaatregelen zal bepaald beleid worden beëindigd of anders ingevuld.

Ontwikkelingen na vaststelling Perspectiefnota

Algemeen

In de perspectiefnota 2018 – 2021 zijn de (voorlopige) kaders voor de begroting 2018 en verder vastgesteld. In de huidige bestuursperiode is weinig ruimte voor het opzetten van nieuw beleid. Het accent ligt op het realiseren van forse ombuigingen op de gemeentelijke activiteiten en op het zoveel mogelijk in stand houden van bestaande voorzieningen.

In de voorbereiding van de begroting 2018 is nadrukkelijk vanuit deze kaders gewerkt. De tijd heeft echter niet stilgestaan tussen het behandelen van de perspectiefnota 2018 – 2021 (voorjaar 2017) en het samenstellen van deze begroting. De ontwikkelingen worden in de volgende paragraaf toegelicht.

Ontwikkelingen

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Onze begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2017. Volgens de meicirculaire 2017 gaan de gemeenten er de komende jaren op vooruit. Deze ontwikkeling was al meegenomen in de perspectiefnota 2018–2021 en is nu definitief vertaald in de begroting 2018. Het gemeentefonds en het provinciefonds ontwikkelen zich evenredig met de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Anders gezegd, geeft het rijk meer geld uit, dan neemt ook de algemene uitkering van de fondsen toe. Bij een afname van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven geldt het omgekeerde. De groei of krimp van de fondsen als gevolg van deze normeringssystematiek wordt accres genoemd.

Inmiddels is de septembercirculaire 2017 ook doorgerekend. Ten opzichte van de meicirculaire 2017 gaat het hier om relatief kleine verschillen. Bij de perspectiefnota van volgend jaar zullen wij kijken, of de positieve trend van de afgelopen jaren wordt doorgetrokken. Een waarschuwing is echter wel op zijn plaats: “Bijna niets is zo onvoorspelbaar als de uitkering uit het gemeentefonds”.

Het kabinet trekt in de Rijksbegroting 2017 extra geld uit voor veiligheid, zorg en duurzaamheid.

Rijksbegroting en reactie van de VNG

De VNG ziet in de laatste begroting van het kabinet–Rutte II kleine stapjes in de goede richting op meerdere voor de gemeenten belangrijke terreinen. Voor grote stappen moet vanzelfsprekend gewacht worden op het regeerakkoord van het volgende kabinet.

Een goede samenwerking tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen is voor de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven zeker noodzakelijk.

Duurzaam

De eerder dit jaar door de gemeenten, de provincies en de waterschappen gezamenlijk gepresenteerde Investeringsagenda ‘Naar een duurzaam Nederland’ wordt door het ministerie van Economische Zaken en van Infrastructuur en Milieu terecht genoemd als een belangrijke regionale aanpak om Nederland klimaatbestendig te maken. Ook in het tegelijk met de begroting gepresenteerde Deltaplan klimaatadaptatie van de Deltacommissaris wordt erkend dat Rijk en lokale overheden alleen gestructureerd en in gezamenlijkheid de ruimtelijke omgeving waterrobuust en klimaatbestendig kunnen maken.

Zorg

Het kabinet trekt de komende jaren 2 miljard uit voor verpleeghuizen. Begrijpelijk en nodig. Maar in de begroting van VWS staat: 'Van ziekenhuizen naar zorg in de buurt. Van instelling naar thuis. Van de wachtkamer naar de huiskamer.' Gemeenten willen dat deze beweging prioriteit blijft houden en dat blijkt niet uit deze begroting. Waar blijft de impuls voor die door het kabinet zo gewenste verschuiving van taken in de zorg?

Veiligheid

De VNG constateert dat ten aanzien van veiligheid in deze begroting het merendeel van de extra middelen wordt ingezet om ontstane achterstanden en urgente knelpunten te verhelpen, met name op het gebied van terrorismebestrijding, cybersecurity en grensbewaking. Tegelijkertijd valt op dat, ook al draaide de Tweede Kamer vorig jaar een vergelijkbaar voorstel terug, weer een bezuiniging wordt voorgesteld op een belangrijke veiligheidspartner, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV).

Daarnaast constateert de VNG dat eerder gereserveerde middelen – geen nieuw geld – nu definitief beschikbaar wordt gesteld aan de bestrijding van ondermijning en High Impact Crimes (o.a. overvallen, straatroven en inbraken) en dat er nieuw geld is voor de bestrijding van mensenhandel.

De VNG is content met het wegwerken van het achterstallig onderhoud, maar zien deze begroting bovenal als een open uitnodiging aan de formerende partijen om in het nieuwe regeerakkoord een grotere stap vooruit te zetten met het veiligheidsbeleid.

Gemeentefonds

De beleidsarme begroting betekent dat het accres van het gemeentefonds ook geen grote veranderingen laat zien. Wel noteren we een plus voor 2018. Wat het gemeentefonds daarna gaat doen, zal afhangen van het pakket aan maatregelen waar het nieuwe kabinet mee komt.

Sociaal Domein

Voor het Sociaal Domein gaan wij voor de begroting 2018 nog steeds uit van een "budgettair neutraal" karakter. De ontwikkelingen in zowel 2015, 2016, als 2017 geven op dit moment nog te weinig informatie om een goede prognose voor de komende jaren te geven. Wij houden u via de afgesproken rapportagemomenten op de hoogte van de ontwikkelingen.

Nieuwe begrotingsopzet

De begroting 2017 van onze gemeente was al ingericht op basis van de nieuwe BBV voorschriften, maar voor deze begroting waren de oude bekende programma's 1 tot en met 10 als zodanig niet gewijzigd. Wel was er in de opbouw van de programma's rekening gehouden met de nieuwe verplichte onderdelen, zoals de verplichte beleidsindicatoren.

In de raad van 15 juni 2017 heeft de raad een nieuwe programma indeling vastgesteld. Hiermee kennen de werkmaatschappij 8KTD en de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel dezelfde programma indeling vanaf de begroting 2018.

Door deze nieuwe begrotingsopzet, ontstaan verschillen in de vergelijking met voorgaande jaren. Per programma benoemen wij expliciet de beleidsinhoudelijk relevante wijzigingen in vergelijking tot kosten en baten van het vorige jaar. De herverdelingseffecten die het gevolg zijn van de nieuwe programma indeling zijn niet beleidsrelevante verschuivingen en vallen onder de autonome ontwikkelingen.

Om u inzicht te geven in de ontwikkelingen op hoofdlijnen tussen de begroting 2017–2020 en de begroting 2018–2021 is onderstaande tabel opgenomen. Hierin is de ontwikkeling van de begroting tussen de beide jaren weergegeven.

Omschrijving / bedragen per jaar (x 1.000)	2018	2019	2020	2021
Saldi meerjarenbegroting 2017 – 2020 (november 2016)	570	643	627	837
Eerste bestuursrapportage 2017	-160	-86	-57	-57
Proeftuin Noordoost Fryslân	-23	-	-	-
Ontwikkeling algemene uitkering (PPN 2018–2021)	407	396	356	347
Ontwikkelingen (autonoom) aanvaard beleid (PPN 2018–2021)	-18	-18	-18	-18
Ontwikkelingen bestaand en nieuw beleid (PPN 2018–2021)	-848	-928	-819	-841
Stand meerjarenbegroting 2018–2021 (PPN 2018–2021)	72-	7	89	268
Actualiseren stelposten, ontwikkeling algemene uitkering en CAO	85	83	734	735
Actualisering exploitatie de Sawn Doarpen	-37	-37	-37	-37
Actualisering opbrengst huren en pachten	29	29	29	29
Frysk belied (raad 13 juli 2017)	-8	-8	-8	-8
Bijstelling begroting FUMO	10	10	10	10
2e bestuursrapportage 2017	-44	-24	-24	-24
Diverse overige wijzigingen (autonome ontwikkelingen)	70	118	141	117
Saldi meerjarenbegroting 2018–2021	33	178	934	1.090

Bouwgrondexploitatie

De insteek voor de bouwgrondexploitatie voor de komende jaren is dat wij verdere cumulatie van risico's zoveel mogelijk willen voorkomen. Dit beleid is enkele jaren geleden al ingezet. Voor wat betreft de verkoop van bouwterreinen hebben we de afgelopen tijd de wind weer wat mee. Dit draagt bij aan een verdere verlaging van het risicoprofiel van de bouwgrondexploitatie.

Voor 2018 stellen wij voor om de prijzen voor uitgifte van bouwgrond voor vrijstaande woningen licht te verhogen voor de dorpen Burgum, Hurdegaryp en Oentsjerk. Voor de prijzen van de bouwgrond in de kleinere dorpen stellen we voor om de huidige vastgestelde prijzen ook voor 2018 te hanteren.

Financieel perspectief

De vertaling van de kaders en uitgangspunten van de perspectiefnota 2018 – 2021 in samenhang met de ontwikkelingen na vaststelling ervan leiden tot de volgende saldi voor de jaren 2018 t/m 2021:

Jaar (x 1.000)	2018	2019	2020	2021
saldo	33	178	934	1.090
positief bedrag = voordelig, negatief bedrag = nadelig				

Demografische ontwikkelingen

Inleiding

Zowel vanuit de VNG als vanuit de provinciale toezichthouder worden gemeenten, die mogelijk te maken hebben of te maken krijgen met een afname van de bevolking, geadviseerd om een paragraaf demografische ontwikkelingen toe te voegen aan de begroting en de jaarrekening.

De verwachte krimp in de regio Noordoost Fryslân dwingt gemeenten tot het formuleren van een samenhangend beleid dat de afzonderlijke beleidsterreinen overstijgt en ingrijpende gevolgen kan hebben. Vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, de VNG en het ministerie van BZK hebben een handreiking paragraaf demografische ontwikkeling opgesteld.

Demografische ontwikkeling

Vorig jaar schreven we dat in de programmabegroting een paragraaf Demografische ontwikkelingen zou worden opgenomen. Deze paragraaf zal in navolging van de woningmarktanalyse Noordoost Fryslân en de nieuwe Woonvisie Tytsjerksteradiel in 2018 vorm gaan krijgen.

De paragraaf zal inzicht moeten bieden op de financiële gevolgen van het dalend aantal inwoners in onze gemeente. Als op termijn het aantal huishoudens daalt, zal dit een negatief effect hebben op de gemeentelijke inkomsten. Daarnaast zullen de doelgroepen voor bepaalde maatschappelijke voorzieningen kleiner worden (onderwijs, sport) of verschuiven (zorg). De paragraaf zal ingaan op vier onderdelen:

- ontwikkeling van de bevolking;
- effect op de woningmarkt (leegstand en capaciteit in bestemmingsplannen);
- effect op het voorzieningenniveau en leefbaarheid;
- de sociaaleconomische effecten op de arbeidsmarkt.

Er zal een interne werkgroep ingesteld worden vanuit de verschillende beleidsvelden om inzicht te krijgen in de toekomstige kosten van het voorgenomen beleid en de houdbaarheid van dat beleid met het oog op de demografische ontwikkeling.

In het kader van de nieuwe Woonvisie en de regionale samenwerking in ANNO verband op dit thema zal een werkgroep ingericht worden die de demografische ontwikkelingen en de gevolgen voor de verschillende beleidsterreinen volgt/ monitort en toets aan het gemeentelijk beleid zodat deze waar nodig bijgesteld kan worden.

Krimpregio

Sinds 2015 is Noordoost Fryslân formeel als krimpregio aangewezen. Tytsjerksteradiel ligt als het ware aan de voet van de krimpregio. De verwachting is namelijk dat het inwonertal in de overige (vijf) krimpgemeenten sneller zal afnemen. Vast staat dat de samenstelling van de bevolking gaat veranderen: het aantal 65 plussers neemt sterk toe en het aantal jongeren onder de 15 jaar neemt af. Ook de beroepsbevolking zal in totale omvang afnemen.

Het aantal huishoudens neemt naar verwachting op korte termijn weliswaar nog toe binnen de krimpregio maar dat wordt voornamelijk veroorzaakt door alleenstaande ouderen. Aan de woningvoorraad zullen dan ook andere eisen gesteld worden, zoals levensloopbestendig wonen. Particuliere initiatieven op het gebied van wonen en zorg zijn een actueel thema.

Binnen het totaal van de regio Noordoost zal het aantal huishoudens in de periode na 2020 af gaan nemen. Uitbreiding van de woningmarkt is bij daling van het aantal huishoudens niet langer wenselijk: het gaat om transformatie van de woningmarkt. Gemeenten binnen de regio Noordoost doen er goed aan om de transformatie opgaven onderling op elkaar af te stemmen.

Vanuit de provincie Fryslân wordt verkend (samen met partners) of er draagvlak is voor het oprichten van een transitiefonds rondom de woningaanpak. Dit fonds moet inzetbaar zijn voor zowel particuliere woningen als de sociale woningbouw en maatschappelijk vastgoed. Doel van dit transitiefonds is om een Fries woningbestand (type en aantal woningen) te krijgen dat (in de toekomst) beter past bij de veranderende opbouw van de bevolking.

De provincie gaat een scherper krimpbeleid voeren wat zal inhouden dat er minder snel medewerking verleend zal worden aan nieuwe woningbouwprojecten. De aanscherping van de provincie heeft als voornaamste doel: toekomstige demografische ontwikkelingen nu al in goede banen leiden.

Voorzieningen

Demografische ontwikkelingen en een relatief lage bevolkingsdichtheid versterken de gevolgen voor de toekomstige vraag naar voorzieningen en de kosten die gepaard gaan met het in stand houden van deze voorzieningen. Maatschappelijke voorzieningen kosten geld en dit leidt tot een spanningsveld tussen de maatschappelijke doeleinden van deze voorzieningen en de kosten die daarmee samen gaan (kwaliteit, bereikbaarheid en financiën is hierbij een belangrijke driehoek). De provincie Fryslân wil de komende vier jaar stimuleren dat er regionale plannen ontwikkeld worden met als hoofddoel afstemming van voorzieningen tussen gemeenten. Hierbij is het wel belangrijk dat de gemeente eigen regie kan voeren en eigen keuzes kan maken.

De toenemende vergrijzing heeft gevolgen voor de zorgkosten van de gemeente maar ook voor het voorzieningenniveau. Daarnaast is het beeld er dat veel hoog opgeleide jongeren wegtrekken uit de gemeente. Dit heeft gevolgen voor de lokale arbeidsmarkt omdat het aanbod van geschikt personeel een vestigingsfactor is voor bedrijven.

ANNO

In ANNO-verband is onderzoek gedaan naar de particuliere woningvoorraad. Dit onderzoek (genaamd "Woningmarktanalyse Noordoost-Fryslân") is in 2016 uitgevoerd door onderzoeksbureau KAW waarbij o.a. de demografische ontwikkelingen en de verwachte woningbehoefte per dorp in beeld gebracht zijn. De uitkomsten van dit rapport zijn meegenomen in de opzet van de nieuwe Woonvisie voor Tytsjerksteradiel. Daarnaast is er in ANNO verband regelmatig overleg over hoe om te gaan met de demografische ontwikkelingen en de gevolgen voor de regio als geheel en de gemeenten afzonderlijk.

Woningmarktonderzoek

Voor Tytsjerksteradiel is het belangrijk om in te spelen op bovenstaande ontwikkelingen en hierbij regionaal de verbinding te blijven zoeken. De tijd van bewustwording is voorbij, de toewijzing van de status 'krimpregio' onderstreept dit. Vanuit dit perspectief wordt er een werkgroep gevormd die zich richt op de demografische ontwikkelingen, zowel op gemeentelijk als op regionaal niveau, en de gevolgen daarvan. Deze werkgroep zal na vaststelling van de nieuwe Woonvisie in 2018 uitgerold worden.

Woonvisie

De gemeentelijke woonvisie uit 2010 biedt juridisch onvoldoende houvast voor het maken van prestatieafspraken met Woningcorporaties. Mede op basis van het recente woningmarktonderzoek uitgewezen dat er zich ingrijpende wijzigingen voordoen voor nu en in de toekomst alle aanleiding om een nieuwe woonvisie op te maken die het (wettelijk) fundament biedt voor prestatieafspraken met Woningcorporaties, een adequate aanpak van de bestaande woningvoorraad en gerichte sturing geeft aan nieuwbouwplannen en wonen in de dorpen.

Voortgang realisatie ombuigingsoperatie

Bij de vaststelling van de programmabegroting 2015–2018 in november van 2014 werd een bezuinigingsplan voor de jaren 2015 tot en met 2018 vastgesteld. De oplopende reeks van te realiseren bezuinigingen kent voor het begrotingsjaar 2018 een doelstelling van € 976.000 aan beleidsinhoudelijke bezuinigingen en van € 500.000 in de vorm van een taakstelling voor bedrijfsvoering in de dragende organisatie Tytsjerksteradiel en eenzelfde taakstelling voor de werkmaatschappij 8KTD. De realisatie van de beleidsinhoudelijke bezuinigingen vergt aandacht van zowel de dragende organisatie Tytsjerksteradiel als van de werkmaatschappij 8KTD, omdat ook de uit te voeren activiteiten zijn verdeeld over deze twee organisaties.

De taakstelling voor de bedrijfsvoering vormt met tweemaal € 500.000 expliciet een aparte opdracht voor deze twee organisaties.

In de tweede bestuursrapportage van 2017 is gerapporteerd over de realisatie van het gehele bezuinigingsplan 2015–2018. Daarin is ook aangegeven dat voor vrijwel het gehele maatregelenpakket nu geldt dat de beoogde bezuinigingen per 2018 structureel worden bereikt. Dit geldt voor zowel de beleidsinhoudelijke bezuinigingen als voor de taakstellingen in de sfeer van bedrijfsvoering voor de dragende organisatie en voor de werkmaatschappij.

De maatregelen zijn verwerkt in het beleid en in de financiële ramingen per programma en taakveld en vormen daarmee het bijgestelde toetsingskader voor de verdere monitoring en bestuursrapportages van de volgende jaren op programmaniveau.

Dit betekent ook dat er in 2018 geen sprake meer is van een specifiek rapportagedeelte over de voortgang van het bezuinigingsplan 2015–2018.

Toelichting niet-beleidsrelevante ontwikkelingen

In de informatievoorziening op maat van college naar raad past het onderscheid in het op programmaniveau vermelden van beleidsrelevante en niet-beleidsrelevante ontwikkelingen.

In de beleidsrelevante ontwikkelingen meldt het college aan de raad hoeveel kosten de nieuwe wensen van de raad (vaak op basis van eerdere besluitvorming, zoals perspectiefnota's) voor de begroting met zich mee brengen. Deze ontwikkelingen worden per programma expliciet vermeld. Onder de niet-beleidsrelevante ontwikkelingen vallen al die zaken, die op grond van een normale bedrijfsvoering onontkoombaar zijn, omdat hierover afspraken zijn gemaakt. Destijds (vanaf begroting 2001) is met de raad afgesproken, dat de (prijs)ontwikkeling in de niet-beleidsrelevante onderdelen een zaak voor het college zou zijn. Deze ontwikkelingen worden in hoofdstuk 5, paragraaf 5.1 meegenomen. Bij de niet-beleidsrelevante ontwikkelingen gaat het om de volgende onderdelen:

- Ontwikkeling lonen en premies; inclusief de consequenties van de lopende CAO. Voor toekomstige en/of niet verwerkte CAO's wordt op basis van de richtlijnen van de circulaire van het ministerie van BZK een stelpost opgenomen.
- Ontwikkeling prijzen op basis van verwachte prijsontwikkeling uit de laatste septembercirculaire en kaderbrief.
- Energieprijzen op basis van verwachte prijsontwikkeling.
- Rente (het gehanteerde rentepercentage voor investeringen e.d.).
- Ontwikkeling subsidies; gekoppeld aan het prijsniveau van de circulaire van de algemene uitkering uit het gemeentefonds.
- Tarieven, huren en pachten; gebaseerd op septembercirculaire.
- Vervangingsinvesteringen met betrekking tot de normale bedrijfsvoering worden meegenomen op basis van de actuele aanschafprijzen.
- Wijzigingen in de voorschriften voor inrichting van de begroting op grond van het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Programma overstijgende onderwerpen

Kanteling; burgerparticipatie en –initiatieven

In de programmabegroting 2015–2018 is aangegeven dat € 500.000 aan bezuiniging en inverdieneffect zullen worden gerealiseerd met gekanteld werken. Op basis van het voorstel in de Perspectiefnota 2018–2021 zijn de te realiseren bezuinigingen en inverdieneffecten nu in de begroting gealloceerd en verwerkt.

De eerdere stelpost is nu volledig gekoppeld aan concrete begrotingsposten waarop inverdieneffecten worden verwacht op basis van de gekantelde werkwijze. Hierbij zijn posten in het sociaal domein aangewezen. Het gekantelde werken beperkt zich echter niet enkel tot het sociale domein, maar betreft ook het fysieke domein. Daarom zal in de toekomst gekeken worden of, en hoe, ook het fysieke domein een bijdrage kan leveren om daarmee de te verwachten inverdieneffecten voor de toekomst zo breed mogelijk te maken en te koppelen aan begrotingsposten.

Het resterende deel van de eerdere stelpost is nu gekoppeld aan de volgende begrotingsposten binnen het sociaal domein:

- Maatschappelijke begeleiding – maatwerk in natura (€ 150.000);
- Huishoudelijke hulp (€ 150.000);
- PGB's (€ 78.000).

Maatschappelijk vastgoed

Algemeen

In de raadsvergadering van 19 oktober 2017 is oriënterend gesproken over het thema maatschappelijk vastgoed. Leefbaarheid in onze gemeente is een belangrijk thema. Maatschappelijk vastgoed is hier een belangrijk onderdeel van. Als gemeente willen we graag voorzieningen in stand houden en ook toekomstgericht & toekomstbestendig invullen.

Binnen dit thema spelen diverse actuele vraagstukken op verschillende beleidsterreinen. Onderwijs, sport, ontmoetingsplaatsen in de vorm van dorpshuizen of multifunctionele centra om maar een paar voorbeelden te noemen. Daarnaast hebben we ook te maken met demografische én maatschappelijke ontwikkelingen. En we hebben ervaringen met recent gebouwde accommodaties, waar we nu al een financieel risico lopen.

Doel van de oriënterende bespreking in de raad was om vanuit een breder perspectief te kijken naar de toekomst van voorzieningen in Tytsjerksteradiel en daarbij het jaar 2035 als richtpunt te nemen. Wij zijn van mening dat een strategische visie op de inrichting van de gemeente op lange termijn noodzakelijk is voor een goede besluitvorming over voorzieningen op korte termijn. Het gaat om de vraag hoe Tytsjerksteradiel in de komende decennia leefbaar en vitaal blijft, in het licht van demografische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Specifiek

In 2016 is het onderzoek Spreiding Kindvoorzieningen aan de raad gepresenteerd, waarin ook aandacht is geweest voor samenwerkingsscholen. De aanbevelingen zijn ook door de raad overgenomen. Inmiddels zijn er in vier dorpen ontwikkelingen rondom samenwerking en/of fusies van scholen. Het gaat dan om Noardburgum, Tytsjerk, Jistrum en Eastermar.

De bovenschoolse directeuren van OPO Furore en PCBO Tytsjerksteradiel voeren in deze dorpen gesprekken met ouders, schoolraden en medezeggenschapsraden. In Jistrum en Tytsjerk staan nu bijvoorbeeld alle seinen op groen om verder onderzoek te doen naar een samenwerking. De schoolbesturen verwachten dat de samenwerking ook in Eastermar en Noardburgum tot stand zal komen, maar hier is nog iets minder voortgang.

We zijn momenteel in gesprek met OPO Furore en PCBO Tytsjerksteradiel over de huisvesting van de scholen in de genoemde dorpen. Er wordt vanuit de schoolbesturen een harde toezegging verwacht van de gemeente om de huisvesting op orde hebben. Ofwel door een grondige renovatie van bestaande locaties ofwel door de realisatie van nieuwbouw.

Wij gaan uit van het principe dat als de scholen samen willen werken, keuzes over nieuwbouw en/of renovatie van onderwijshuisvesting daarbij niet leidend mogen zijn. Uiteraard is een goede huisvesting van belang, maar we hanteren bij de beoordeling ervan de volgende volgorde:

1. Zoeken naar mogelijkheden binnen huidige bestaande gebouwen;
2. Indien optie 1 niet mogelijk, zoeken naar mogelijkheden in andere bestaande gebouwen binnen betreffende dorpen (bijv. MFC's);
3. Indien optie 2 ook niet mogelijk is, dan nieuwbouw.

Voor 2018 verwachten we dat er in Jistrum en Tytsjerk kosten gemaakt moeten worden. Eventuele combinaties met andere voorzieningen in deze dorpen worden onderzocht, vanuit de gemeente of vanuit het dorp zelf. Vanuit de dorpen komt het uitdrukkelijke verzoek om ook andere voorzieningen mee te nemen. Dit sluit aan bij ons gemeentelijk beleid om maatschappelijke voorzieningen integraler c.q multifunctioneler te benutten. De schoolbesturen hebben hier geen bezwaar tegen, maar het mag niet leiden tot grote vertraging van de ontwikkelingen op het gebied van onderwijshuisvesting.

PCBO Tytsjerksteradiel heeft een verzoek ingediend om voor de school in Sumar te investeren in het bestaande schoolgebouw, waarin een samenwerkingschool is gehuisvest. Het betreft deels een interne verbouwing en deels een uitbreiding van de bestaande school. De verbouw houdt in dat de school zodanig wordt aangepast dat er invulling kan worden gegeven aan nieuwe, 21-eeuwse vaardigheden. Dus minder in lokalen en meer in open ruimtes die multifunctioneel zijn te gebruiken.

We stellen op basis van de nu beschikbare informatie voor om:

- Een deel van de verbouwing van het schoolgebouw in Sumar te financieren.
- De PCBO-school in Jistrum zodanig te verbouwen, dat ook de leerlingen van de openbare school er in gehuisvest kunnen worden.
- De situatie in Tytsjerk nog nader te onderzoeken en dan een keuze te maken tussen verbouw en nieuwbouw.
- De ontwikkelingen in Noardburgum te volgen en daar vooralsnog geen keuze te maken qua huisvesting van de scholen.

Voor Eastermar geldt dat de scholen een plek hebben in een pand van WoonFriesland, bij eventuele samenvoeging zijn daar geen huisvestingskosten mee gemeoid. De komende tijd

zullen we deze ingezette lijn verder uitwerken, ook afhankelijk van de voortgang van de fusietrajecten.

Wat als we het niet doen:

- Wanneer we niet investeren in huisvesting van de scholen, zullen de huidige scholen in stand blijven en zullen we in alle scholen in de genoemde dorpen te maken krijgen met substantiële leegstand.
- De scholen zijn in alle genoemde dorpen (behalve Eastermar) 40 tot 50 jaar oud en ook gebouwd volgens de normen van toen, met vooral veel lokalen. Het huidige onderwijslandschap is qua wijze van leren totaal veranderd en moet qua huisvesting daar ook op aangepast worden.
- Het thema duurzaamheid is zeer interessant als we het hebben over nieuwbouw. Ook moreel hebben gemeente en schoolbesturen een verplichting. Wel is het zo dat de voordelen van investeringen in duurzaamheid ten gunste komen van de schoolbesturen, niet ten gunste van gemeente. In geval van in stand houden van huidige scholen lijken investeringen in duurzame oplossingen minder interessant. Wel onderzoeken we welke mogelijkheden er (haalbaar) zijn.

We gaan ervan uit dat voor de samenvoeging van de scholen in Eastermar geen kosten hoeven te worden gemaakt. Voor de keuze die wordt gemaakt in Noardburgum zullen de investeringen waarschijnlijk niet eerder dan in 2019 plaatsvinden.

We verwachten dat er in Tytsjerk, Jistrum en Sumar in 2018 wél geïnvesteerd gaat worden.

Voorlopig gaan we uit van een nieuwe kapitaallast van circa € 110.000 vanaf 2019 die daarmee ongeveer € 50.000 hoger is dan de kapitaallasten van de bestaande gebouwen, die dan vrij komen te vallen. (NB: waarden zijn bij benadering).

Bij de berekeningen houden we rekening met de opbrengst van verkoop van bestaande scholen, want de vrijkomende gebouwen zijn niet nodig voor andere gemeentelijke doelen. De huidige WOZ-waarde minus de boekwaarde is daarbij als positief resultaat meegenomen.

Besluitvorming

Wij stellen u voor:

1. Akkoord te gaan met het vaststellen van de begroting voor het jaar 2018, inclusief de per programma voorgestelde onttrekkingen aan en stortingen in reserves en de uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente, zoals verwoord en opgenomen in de programmabegroting.
2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2018 – 2021.
3. Akkoord te gaan met de lastenontwikkeling voor de burger en de overige uitgangspunten voor het tarievenbeleid zoals voorgesteld en opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.
4. Akkoord te gaan met de grondprijzen voor het jaar 2018 zoals voorgesteld in de paragraaf Grondbeleid.
5. De in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschreven risico's te bevestigen.

Vastgesteld in de openbare vergadering van de gemeenteraad van 9 november 2017.

De voorzitter,

De griffier,

1.4 Programmaplan

0. Bestuur en ondersteuning

Inhoudelijk

‘Aandacht voor kwaliteit’

Het programma Bestuur en ondersteuning omvat zowel de dienstverlening ter ondersteuning van het functioneren van bestuursorganen als de directe dienstverlening aan de burger. Het richt zich op een effectief, efficiënt en transparant bestuur. Een efficiënte en klantgerichte dienstverlening is ook een speerpunt evenals kwaliteit van de ambtelijke organisatie met het oog op de toekomst. Programmapunten die in dit kader de aandacht zullen krijgen zijn: een verbeterslag voor wat betreft de dienstverlening (waaronder KCC), een gestroomlijnd communicatiebeleid, het selectief toepassen van (nieuwe) vormen van burgerparticipatie en het verder werken aan juridische kwaliteitszorg in samenhang met de doorontwikkeling van planning en control. Gezien de grenzen van de middelen zijn de ambities hierbij van een gemiddeld niveau.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Samenwerking met Achtkarspelen

Tytsjerksteradiel blijft zelfstandig als bestuurlijke eenheid. Gemeentelijke taken worden in samenwerking met andere gemeenten uitgevoerd als dat meerwaarde heeft, kostenbesparend werkt en recht doet aan de invloed van inwoners en gemeenteraden.

De samenwerking tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel gaat een volgende fase in. In het najaar van 2017 worden de resultaten van de evaluatie van de samenwerking bekend. Daar gaan we vervolgens mee aan de slag.

Regionale samenwerking Stadsregio

Voor de inwoners en ondernemers van Tytsjerksteradiel is het belangrijk dat Leeuwarden zich goed kan ontwikkelen. Een sterke stad is een economische motor voor de stad zelf en voor de omgeving. Een sterke stad biedt ook bovenregionale voorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg, cultuur, et cetera. Aan de andere kant vormt de regio voor de stad mede het verzorgingsgebied voor de (boven)stedelijke voorzieningen en het uitloopgebied om te recreëren. Deze wisselwerking tussen stad en omgeving is belangrijk en verdient daarom aandacht en een goede samenwerking tussen Tytsjerksteradiel en Leeuwarden, ook na de ‘Stadsregio’ periode. De samenwerking in de Stadsregio wordt in het tweede en derde kwartaal van 2017 geëvalueerd. Aan de hand van de uitkomst hiervan wordt bekeken op welke wijze de samenwerking tussen Tytsjerksteradiel en Leeuwarden wordt voortgezet. Ook wordt daarbij bekeken of en zo ja op welke wijze er samengewerkt wordt op grotere schaal in Noord-Fryslân.

De raad heeft op 26 januari jl. ingestemd met ons voorstel om de beschikbare bijdrage voor de samenwerking in de Stadsregio Leeuwarden per 1-1-2018 te verlagen met € 10.000 naar een jaarlijkse reservering ten behoeve van samenwerking in stadsregioverband van € 30.000.

Taakveld overhead

In de nieuwe programma-indeling vanaf 2018 die is afgestemd op de taakveldindeling van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording voor gemeenten en provincies) valt het taakveld "Overhead" onder het programma 0, Bestuur en ondersteuning.

In de toelichting bij het BBV is aangegeven: "dit taakveld omvat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces". Dit gaat dan om overheadkosten zoals directie en management, financiën, personeel en organisatie, ICT, facilitering, huisvesting, enzovoort.

De onderwerpen die met deze bedrijfsvoeringstechnische aspecten te maken hebben, zijn voor zover van belang voor deze programmabegroting, verzameld en toegelicht in de paragraaf Bedrijfsvoering (hoofdstuk paragrafen).

De personeelskosten van medewerkers in primaire processen zijn wel direct toegerekend aan de bijbehorende taakvelden en programma's.

Verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd, de zogenaamde verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Voor een verdere toelichting hierop en op de kerngegevens verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen.

Als binnen dit programma sprake is van verbonden partijen dan worden deze hieronder weergegeven.

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen–Tytsjerksteradiel
vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	Burgemeester en wethouder lid van het Dagelijks Bestuur; College lid van Algemeen Bestuur
risicoprofiel	● [Laag]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Naam	Vitens
vestigingsplaats	Zwolle
rechtsvorm	Vennootschap / Coöperatie
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.
risicoprofiel	● [Laag]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten
vestigingsplaats	Zwolle
rechtsvorm	Vennootschap / Coöperatie
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.
risicoprofiel	● [Laag]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 00. Bestuur en ondersteuning		
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar
Apparaatskosten	euro	924,0 (2018)
Bezetting	fte	3,7 (2018)
Externe inhuur	euro	8,7 (2018)
Formatie	fte	4,0 (2018)

Apparaatskosten

[Apparaatskosten – Kosten per inwoner]

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. Apparaatskosten bestaan onder meer uit de loonkosten voor het gehele ambtelijke apparaat en, ICTkosten, huisvestings- en facilitaire kosten, inclusief externe inhuur. Apparaatskosten kunnen zowel uit overheadkosten bestaan als uit directe toewijsbare kosten, zoals bijvoorbeeld het wagenpark van de gemeentewerf of de kosten van het personeel van een beleidsafdeling. Kapitaallasten (afschrijvingen en rente) vallen onder apparaatskosten, voor zover deze betrekking hebben op het laten functioneren van de organisatie, en niet voor bijvoorbeeld investeringen in verkeersinfrastructuur. Apparaatskosten bevatten geen programmakosten zoals subsidies, kosten voor aanleg van groenvoorziening of kosten voor infrastructuur. Apparaatskosten bevatten ook niet de inkoopkosten voor diensten die uitbesteed zijn en dus niet in eigen beheer zijn. Als echter bij uitbesteding van een specifieke taak niet alleen de ambtelijke formatie vermindert, maar ook hiermee samenhangende gemeentelijke materiële kosten, dan worden de materiële kosten als organisatiekosten oftewel apparaatskosten beschouwd. Het aantal inwoners betreft 31.950.

Bezetting

[Bezetting – Bezetting in fte per 1.000 inwoners]

Het aantal fte bezetting uit de personeelsbegroting 2018 (116,94) en het aantal inwoners (31.950) zijn als basis gebruikt voor deze indicator.

Externe inhuur

[Externe inhuur – Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen]

Basis is de personeelsbegroting 2018 en de geschatte werkelijke inhuurkosten in 2017. Totale salarislasten: 9.299.487. Totale inhuurkosten: 900.000.

Formatie

[Formatie – Het aantal fte per 1.000 inwoners]

Het aantal fte uit de personeelsbegroting 2018 (126,83) en het aantal inwoners (31.950) zijn als basis gebruikt voor deze indicator.

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 0. Bestuur en ondersteuning zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 0 – 0.1 Bestuur
- 0 – 0.10 Mutaties reserves

- 0 – 0.2 Burgerzaken
- 0 – 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
- 0 – 0.4 Overhead
- 0 – 0.5 Treasury
- 0 – 0.61 OZB woningen
- 0 – 0.62 OZB niet-woningen
- 0 – 0.64 Belastingen Overig
- 0 – 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
- 0 – 0.8 Overige baten en lasten

Lasten, baten en saldo programma 0. Bestuur en ondersteuning						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	3.525	5.078	4.852	5.475	5.575
Baten	zie bijlage	55.720	59.543	59.351	61.238	60.994
Saldo	zie bijlage	52.195	54.465	54.499	55.763	55.419
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage				1.016	766
Baten	zie bijlage	231	98	84	80	127
Saldo	zie bijlage	231	98	84	-936	-640
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	3.525	5.078	4.852	6.491	6.342
Baten	zie bijlage	55.951	59.641	59.435	61.318	61.121
	zie bijlage	52.426	54.563	54.583	54.827	54.779

Specificatie per taakveld

0 – 0.1 Bestuur						
Lasten	zie bijlage	1.477	1.730	1.693	1.724	1.742
Baten	zie bijlage				1.016	766
Saldo	zie bijlage	-1.477	-1.730	-1.693	-708	-976
0 – 0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie bijlage				1.016	766
Baten	zie bijlage	231	98	84	80	127
Saldo	zie bijlage	231	98	84	-936	-640
0 – 0.2 Burgerzaken						
Lasten	zie bijlage	473	474	487	399	436
Baten	zie bijlage	553	553	481	481	481
Saldo	zie bijlage	80	80	-6	82	45
0 – 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden						
Lasten	zie bijlage	67	354	354	355	355
Baten	zie bijlage	165	132	93	85	85
Saldo	zie bijlage	98	-222	-262	-270	-270

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0 – 0.5 Treasury						
Lasten	zie bijlage	-530	-385	-558	-173	-173
Baten	zie bijlage	1.148	1.028	788	1.016	1.016
Saldo	zie bijlage	1.678	1.414	1.346	1.189	1.189
0 – 0.61 OZB woningen						
Lasten	zie bijlage	263	278	278	278	278
Baten	zie bijlage	5.261	5.356	5.369	5.382	5.395
Saldo	zie bijlage	4.998	5.079	5.092	5.104	5.117
0 – 0.62 OZB niet-woningen						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	2.317	2.239	2.239	2.239	2.239
Saldo	zie bijlage	2.317	2.239	2.239	2.239	2.239
0 – 0.64 Belastingen Overig						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	2.546	2.570	2.570	2.570	2.570
Saldo	zie bijlage	2.546	2.570	2.570	2.570	2.570
0 – 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	43.173	46.713	46.707	46.639	46.632
Saldo	zie bijlage	43.173	46.713	46.707	46.639	46.632
0 – 0.8 Overige baten en lasten						
Lasten	zie bijlage	1.776	2.628	2.598	2.893	2.938
Baten	zie bijlage	556	951	1.104	1.812	1.812
Saldo	zie bijlage	-1.219	-1.677	-1.494	-1.081	-1.127

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Regionale samenwerking Stadsregio (PPN 2018 – 2021; 1.01)	10 V
Algemene uitkering VNG Budget (PPN 2018 – 2021)	77 N
Algemene uitkering (PPN 2018 – 2021)	484 V
Oerenútwreiding Griffie (2e bestuursrapportage 2017)	20 N
Accountantskosten (2e bestuursrapportage 2017)	14 N
Vervallen bezuiniging functionele commissie (2e bestuursrapportage 2017)	10 N

1. Veiligheid

Inhoudelijk

Het programma Veiligheid omvat alle gemeentelijke activiteiten op het gebied van handhaving van de openbare orde, bevordering van de veiligheid en activiteiten rondom de bijzondere wetten. Hieraan wordt op verschillende manieren vormgegeven door het stellen van regels, het verlenen van vergunningen, het maken van beleid, uitvoering geven aan handhaving, organisatie van de crisisbeheersing, de brandweer en de samenwerking met de politie.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Veiligheidsregio

Tytsjerksteradiel maakt deel uit van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân. In de Wet Veiligheidsregio's is bepaald dat er een Gemeenschappelijke Regeling gevormd moet worden voor de uitvoering van een aantal taken, waaronder het instellen en in stand houden van de brandweer en de voorbereiding op rampen en crises. In het Algemeen Bestuur, waarin alle Friese burgemeesters zitting hebben, wordt besloten met meerderheid van stemmen.

De begroting van Tytsjerksteradiel sluit vanaf 2018 aan bij de begroting van Veiligheidsregio Fryslân en gaat qua indexatie uit van de consumentenprijsindex (CPI) van het CBS van de maand februari van het voorgaande jaar.

Wet aanpak woonoverlast

Met ingang van 1 juli 2017 is de Wet Aanpak Woonoverlast in werking getreden. Met deze nieuwe wetgeving heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om bij verordening de burgemeester de bevoegdheid te geven om op te kunnen treden tegen mensen die herhaaldelijk voor woonoverlast zorgen.

We gaan een plan van aanpak en beleidsregels schrijven waarbij wordt vastgelegd welk middel kan worden ingezet om de overlast ongedaan te maken. Het is mogelijk dat de inzet van deze wetgeving kosten met zich meebrengt. Voor de kosten die hieruit voortvloeien is een bedrag van € 5.000 opgevoerd.

Verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd, de zogenaamde verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Voor een verdere toelichting hierop en op de kerngegevens verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen.

Als binnen dit programma sprake is van verbonden partijen dan worden deze hieronder weergegeven.

Naam	Veiligheidsregio Fryslân
vestigingsplaats	Leeuwarden
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur
risicoprofiel	 [Hoog]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 01. Veiligheid				
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar		
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal	1,9	(2016)	1,7 (2015)
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal	2,6	(2016)	3,0 (2015)
Hardekern jongeren	aantal	0,2	(2014)	0,2 (2014)
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal	3,3	(2016)	3,6 (2015)
Verwijzingen Halt	aantal	31,0	(2016)	47,4 (2014)
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal	0,8	(2016)	1,1 (2015)

[Diefstal uit woning per 1.000 inwoners – Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.]

[Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners – Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).]

[Hardekern jongeren – Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12–24 jaar.]

[Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners – Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.]

[Verwijzingen Halt – Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12–17 jaar.]

[Winkeldiefstal per 1.000 inwoners – Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 1. Veiligheid zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

1 – 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

1 – 1.2 Openbare orde en veiligheid

Lasten, baten en saldo programma 1. Veiligheid						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	2.726	2.596	2.617	2.635	2.656
Baten	zie bijlage	31	31	31	31	31
Saldo	zie bijlage	-2.696	-2.565	-2.586	-2.604	-2.625
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	2.726	2.596	2.617	2.635	2.656
Baten	zie bijlage	31	31	31	31	31
Saldo	zie bijlage	-2.696	-2.565	-2.586	-2.604	-2.625

Specificatie per taakveld

1 – 1.1 Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	zie bijlage	1.488	1.651	1.668	1.686	1.707
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-1.488	-1.650	-1.668	-1.686	-1.707
1 – 1.2 Openbare orde en veiligheid						
Lasten	zie bijlage	1.238	946	949	949	949
Baten	zie bijlage	31	31	31	31	31
Saldo	zie bijlage	-1.208	-915	-918	-918	-918

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Veiligheidsregio – brandweer en crisisbeheersing	41 N
Wet aanpak woonoverlast	5 N
FUMO	10 N

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Inhoudelijk

Het programma Verkeer, vervoer en waterstaat omvat de aanleg, het beheer en onderhoud van (water-)wegen en straten c.a., groenvoorzieningen, natuur- en landschapsbescherming, openbare verlichting en verkeersveiligheid. Het programma is gericht op het mogelijk maken van een veilige deelname aan het verkeer en een sober en doelmatig beheer van de openbare ruimte met inachtneming van en respect voor de aanwezige (unieke) kwaliteiten er van, zoveel mogelijk via rationele programma's. Bij de opstelling/herziening van rationele programma's zal er overigens op worden toegezien dat het niveau van de uitgaven doorlopend bestuurlijk kan worden getoetst.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Areaaluitbreiding overname wegen centrale as

De extra onderhoudslasten voor aan ons overgedragen wegen in verband met de Centrale As wordt mogelijk hoger dan eerder geraamd.

De realisatie van de centrale as brengt met zich mee dat gefaseerd een aantal voormalige provinciale weggedeelten (N913, N356 en N355) overgaan c.q. inmiddels overgegaan zijn in eigendom, beheer en onderhoud naar onze gemeente. Daarnaast zijn er nog legio, meer incidentele gevolgen qua beheer en onderhoud, bijvoorbeeld:

- aansluitende wegvakken/fietspaden op nieuwe kruispunten
- realisatie van een logische (aanvullende) ontsluitingsstructuur
- voorzieningen voor de afwatering van nieuwe onderdoorgangen.

Enkele jaren geleden is met de hiermee gepaard gaande uitzetting van beheer- en onderhoudskosten rekening gehouden middels een indicatieve raming van jaarlijks meer benodigde onderhoudsgelden van € 350.000. Jaarlijks wordt na daadwerkelijke overdracht gedetailleerd in beeld gebracht wat de exacte onderhoudslasten zijn. Dit is inmiddels voor bijvoorbeeld de N913 (Garyperhoeke – Garyp – aansluiting Waldwei) gebeurd en volgend jaar volgt onder meer de N356 (Garyperhoeke – Burgum – Quatrebras – Feanwâlden). De tijd zal leren in hoeverre de raming van € 350.000 uiteindelijk daadwerkelijk toereikend zal zijn.

Het is nog te vroeg voor een definitief overzicht. Werkzaamheden zijn ook nog niet afgerond. Nu is nog niet inzichtelijk wat de werkelijke jaarlijkse onderhoudslasten zullen zijn. Definitieve kosten zullen zodra mogelijk, in beeld worden gebracht.

Symen Halbeswei; scenario's maatregelen veiligheid fietsers

De Symen Halbeswei is in wichtige fytsrûte mar hat ek in funksje foar lokaal (gewoan en agrarysk) ferkear. Nei oanlieding fan in boargerinisjatyf hat de Symen Halbeswei in oantal kear yn de ried oan 'e oarder west. De inisjatyfnimmers ha de winsk om in fytspaad oan te lizzen. Der is besletten om dat net te dwaan, benammen fanwege de kosten.

Der binne yn oerlis mei omwenjenden en doarpsbelangen Suwâld en Tytsjerk ferkearsmaatregels nommen, benammen om de faasje fan it ferkear nei ûnderen te krijen. Neffens de belutsenen ha dizze maatregels net it winske effekt oplevere. De dyk is te smel foar it ferkear dat der oerhinne rydt. De dyk is ûngefear 3 meter mar soe sjoen de 500 auto's dy't der deis oerhinne ride, 4 meter breed wêze moatte.

By de PPN is keazen foar it realisearjen fan seis passearplakken. De eksakte útwurking sil yn oparbeidzjen mei inisjatyfnimmer en doarpsbelangen plakfine. De strukturele lesten binnen meinommen in de begutting.

Actualisatie wegenlegger

Op grûn fan de Wegenwet moat elke gemeente in Wegenlegger ha. Yn de Wegenlegger steane ûnder oaren alle iepenbiere wegen, paden en dûkers bûten de beboude kom beskreaun. Us Wegenlegger komt út 1990 en is ferâldere. Der moat dus in nije makke wurde. Hoewol't de Wegenlegger in âld ynstrumint is, bestiet de ferplichting noch altyd. Der is gjin sicht op dat de ferplichting om in Wegenlegger te hawwen, komt te ferfallen troch nije wetjouwing. In grut part fan it wurk moat útbestege wurde omdat it tefolle kapasiteit kostet om it sels te dwaan. De kosten binne ienmalig €35.000, ferdield oer twa jier.

Verbonden partijen

Niet van toepassing in dit programma.

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 02. Verkeer en vervoer				
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar		
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	%	9,0	(2015)	7,0 (2014)
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	%	13,0	(2015)	11,0 (2014)

[Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig – Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.]

[Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser – Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 2 – 0.10 Mutaties reserves
- 2 – 2.1 Verkeer en vervoer
- 2 – 2.3 Recreatieve havens
- 2 – 2.4 Economische havens en waterwegen

Lasten, baten en saldo programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	6.688	4.609	4.639	4.647	4.649
Baten	zie bijlage	296	252	252	252	252
Saldo	zie bijlage	-6.392	-4.357	-4.388	-4.396	-4.397
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	2.088				
Saldo	zie bijlage	2.088				
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	6.688	4.609	4.639	4.647	4.649
Baten	zie bijlage	2.384	252	252	252	252
Saldo	zie bijlage	-4.304	-4.357	-4.388	-4.396	-4.397

Specificatie per taakveld

2 – 0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	2.088				
Saldo	zie bijlage	2.088				
2 – 2.1 Verkeer en vervoer						
Lasten	zie bijlage	6.097	4.048	4.076	4.084	4.085
Baten	zie bijlage	145	146	146	146	146
Saldo	zie bijlage	-5.952	-3.902	-3.930	-3.938	-3.939
2 – 2.3 Recreatieve havens						
Lasten	zie bijlage	387	304	304	304	304
Baten	zie bijlage	145	99	99	99	99
Saldo	zie bijlage	-242	-205	-205	-205	-205
2 – 2.4 Economische havens en waterwegen						
Lasten	zie bijlage	204	256	259	259	259
Baten	zie bijlage	6	6	6	6	6
Saldo	zie bijlage	-198	-250	-253	-253	-253

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Actualisatie wegenlegger (PPN 2018 – 2021; 3.05)	18 N
Bijdrage stichting Regiomarketing (PPN 2018 – 2021; 4.01)	3 V

3. Economie

Inhoudelijk

Het programma Economie omvat activiteiten die een bijdrage leveren aan het in stand houden en zo mogelijk versterken van de economische structuur in de gemeente Tytsjerksteradiel. De basis voor dit programma is vastgelegd in het beleidsplan economische zaken (Mei–elkoar Wurkje; 2012–2016) De verdere uitwerking van de vastgestelde beleidskaders is een bevoegdheid van het college. Via de reguliere planning en control cyclus vindt rapportage over de voortgang van de beleidsplannen en de (eventueel) daaraan gekoppelde jaarplannen plaats.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Bijdrage Stichting Regiomarketing (RMT)

Omdat de provincie niet meer bijdraagt aan de Stichting Regiomarketing (RMT) is in de perspectiefnota als oplossing aangedragen, dat de zes deelnemende gemeenten hun bijdrage aan de RMT op hetzelfde niveau als voorheen handhaven en daarnaast een voorheen via RMT geregelde bijdrage aan Merk (een provinciale marketingorganisatie) nu direct in de gemeentebegrotingen opnemen.

Op deze manier is tegen beperkte meerkosten de structurele bijdrage voor RMT op een niveau gehandhaafd die het RMT ruimte biedt de gewaardeerde activiteiten door te zetten.

Onze bijdrage aan Merk bedraagt € 5.500 per jaar maar wordt deels gecompenseerd door het wegvallen van de jaarlijkse bijdrage aan TIP (Toeristisch informatiepunt Eastermar). De uiteindelijke meerkosten voor de begroting zijn dan per saldo € 3.000.

Verbinden en profileren Friese havens

De Friese gemeenten met binnenhavens hebben hun krachten gebundeld in het samenwerkingsverband Frisian Ports. Het doel van deze samenwerking is in algemene zin het havenbeleid en havenbeheer te bevorderen. Daarbij wordt het belang gezien om de Frisian Ports op landelijk/Brussels niveau goed te kunnen (re)presenteren. Door bundeling is er een grotere kans op subsidies. In Tytsjerksteradiel (en ook Achtkarspelen) betreft het de bedrijven gelegen aan het PM–kanaal. Door deze samenwerking brengen wij hen in posities om mee te participeren in ontwikkelingen rond de Friese Havens.

Door samenwerking van de Friese havens ontstaat een 'zichtbare' massa natte bedrijvigheid in Fryslan. Via de samenwerking Frisian Ports wordt bereikt dat:

- vergroten van de herkenbaarheid van de havens buiten de provincie;
- bundelen van krachten ter vergroting van de kans op Europese– en rijkssubsidies (infrastructurele en havengerichte investeringen);
- bevorderen van modal shift;
- leveren van actieve bijdrage aan duurzaamheid voor vervoer over water, duurzame havenvoorzieningen en duurzame brandstoffen;
- uitvoeren van gezamenlijk havenbeleid en afstemming van beheer havens.

De jaarlijkse kosten bedragen in 2018 en 2019 € 5.000. Eind 2019 wordt de samenwerking geëvalueerd.

Bijdrage projectplan Toeristische ontsluiting Wetterwâlden

In juni is de Bûtenfjildroute geopend. De route die de verbinding vormt tussen de Grutte Wielen en de Swemmer is een project van de provincie en de gemeenten Dantumadiel en Tytsjerksteradiel.

Dantumadiel en Tytsjerksteradiel hebben in vervolg op de realisatie van de vaarroute, gezamenlijk een projectplan opgesteld voor de toeristische ontwikkeling en ontsluiting van het Wetterwâlden – Bûtenfjildgebied vanuit deze nieuwe route. Via vijf zogenaamde sleutelprojecten willen we dit gebied toeristisch–recreatief ontwikkelen, ontsluiten en exploiteren; samen met de ondernemers in het gebied.

- Sleutelproject 1: ontwikkelen van een profiel voor Wetterwâlden–Bûtenfjild
- Sleutelproject 2: verleiden tot elektrisch varen
- Sleutelproject 3: Op logische plekken pleisterplaatsen realiseren
- Sleutelproject 4: een goede bewegwijzering voor vaarrecreant en wandelaar
- Sleutelproject 5: Om de vaarroute te completeren en te laten renderen de nautische ontsluiting verbeteren door de dorpen Feanwâlden, Mûnein en Hurdegaryp op het doorgaande vaarrouthenetwerk aan te sluiten, een extra vaarrondje door Over de Wiel te realiseren en de sluis bij de Falomster Feart _Swemmer te automatiseren. Daarnaast onderzoeken hoe de route/het gebied goed kan worden verbonden met de omgeving.

De totale kosten zijn geraamd op circa 3 miljoen. Sleutelproject 5 betreft infrastructuur en bepaalt een groot deel van deze kosten. Op dit moment is realisatie van de projecten binnen sleutelproject 5 nog toekomstmuziek, met uitzondering van de aansluiting van Mûnein waarvan inmiddels duidelijk is dat een grotere duiker (nodig om Mûnein aan te kunnen sluiten) nog binnen het project van de realisatie van de vaarroute gerealiseerd kan worden.

De kosten van de sleutelprojecten 1 t/m 4 zijn begroot op € 686.875. De provincie ziet kans de helft daarvan te financieren via verschillende budgetten (grootste deel gebiedsbudget, daarnaast procesgeld en leader (Europese subsidie). De kosten voor Tytsjerksteradiel zijn geraamd op € 255.000. De helft daarvan bedraagt € 127.500.

Cofinanciering ontvangen we van de Marrekrite ten behoeve van de steigers voor een bedrag van € 7.000, van de aannemer ten behoeve van de app € 2.500 en van de Stadsregio ten behoeve van de sleutelprojecten 1 en 2 respectievelijk € 16.250 en € 25.000.

Daarmee komen de totale investeringskosten ten behoeve van de realisatie van de sleutelprojecten 1 t/m 4 op € 76.750. Daarvan bedragen de eenmalige kosten inclusief cofinanciering € 49.250 (in 2018 € 44.500 en 2019 € 4.750). Daarnaast wordt er voor een bedrag van € 27.500 geïnvesteerd. Hiervan zijn de jaarlijkse kapitaallasten vanaf 2019 € 1.600 en de onderhoudskosten € 1.000.

Verbonden partijen

Niet van toepassing in dit programma.

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 03. Economie					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar			
Banen	aantal	501,7	(2016)	484,7	(2015)
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	verhouding	122,0	(2013)	122,0	(2013)
Funcziemenging	%	42,0	(2016)	41,1	(2015)
Vestigingen	aantal	128,9	(2016)	124,5	(2015)

[Banen – Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar.]

[Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) – Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.]

[Funcziemenging – De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.]

[Vestigingen – Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 3. Economie zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 3 – 3.1 Economische ontwikkeling
- 3 – 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3 – 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 3 – 3.4 Economische promotie

Lasten, baten en saldo programma 3. Economie						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/ontrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	213	563	500	490	490
Baten	zie bijlage	444	293	293	293	293
Saldo	zie bijlage	231	-269	-207	-197	-197

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	213	563	500	490	490
Baten	zie bijlage	444	293	293	293	293
Saldo	zie bijlage	231	-269	-207	-197	-197

Specificatie per taakveld

3 – 3.1 Economische ontwikkeling						
Lasten	zie bijlage		96	96	96	96
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage		-96	-96	-96	-96

3 – 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Lasten	zie bijlage	177	180	180	180	180
Baten	zie bijlage	150				
Saldo	zie bijlage	-27	-180	-180	-180	-180

3 – 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	zie bijlage	37	103	80	80	80
Baten	zie bijlage	13	13	13	13	13
Saldo	zie bijlage	-24	-90	-67	-67	-67

3 – 3.4 Economische promotie						
Lasten	zie bijlage		184	145	135	135
Baten	zie bijlage	281	280	280	280	280
Saldo	zie bijlage	281	96	136	146	146

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Bijdrage projectplan toeristische ontsluiting Wetterwâlden (PPN 2018 – 2021; 4.03)	45 N
Verbinden en profileren Friese havens (PPN 2018 – 2021; 4.02)	5 N
Bijdrage stichting Regiomarketing (PPN 2018 – 2021; 4.01)	6 N

4. Onderwijs

Inhoudelijk

Het programma Onderwijs richt zich op goede onderwijshuisvesting, op de lokale onderwijsagenda, op vervoer van leerlingen waar dat nodig is en op het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling van doelgroepen. Onderwijs zelf is primair de verantwoordelijkheid van de scholen en hun besturen. In deze rolverdeling wordt in onze gemeente door alle betrokkenen werk gemaakt van een goede en stevige samenwerking. Op diverse plaatsen leidt dit tot ontwikkeling van het “brede school”-concept en tot multifunctioneel accommodatiegebruik. Die goede samenwerking maakt ook mogelijk dat onderwijs en onderwijsbeleid prominente pijlers zijn in de integrale benadering van kinderen, jeugd en jongeren en van hun kansen en problemen (WMO-domein opvoeden en opgroeien).

Het programma heeft veel relatie met activiteiten in andere programma's, zoals Welzijn (WMO, clustering voorzieningen, Centrum Jeugd & Gezin), Sport (Buurt-Onderwijs-Sport projecten), Romte (planontwikkeling), MBB (gebouwen) en Werk & Bijstand (startkwalificatie schoolverlaters).

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Onderwijshuisvesting

Voor wat betreft onderwijshuisvesting en de ontwikkelingen daaromtrent verwijzen wij u naar het onderdeel maatschappelijk vastgoed in het eerste hoofdstuk van deze begroting.

Verbonden partijen

Niet van toepassing in dit programma.

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 04. Onderwijs			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	2,7	(2012)
Absoluut verzuim	aantal	0,6 (2016)	1,0 (2014)
Relatief verzuim	aantal	20,3 (2016)	37,0 (2014)

% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)

[% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) – Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.]

Geen meetwaarden op regionaal en landelijk niveau bekend.

[Absoluut verzuim – Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.]

[Relatief verzuim – Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 4. Onderwijs zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 4 – 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4 – 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4 – 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Lasten, baten en saldo programma 4. Onderwijs						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	4.724	4.513	4.516	4.516	4.516
Baten	zie bijlage	584	584	584	584	584
Saldo	zie bijlage	-4.141	-3.929	-3.932	-3.932	-3.932
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	4.724	4.513	4.516	4.516	4.516
Baten	zie bijlage	584	584	584	584	584
Saldo	zie bijlage	-4.141	-3.929	-3.932	-3.932	-3.932

Specificatie per taakveld

4 – 4.1 Openbaar basisonderwijs						
Lasten	zie bijlage	428	428	428	428	428
Baten	zie bijlage	419	419	419	419	419
Saldo	zie bijlage	-9	-9	-9	-9	-9
4 – 4.2 Onderwijshuisvesting						
Lasten	zie bijlage	2.780	2.792	2.794	2.794	2.794
Baten	zie bijlage	65	65	65	65	65
Saldo	zie bijlage	-2.715	-2.727	-2.729	-2.729	-2.729
4 – 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken						
Lasten	zie bijlage	1.516	1.293	1.294	1.294	1.294
Baten	zie bijlage	100	100	100	100	100
Saldo	zie bijlage	-1.416	-1.192	-1.194	-1.194	-1.194

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Milieu-educatie en voorlichting (PPN 2018 - 2021; 9.02)	17 N

5. Sport, cultuur en recreatie

Inhoudelijk

Het programma Sport, cultuur en recreatie betreft de dienstverlening aan de burgers op het gebied van sportvoorzieningen, het stimuleren van sportbeoefening, het initiëren en in stand houden van voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur en gemeenschappelijke voorzieningen ter bevordering van de sociale leefbaarheid in de dorpen en activiteiten die een bijdrage leveren aan het in stand houden en zo mogelijk versterken van de toeristisch–recreatieve structuur in de gemeente Tytsjerksteradiel.

Het voorzieningenniveau en de samenwerking met sportclubs bevindt zich in vergelijking met andere Friese gemeenten op een hoog niveau. Wij participeren in Brede impuls combinatie regeling. Sport is steeds nadrukkelijker een factor in gezondheid, opvoeding en gemeenschapsvorming.

Wat de accommodaties betreft richten wij ons bij ontwikkelingen vooral op mogelijkheden tot concentratie van voorzieningen.

Het programma heeft veel relatie met activiteiten in andere programma's zoals Sociaal Domein , Onderwijs, Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening (planontwikkeling) en MBB (gebouwen).

De basis voor recreatie is vastgelegd in het beleidsplan toerisme en recreatie (Alles wat Fryslân moai makket; 2007–2017). De verdere uitwerking van de vastgestelde beleidskaders is een bevoegdheid van het college. Er worden jaarlijkse uitvoeringsplannen ter informatie aan de raad aangeboden. Via de reguliere planning en control cyclus vindt rapportage over de voortgang van de beleidsplannen en de (eventueel) daaraan gekoppelde jaarplannen plaats.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Openbaar groen – heroverweging bezuiniging

Bij de perspectiefnota is het voorstel besproken, om de bezuiniging op grasmaaien gedeeltelijk terug te draaien en de bezuiniging op het bermmaaien volledig terug te draaien.

De aanleiding van deze heroverwegingen is de tussentijdse evaluatie van het Groenbeleidsplan 2012 en het terugdraaien van de bezuiniging op het grasmaaien als aangedragen verbeterpunt vanuit Dorpsbelangen.

Uit de eerste inventarisatie blijkt dat het terugdraaien van de bezuiniging op grasmaaien van minimaal 27 % van de omgevormde grasvelden voldoende kan zijn om de grootste knelpunten weg te nemen. Voor wat betreft bermmaaien gaan wij met ingang van 2018 weer maaien en het maaisel af te voeren. Met de financiële consequenties van € 21.000 ten aanzien van beide maatregelen is in de begroting rekening gehouden.

Frysk – structurele ferheging budzjet

De ried hat 13 july ynstimd mei it sa merke nije Beliedsplan Frysk 2017–2021 as ramt foar it belied op it mêd fan it Frysk foar de kommende jierren yn ús gemeente. It ekstra bedrach fan € 7.500 foar in tal nije aktiviteiten op it mêd fan it Frysk yn ús gemeente is meinommen yn dizze begrutting. .

Zwemclinics basisscholen

Na afschaffing van het schoolzwemmen in 2010 komen onze basisscholen veel minder in het zwembad. Hierdoor kunnen we de kinderen in onze gemeente minder monitoren met het oog op veiligheid in het water.

Scholen willen over het algemeen graag zwemmen, maar zoeken handvatten om dit op een veilige verantwoorde manier te doen.

Naast kinderen zwemveilig te maken en te houden, levert Swim2play ook een bijdrage aan de onderwijsdoelen. Het programma is ontwikkeld in samenwerking met het onderwijs. Het programma is een aanvulling op het bewegingsonderwijs en kan worden ingezet als een extra beweegmoment binnen het basisonderwijs.

Kinderen komen jaarlijks van groep 1 t/m 6 in het zwembad in een opeenvolgend blok van vijf weken. Het programma Swim2play is niet gericht op het opleiden tot en behalen van een zwemdiploma. Met deze opzet blijft de verantwoordelijkheid voor het behalen van een zwemdiploma bij de ouders. Kinderen uit groep 6 die nog geen zwemdiploma hebben kunnen uitgenodigd worden voor een (nog nader uit te werken) traject tot het behalen van hun diploma. Het concept is laagdrempelig en het vervoer ligt bij de ouders.

We stellen voor om de eerst twee (school-)jaren te beschouwen als een pilot. Daarin bieden we mogelijkheden om draagvlak te vergroten en bieden we partijen kans om het concept in de praktijk te zien.

Op basis van de opgedane ervaringen na de pilotperiode kan dan bij een positieve waardering alsnog worden gekozen om dit project structureel met middelen te ondersteunen.

De benodigde financiële gemeentelijke middelen zijn al tot een minimum beperkt. Om een basis te kunnen garanderen, ook voor een verlenging na twee jaar, zal een structurele uitzetting van jaarlijks € 12.500 noodzakelijk zijn. In de begroting is voor de jaren 2018 en 2019 geld voor deze pilot gereserveerd.

Verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd, de zogenaamde verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Voor een verdere toelichting hierop en op de kerngegevens verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen.

Als binnen dit programma sprake is van verbonden partijen dan worden deze hieronder weergegeven.

Naam	Recreatieschap De Marrekrite
vestigingsplaats	Grou
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur
risicoprofiel	 [Middel]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 05. Sport, cultuur en recreatie				
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar		
% Niet-wekelijkse sporters	%	52,3	(2012)	54,4 (2014)

[% Niet-wekelijkse sporters – Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 5. Sport, cultuur en recreatie zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 5 – 5.1 Sportbeleid en activering
- 5 – 5.2 Sportaccommodaties
- 5 – 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- 5 – 5.4 Musea
- 5 – 5.5 Cultureel erfgoed
- 5 – 5.6 Media
- 5 – 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Lasten, baten en saldo programma 5. Sport, cultuur en recreatie						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	6.325	6.233	6.269	6.245	6.245
Baten	zie bijlage	789	1.046	1.046	1.046	1.046
Saldo	zie bijlage	-5.536	-5.187	-5.223	-5.199	-5.199
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	6.325	6.233	6.269	6.245	6.245
Baten	zie bijlage	789	1.046	1.046	1.046	1.046
Saldo	zie bijlage	-5.536	-5.187	-5.223	-5.199	-5.199

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------	------

Specificatie per taakveld

5 – 5.1 Sportbeleid en activering						
Lasten	zie bijlage	277	418	417	417	417
Baten	zie bijlage	5	119	119	119	119
Saldo	zie bijlage	-273	-300	-299	-299	-299
5 – 5.2 Sportaccommodaties						
Lasten	zie bijlage	2.779	2.555	2.585	2.544	2.544
Baten	zie bijlage	690	677	677	677	677
Saldo	zie bijlage	-2.089	-1.879	-1.908	-1.867	-1.867
5 – 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Lasten	zie bijlage	452	465	467	469	467
Baten	zie bijlage	56	57	57	57	57
Saldo	zie bijlage	-396	-409	-411	-413	-411
5 – 5.4 Musea						
Lasten	zie bijlage	45	45	45	45	45
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-45	-45	-45	-45	-45
5 – 5.5 Cultureel erfgoed						
Lasten	zie bijlage	45	40	35	36	35
Baten	zie bijlage	14	14	14	14	14
Saldo	zie bijlage	-32	-26	-21	-22	-21
5 – 5.6 Media						
Lasten	zie bijlage	650	677	677	677	677
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-650	-677	-677	-677	-677
5 – 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	zie bijlage	2.077	2.032	2.042	2.056	2.059
Baten	zie bijlage	25	180	180	180	180
Saldo	zie bijlage	-2.052	-1.852	-1.862	-1.875	-1.878

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Zwemclinics basisscholen (PPN 2018 – 2021; 7.01)	12 N
Openbaar groen – heroverweging bezuiniging (PPN 2018 – 2021; 3.03)	21 N
Frysk Belied (Raad 13 juli 2017)	8 N

6. Sociaal domein

Inhoudelijk

Dit programma is gericht op het bevorderen van de participatie van onze inwoners en het vergroten van hun sociale en financiële zelfredzaamheid. De klant staat daarbij centraal. We werken integraal en vanuit het principe één gezin – één plan – één contactpersoon. De taakuitvoering betreft: bijzondere bijstand, participatie, keukentafelgesprekken, schulddienstverlening, beweging, leerplicht, betalingen en administratie, handhaving en fraudepreventie, verstrekkingen en voorzieningen, kwaliteit bewaken, bezwaar en beroep, inkoop, leerlingenvervoer en subsidieverstrekking.

Belangrijke doelstellingen zijn het bewerkstelligen dat zoveel mogelijk inwoners economisch onafhankelijk zijn en meedoen (participeren) in de samenleving op allerlei niveaus. Waar nodig bieden wij de helpende hand. Binnen de participatie heeft de begeleiding van bijstandsgerechtigden naar betaald werk onverkort de prioriteit. In een integraal beleidskader is vastgelegd op welke wijze de gemeente maatschappelijke- en arbeidsparticipatie wil bevorderen.

De ambitie richt zich op zelfstandigheid en zelfredzaamheid van burgers. In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is de gemeente voor burgers de eerst aanspreekbare overheid. In die verantwoordelijkheid heeft de gemeente een actieve regierol in de afstemming met een groot aantal lokaal werkzame instellingen op het gebied van welzijn, ondersteuning en zorg.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Sociaal Domein – ontwikkelingen

Nu de transitie in het Sociaal Domein is afgerond en nieuwe taken en verantwoordelijkheden zijn gedecentraliseerd, staan we als gemeente voor de verdere transformatie. Centrale opgave van de transformatie is: hoe kunnen we het met z'n allen zo doen dat mensen zelf en met hulp van anderen in de samenleving hun problemen oplossen en kunnen meedoen, waardoor zij geen of minder een beroep hoeven te doen op de overheid (zie: Beleidskader transitie sociaal domein, 17-1-2014). Als overheid blijven wij verantwoordelijkheid nemen voor burgers die het nodig hebben.

Voor de transformatie is een cultuuromslag nodig om een andere manier van organiseren, denken en werken te realiseren. Daarbij zoeken we aansluiting bij de leefwereld van burgers, bij professionele ruimte, het sociale netwerk, het zelf oplossend vermogen van de samenleving en de behoefte van mensen om zelf regie te voeren over hun leven. De burger staat hierbij centraal. De overheid biedt alleen die ondersteuning en zorg waar dat nodig is.

De visie van de gemeente Tytsjerksteradiel op de inrichting en uitvoering van de drie decentralisaties luidt als volgt (zie: Gezamenlijke visie & opgaven rond de drie decentralisaties in

het Sociale Domein gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen, behandeld in de raadsvergaderingen in november 2012):

1. we richten ons op preventie en leefbaarheid: daardoor blijven mensen langer in hun eigen kracht en kunnen we een beroep op zwaardere ondersteuning voorkomen;
2. we willen mensen aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid en capaciteiten en het stelsel van voorzieningen en regelingen simpeler en overzichtelijker maken;
3. we zetten in op integraliteit en doelmatigheid, benaderen vraagstukken in een huishouden in context, perspectief en samenhang en we zorgen voor een goed vangnet 'op maat' voor mensen die het niet zelf redden.

De transformatieopdracht vertaalt zich naar de volgende concrete opgaven:

- van aanbodgericht naar vraaggericht werken,
- van een scheiding tussen zorg en welzijn naar een verbinding tussen zorg en welzijn,
- van curatief naar preventief,
- van de verzorgde burger naar de zelfredzame burger,
- van een verkokerde dienstverlening naar een integrale dienstverlening,
- van input/ output sturing naar sturing op maatschappelijk effect/resultaat.

De komende tijd worden de aanbevelingen vanuit de evaluatie jeugd en dorpen aangaande inhoud en huisvesting in het college besproken.

In de beleidsontwikkeling en inkoop moet structureel geïnvesteerd worden in het centraal stellen van bovenstaande opgave om tot een verdere transformatie te komen. De opgaven staan bijvoorbeeld centraal bij de doorontwikkeling van de dorpen- en jeugdteams. Daarnaast worden sociaal domein vraagstukken, bijvoorbeeld preventie, door het team Beleid zoveel mogelijk integraal opgepakt. Waar mogelijk samen met andere afdelingen binnen de gemeente. Binnen welzijn wordt gezocht naar mogelijkheden om het (subsidie)beleid meer te richten op de behoeften en initiatieven van burgers. Ook in de cliëntondersteuning van de dorpensteams wordt het vraaggericht werken, het inzetten op de zelfredzaamheid van inwoners (het zelf oplossend vermogen) en het preventief werken steeds verder doorontwikkeld.

Door taakopgaven per onderdeel op te pakken, is het risico aanwezig dat de totale transformatie te weinig aandacht krijgt en de transformatie niet volledig gerealiseerd kan worden. Hiervoor aandacht blijven vragen en blijven investeren, is van belang.

Sociaal Domein – ontwikkelingen uitvoering WM

Recente onderzoeken wijzen uit dat inzet op vroegsignalering van schulden (inclusief outreachende aanpak daarvan) vruchten afwerpt. Niet alleen voor wat betreft beperking van het beroep op relatief dure gemeentelijke voorzieningen, maar zeker ook beperking van maatschappelijke schade. Daarom is in het nieuwe beleidsplan schuldhulpverlening ook vastgesteld dat we de komende periode extra zullen inzetten op preventie.

Door de inzet van 1 fte (0,7 fte consulent gebiedsteam en 0,3 fte schulddienstverlening) zijn we in staat om het kennisniveau binnen de J&Dteams het komende jaar op peil te brengen en springen we vroegtijdig in op signalen rondom schulden. We intensiveren de samenwerking met partijen die regelmatig als schuldeiser optreden. Op die manier ontvangen we steeds meer

signalen en zijn we steeds beter in staat om onze inwoners vroegtijdig te ondersteunen bij hun financiën en onderliggende problematiek. Na een pilotperiode van 2 jaar en aan de hand van de evaluatie maken we vervolgens meer structurele keuzes.

Dekking wordt gezocht binnen het Sociaal Domein (budget neutraal, binnen begroting).

Vanuit de mienskip is er gevraagd, om een ontmoetingsplek voor thuiswonende dementerenden en hun mantelzorgers. Er wordt een verkenning gedaan samen met de maatschappelijke partners dit te realiseren.

Beschermd wonen en de maatschappelijke opvang

Sinds 2015 zijn alle Nederlandse gemeenten op grond van de Wmo 2015 verantwoordelijk voor de beschermde woonvormen voor mensen die vanwege psychiatrische en psychosociale problematiek (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. De financiering verloopt vooralsnog via de 43 centrumgemeenten, die ook voor de maatschappelijke opvang deze rol vervullen.

Vanaf 2020 zullen er wijzigingen komen op grond van het advies van de commissie Dannenberg. Voor de gemeente Tytsjerksteradiel is het van belang om de ontwikkelingen inzake het nieuwe objectieve verdeelmodel goed te blijven volgen omdat we in de gemeente de crisisopvang (De Blijenhof) gehuisvest hebben.

In een bestuurlijk overleg tussen de VNG en het Rijk (op 22 juni 2016) zijn afspraken gemaakt over de randvoorwaarden en verdere uitwerking. Kern van de afspraken is, dat het bieden van beschermd wonen (en ook maatschappelijke opvang) een opdracht is aan alle gemeenten. Het is dan logisch dat ook de middelen die de huidige centrumgemeenten daarvoor ontvangen over alle gemeenten verdeeld zullen worden. Afsproken is dat dit met ingang van 1-1-2020 gebeurt volgens een nieuw objectief verdeelmodel.

Op dit moment wordt crisisopvang De Blijenhof door een subsidie vanuit SDF (door 24 gemeenten) gefinancierd. Afhankelijk van de uiteindelijke financiële verdeling en de geldende afspraken van alle Friese gemeenten met de centrumgemeente Leeuwarden zullen we moeten nagaan of de huidige situatie kan blijven bestaan of dat er mogelijk aanvullende afspraken met de regio gemaakt moeten worden.

Tot 2020 blijft het huidige historische verdeelmodel voor beschermd wonen van kracht.

Een financiële werkgroep van gemeenten en Rijk is ingericht om in 2017 het nieuwe objectieve verdeelmodel voor te bereiden. De planning is dat het ministerie van BZK het nieuwe verdeelmodel BW/MO/Wmo oplevert in november 2017. BZK publiceert het verdeelmodel in de meicirculaire van 2018.

Flechtlingenwurk – ferheging subsydzje

It Flechtlingenwurk hat de lêste jierren te krijen mei in taname fan it tal statushâlders yn ús gemeente. De subsydzje dy 't se struktureel fan ús gemeente krije is te leech om alle trajekten út te fieren. De lêste jierren is de subsydzje al in tal kearen ynsidinteele ferhege. Utstel is no om de subsydzje foar 2018 en 2019 mei € 10.000 te ferheegjen.

Yn 2019 sil dan evaluearre wurde oft de subsydzje dêrnei noch nedich is. Wannear't bliken docht dat de subsydzje net tarikkend is sil dy yn 'e takomst ek ynsidinteele ferhege wurde moatte.

Kleedruimten zwembad Gytsjerk

De huidige kleedruimten bij het zwembad zijn aan vervanging toe. Deze zijn 40 jaar oud en toe aan renovatie dan wel vervanging.

Omdat Gytsjerk al enige tijd op zoek is naar een locatie voor een ontmoetingsruimte proberen we verschillende functies inclusief kleedruimte te combineren bij het zwembad. Het voorstel (van dorpsbelang Gytsjerk) is om een win-win situatie te creëren ter bevordering van de leefbaarheid in Gytsjerk.

Als blijkt dat het (financieel) niet haalbaar is om functies te kunnen combineren zullen we een nader plan moeten opstellen ten behoeve van de renovatie/vervanging van de bestaande kleedruimten bij het zwembad.

Als er een ontmoetingsruimte komt dan zal dit zijn op basis van een sluitende exploitatie van minimaal 10 jaar. Gaat de ontmoetingsruimte niet door dan is het uitgangspunt dat de renovatie/vervanging van de huidige kleedruimten gedekt worden door het reguliere onderhoudsbudget.

Ontwikkeling uitkeringslasten Werk en Inkomen

Het aantal inwoners dat een uitkering ontvangt vanuit de hierboven genoemde wetten laat zich moeilijk voorspellen vanwege vele externe factoren. Denk aan economische ontwikkelingen, werkgelegenheid in de regio, enzovoort. We zien dat de daling vooralsnog niet is ingezet. We zien een stabiel tot licht stijgend aantal klanten. Dit heeft ook te maken met nieuwe doelgroepen, zoals jongeren die voorheen Wajong ontvingen, of mensen met een loonkostensubsidie.

De gemeente kan bij een forse overschrijding eventueel gebruik maken van de bestaande vangnetregeling waardoor in dat geval een gedeelte van de meerkosten gedeclareerd kan worden bij het Ministerie.

Gezien bovenstaande willen we op dit moment voor wat betreft de Gebundelde Uitkering nog niet inzetten op een structurele verhoging van budgetten.

Vooralsnog laat de ontwikkeling van de klantaantallen een stijging zien in onze gemeente. Dit zal dan ook leiden tot een grotere uitgave ten behoeve van uitkeringen dan waar we nu rekening mee houden.

Ontwikkelingen rond Caparis (uittredingen)

De gemeenten Leeuwarden, Achtkarspelen, Ooststellingwerf en Weststellingwerf hebben besloten het groenonderhoud dat Caparis NV in deze gemeenten uitvoert, zelf uit te voeren met inzet van WSW-ers. Dit alles passend binnen het kader van de herstructurering van Caparis NV waartoe alle acht gemeenten besloten hebben.

Aan de gemeentesecretarissen van de GR-gemeenten is gevraagd om samen met de directie van Caparis de technische uitwerking van de business case “groen” te verzorgen en daarover advies uit te brengen aan het bestuur van de GR. Het DB van de GR SW Fryslân heeft op 7 juli 2017 het advies van de gemeentesecretarissen overgenomen m.b.t. de wijze waarop kan worden omgegaan met de winstderving en de wijze waarop indirecte kosten kunnen worden verrekend. Daarnaast heeft het DB op 7 juli 2017 besloten dat de sw-medewerkers die werkzaam zijn in het groenbeheer van de gemeenten Leeuwarden, Achtkarspelen, Oost- en Weststellingwerf op 1 oktober 2017 formeel in dienst treden bij deze gemeenten.

Het lijkt geen twijfel dat het besluit van de 'uitnemende' gemeenten financiële gevolgen heeft voor de 'niet-uitnemende' gemeenten. Deze gevolgen zijn sinds begin oktober bekend en op basis hiervan zijn in de AVA de volgende besluiten genomen, die recht doen aan de financiële gevolgen door uitreding van een aantal gemeenten.

- er komt een gewijzigde aandeelhoudersovereenkomst
- er is een verrekenmodel opgesteld voor 'verrekenen 'Groen Zelf Doen' onder voorbehoud van de volgende wijzigingen:
 - alleen bij gemeenten die uittreden worden Caparis-medewerkers beschouwd als interne kandidaten
 - de op te lossen dekkingsverliezen worden als voorschot aan Caparis uitbetaald en verrekening vindt achteraf plaats
 - in het besluit wordt opgenomen dat de effecten van de algemene herstructurering los staan van dit verrekeningsvoorstel

Met het oog op de mogelijke financiële gevolgen wil onze gemeente in beeld brengen wat de mogelijkheden en de te maken keuzes zijn om in 2018 of 2019 zelf de sw-medewerkers (en evt. kaderpersoneel) over te nemen die werkzaam zijn in het groenbeheer. In dit verband wordt het jaar 2017 als overgangsjaar beschouwd. Hierbij hebben wij ervoor gekozen om in 2017 de sw-medewerkers en kaderpersoneel op basis van detachering in te zetten in het groen in plaats van de groenwerkzaamheden op basis van een bestek in te kopen bij Caparis NV.

Op 5 oktober 2017 heeft een aandeelhoudersvergadering Caparis NV plaatsgevonden. In deze vergadering is onder andere besloten over de financiële afwikkeling van het besluit waarbij een aantal gemeenten groenwerkzaamheden in eigen beheer is gaan uitoefenen. Dit ging gepaard met de overgang van een deel van het SW-personeel. Ook zijn hier de financiële resultaten tot en met het 2e kwartaal 2017 besproken.

Als gevolg van de overgang van een deel van het SW-personeel naar de gemeenten Leeuwarden, Ooststellingwerf, Achtkarspelen en Weststellingwerf (Afwikkeling 'Groen Zelf Doen') ontstaan er op financieel gebied scheve verhoudingen.

Als gevolg van de daling van de omzet uit groenactiviteiten ontstaat ook een dekkingsverlies op voornamelijk de concern-/stafafdelingen. Deze zogenaamde frictiekosten bestaan grotendeels uit personeelskosten die niet direct door Caparis NV zijn op te lossen. Met de uittredende gemeenten is afgesproken dat zowel zij als Caparis een inspanningsverplichting hebben deze kosten zo spoedig mogelijk terug te dringen. Ter overbrugging betalen deze gemeenten deze kosten voor een periode van 5 jaar. Deze overbrugging loopt als volgt af: jaar 1: 100%; jaar 2: 80%, jaar 3: 60% enz. De omvang van de frictie bedraagt € 440.000 per jaar en bestaat voor meer dan 80% uit personeelslasten.

De gemeenten die niet langer de groenactiviteiten bij Caparis NV onderbrengen blijven voor een gelijk aandeel aandeelhouder van Caparis NV. Dit betekent dat deze gemeenten ook meeprofiteren van het rendement wat de andere gemeenten op de groenwerkzaamheden realiseren. Om dit ongewenst effect weg te nemen is besloten dat de aandeelhoudersovereenkomst wordt aangepast. In deze overeenkomst wordt opgenomen dat het rendement wat behaald wordt op groenactiviteiten alleen ten goede komt aan de gemeenten die

dit werk ook afnemen. Hiervoor wordt een aparte reserve gevormd. Het resultaat wat vervolgens resteert wordt verdeeld over alle acht aandeelhouders.

Armoedebeleid

In de lokale samenleving kan helaas niet iedereen naar eigen vermogen volwaardig meedoen. Ook in Tytsjerksteradiel kampen mensen door omstandigheden met armoede, met bijvoorbeeld risico op sociaal isolement. Daarnaast spelen ook vraagstukken op het gebied van zorguitstel en zorgmijding.

De gemeenteraad heeft ingestemd met het voorstel om in te zetten op een steviger sociaal vangnet, met extra aandacht voor zorg. We geven hieraan vorm en inhoud door uitbreiding van de doelgroepen en voor de zorgkosten willen we naast de al bekende collectieve ziektekosten verzekering voor minima ook een bijdrage leveren in de zorgkosten die inwoners uit de doelgroep maken die niet zijn aangesloten bij de AV Frieso.

Dan kunnen personen vanwege hun financiële situatie zorg(vragen) uitstellen of zelf volledig mijden. Waardoor ziekte of klachten die mogelijk in een vroeg stadium nog relatief makkelijk zijn op te lossen mogelijk kunnen uitgroeien tot een zeer groot probleem met veel hogere zorgkosten en hogere maatschappelijke kosten tot gevolg.

De gemeenteraad heeft in de openbare raadsvergadering van 18 mei 2017 in meerderheid aangegeven dat uitvoering gegeven moet worden aan scenario 3 uit het beleidsplan "Meidwaan, sûnder in soad jild @T–diel!" en daarmee gaat het om een (financiële) wijziging van € 183.000 in totaal. Hiervan is via de decentralisatie–uitkering armoedebestrijding kinderen, € 127.000 afgedekt. Per saldo vraagt de structurele uitvoering van het aangenomen amendement om € 56.000 extra budget.

Uit de op 1 juni 2017 gepubliceerde meicirculaire bleek ons dat de hiervoor genoemde decentralisatie–uitkering armoedebestrijding kinderen, als gevolg van een jaarlijkse herijking nu voor de jaren 2018 en volgende € 14.000 lager is vastgesteld. Wij vangen dit binnen de begroting van het totaal van het Sociaal Domein.

Verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd, de zogenaamde verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk– en een financieel belang heeft. Voor een verdere toelichting hierop en op de kerngegevens verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen.

Als binnen dit programma sprake is van verbonden partijen dan worden deze hieronder weergegeven.

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân (TD)
vestigingsplaats	Drachten
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	3 leden in Algemeen Bestuur en 1 lid in het Dagelijks Bestuur.

risicoprofiel	 [Hoog]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Naam	Caparis NV (TD)
vestigingsplaats	Drachten
rechtsvorm	Vennootschap / Coöperatie
bestuurlijk belang	1 vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders.
risicoprofiel	 [Hoog]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 06. Sociaal domein			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar	
% Jeugdwerkloosheid	%	1,2 (2015)	1,6 (2012)
% kinderen in armoede	%	3,8 (2015)	3,4 (2012)
Aantal re-integratievoorzieningen	aantal	40,9 (2016)	46,6 (2015)
Bijstandsuitkeringen	aantal	30,2 (2016)	28,8 (2015)
Jongeren met delict voor rechter	%	1,1 (2015)	1,6 (2012)
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,3 (2016)	1,6 (2015)
Jongeren met jeugdhulp	%	11,1 (2016)	10,9 (2015)
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,0 (2016)	0,0 (2015)
Netto arbeidsparticipatie	%	65,9 (2016)	65,4 (2015)
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	aantal	45,0 (2016)	46,0 (2015)

[% Jeugdwerkloosheid – Het percentage werkeloze jongeren (16–22 jaar).]

[% kinderen in armoede – Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.]

Aantal re-integratievoorzieningen

[Aantal re-integratievoorzieningen – Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar]

M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 15–65 jr' naar 'per 1.000 inw 15–65 jr'.

Bijstandsuitkeringen

[Bijstandsuitkeringen – Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.]

M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 18jr eo' naar 'per 1.000 inw 18jr eo'.

[Jongeren met delict voor rechter – Het percentage jongeren (12–21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.]

[Jongeren met jeugdbescherming – Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.]

[Jongeren met jeugdhulp – Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.]

[Jongeren met jeugdreclassering – Het percentage jongeren (12–22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12–22 jaar).]

[Netto arbeidsparticipatie – Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.]

Wmo–cliënten met een maatwerkarrangement

[Wmo–cliënten met een maatwerkarrangement – Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.]

M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw' naar 'per 1.000 inw'.

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 6. Sociaal domein zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 6 – 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6 – 6.2 Wijkteams
- 6 – 6.3 Inkomensregelingen
- 6 – 6.4 Begeleide participatie
- 6 – 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6 – 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- 6 – 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6 – 6.72 Maatwerkdienstverlening 18–
- 6 – 6.82 Geëscaleerde zorg 18–

Lasten, baten en saldo programma 6. Sociaal domein						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	35.208	35.852	35.594	35.201	35.047
Baten	zie bijlage	8.703	9.107	9.091	9.075	9.075
Saldo	zie bijlage	-26.505	-26.745	-26.503	-26.126	-25.972
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	35.208	35.852	35.594	35.201	35.047
Baten	zie bijlage	8.703	9.107	9.091	9.075	9.075
Saldo	zie bijlage	-26.505	-26.745	-26.503	-26.126	-25.972

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------	------

Specificatie per taakveld

6 – 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	zie bijlage	2.224	2.697	2.706	2.719	2.723
Baten	zie bijlage	163	165	164	163	163
Saldo	zie bijlage	-2.061	-2.532	-2.542	-2.556	-2.560

6 – 6.2 Wijkteams						
Lasten	zie bijlage	1.978	1.189	1.189	942	942
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-1.978	-1.189	-1.189	-942	-942

6 – 6.3 Inkomensregelingen						
Lasten	zie bijlage	10.263	11.027	10.962	10.962	10.948
Baten	zie bijlage	7.922	8.523	8.508	8.493	8.493
Saldo	zie bijlage	-2.341	-2.505	-2.455	-2.469	-2.455

6 – 6.4 Begeleide participatie						
Lasten	zie bijlage	5.783	4.695	4.537	4.385	4.236
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-5.783	-4.695	-4.537	-4.385	-4.236

6 – 6.5 Arbeidsparticipatie						
Lasten	zie bijlage	34	792	792	792	792
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-34	-792	-792	-792	-792

6 – 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	zie bijlage	2.791	3.245	3.201	3.194	3.199
Baten	zie bijlage	8	8	8	8	8
Saldo	zie bijlage	-2.784	-3.238	-3.193	-3.186	-3.192

6 – 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	zie bijlage	5.267	5.091	5.091	5.091	5.091
Baten	zie bijlage	610	411	411	411	411
Saldo	zie bijlage	-4.657	-4.680	-4.680	-4.680	-4.680

6 – 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	zie bijlage	5.852	5.795	5.795	5.795	5.795
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-5.852	-5.795	-5.795	-5.795	-5.795

6 – 6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	zie bijlage	1.015	1.321	1.321	1.321	1.321
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-1.015	-1.321	-1.321	-1.321	-1.321

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Ferheging subsidzje Flechtlingenwurk (PPN 2018 – 2021; 6.02)	10 N
Armoedebeleid (PPN 2018 – 2021; 8.03)	56 N

7. Volksgezondheid en milieu

Inhoudelijk

Het programma Volksgezondheid en milieu omvat de zorg voor milieu, reiniging, compostering, riolering en de sanering van milieuhinderlijke bedrijven. Het programma is gericht op het bevorderen van een schone en hygiënische leefomgeving voor de burgers en het verminderen van de belasting voor het milieu. Preventie en hergebruik van afvalstoffen en hergebruik van secundaire grondstoffen (licht verontreinigde grond en bagger) en regenwater zijn hierbij belangrijke uitgangspunten.

Door middel van het gemeentelijke klimaatbeleid wordt een bijdrage geleverd aan het bereiken van de zogenaamde Kyoto-doelstellingen.

De komende periode zal er meer aandacht aan het beleidsveld “water” worden besteed; hiervoor is een gemeentelijk Waterplan vastgesteld.

In 2008 is de Nota Duurzaamheid vastgesteld, waarbij de raad het ambitieniveau met bijbehorend maatregelenpakket heeft bepaald. De nota vloeit voort uit het collegeprogramma “Mei fleur en faasje”, waarbij prioriteit is toegekend aan het thema “Duurzaamheid”. De financiële vertaling van deze nota is meegenomen in de perspectiefnota 2008 (2009–2012). De externe integratie van het gemeentelijke milieu- en duurzaamheidsbeleid in andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, is hierbij van groot belang.

Voor het verkrijgen van draagvlak c.q. het vergroten van het milieubewustzijn vindt gemeentelijke milieucommunicatie plaats. Binnen de begrensde mogelijkheden wordt gestreefd naar een uitvoering van de wettelijke taken op een kwalitatief bovengemiddeld niveau. Datzelfde geldt voor het serviceniveau.

Op het gebied van de milieuhandhaving is de aanpak pragmatisch en praktisch. Naast de “klassieke” rol van controleur, is daarbij ook de rol van adviseur van belang.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Begraafplaats Jistrum – urnencolumbarium en –kelder

Yn in tiid dat hielt yd mear minsken kremearre wurde, krijt ús gemeente de lêste tiid regelmjittich fragen fan boargers om urnen by te setten op ús gemeentlik begrafplak yn Jistrum. Wy wolle in lyts 'urnencolumbarium' en in tal urnenkelders realisearje foar it bysetten fan in 13 tal urnen. It giet hjir om in beheind stikje service op dit mêd, as we dit net dogge jouwe wy ús boargers gjin mooglikheid om urnen op ús iepenbiere begrafplak by te setten en moatte se útwike nei oare begrafplakken. De kosten binne ienmalich € 11.000. De kosten foar it bysetten fan de urnen sille ferrekkene wurde troch it opnimmen fan nije tariven yn ús leezjesoarding op dit mêd.

Grondstoffenbeleidsplan

Er is op dit moment geen vastgesteld beleid over de afvalinzameling. Het verwerken van afval wordt steeds duurder. Op Europees en Landelijk niveau zijn er diverse ontwikkelingen gaande op gebied van afval (circulaire economie, grondstoffenhergebruik, VANG (Van Afval Naar Grondstof) etc.). Het verwerken van afval wordt steeds duurder, grondstoffen steeds kostbaarder. Om goed voorbereid te zijn op de toekomstige ontwikkelingen is het nodig nieuw beleid te ontwikkelen, vast te stellen en uit te voeren.

We gaan een grondstoffenbeleidsplan ontwikkelen, waarin de doelen voor en de uitvoering van de toekomstige afvalinzameling en –verwerking worden vastgelegd.

Als we op de huidige voet verder gaan zal de jaarlijkse hoeveelheid huishoudelijk restafval ongeveer gelijk blijven terwijl de kosten van inzameling en verwerking ervan steeds hoger zullen worden. Hierdoor zal de afvalstoffenheffing stijgen.

Er zitten nog steeds grondstofstromen in het restafval, die prima via voorscheiding zijn in te zamelen en niet in het restafval thuis horen. Door niets te doen blijven deze, veelal kostbare, grondstofstromen verloren voor hergebruik.

Het geheel van inzamelingskosten en inkomsten uit tarieven afvalstoffenheffing verloopt budgettair neutraal via de systematiek van een kostendekkend tarief.

Zoals in maart 2017 door de raad is verzocht gaan we in samenspraak met inwoners en organisaties onderzoeken we wat haalbaar en nodig is om in onze gemeente het afvalscheidingspercentage substantieel omhoog en de hoeveelheid restafval substantieel omlaag te brengen richting de VANG–doelstellingen voor 2025. Aan de hand van klankbordsessies in september en oktober 2017 ontwikkelen we scenario's voor een (nieuwe) manier van het inzamelen van grondstoffen.

Deze inzamelscenario's zullen onder andere financieel worden doorgerekend. Dit vormt de basis voor het grondstoffenbeleidsplan, dat vervolgens aan de raad zal worden voorgelegd.

De kosten voor het opstellen van een grondstoffenbeleidsplan komen direct ten laste van de afvalinzameling en worden dan gedekt vanuit de inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Wij schatten wij de kosten gebaseerd op een plan met scenario's, op ongeveer € 10.000 (eenmalig).

Natuur- en Milieu-educatie

Het verzorgen van Natuur en Duurzaamheidseducatie (of Milieu-educatie) voor de basisscholen in Tytsjerksteradiel gebeurt op contractbasis vanuit het bezoekerscentrum van het Nationaal park De Alde Feanen in Earnewâld. Het contract loopt tot en met 30 juni 2018 en om dit te behouden is verlenging noodzakelijk. De gemeente Achtkarspelen heeft haar NDE op precies dezelfde wijze georganiseerd sinds bijna twee jaar. De gemeenten werken samen onder de naam Pingo & Pet en werken samen in een netwerk met De Klyster waarmee heel NO-Fryslân wordt bediend.

Er is een structurele bijdrage in de begroting opgenomen voor vier jaar in verband met het contract met It Fryske Gea, samen met Achtkarspelen. Om de vier jaar gaan we evalueren en (eventueel) telkens met vier jaar verlengen.

It Fryske Gea beschikt over een uitgebreide vrijwilligerspool die ook voor NDE wordt ingezet.

96% van de basisscholen nemen deel aan één of meerdere activiteiten die worden aangeboden door Pingo & Pet.

FUMO

Op basis van de conceptbegroting 2018 van de FUMO werd onze bijdrage € 20.000 hoger als gevolg van een onjuiste aanneme van het aantal inrichtingen door de FUMO in onze gemeente. Dankzij onze zienswijze op de conceptbegroting is onze deelnemersbijdrage met € 10.000 naar beneden bijgesteld.

De 1e bestuursrapportage van de FUMO laat zien dat er verschillende ontwikkelingen zijn die zijn weerslag zullen hebben op de toekomstige bijdrage van de deelnemers. De auditcommissie van de FUMO heeft het Dagelijks Bestuur van de FUMO verzocht om zo spoedig mogelijk bestuurlijk

nieuwe uitgangspunten voor de begroting voor te leggen, met meerdere scenario's en een meerjarenperspectief.

In de eerste bestuursrapportage van 2018 zullen wij rapporteren over de verschillende effecten die één en ander heeft op onze bijdrage.

Verbonden partijen

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd, de zogenaamde verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Voor een verdere toelichting hierop en op de kerngegevens verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen.

Als binnen dit programma sprake is van verbonden partijen dan worden deze hieronder weergegeven.

Naam	FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)
vestigingsplaats	Grou
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	1 lid in Algemeen Bestuur
risicoprofiel	● [Middel]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Naam	Openbaar Lichaam Afvalverwijdering Friesland (OLAF)
vestigingsplaats	Leeuwarden
rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
bestuurlijk belang	1 lid in het algemeen bestuur en 1 lid in het dagelijks bestuur.
risicoprofiel	● [Laag]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Naam	N.V. Afvalsturing Friesland
vestigingsplaats	Leeuwarden
rechtsvorm	Vennootschap / Coöperatie
bestuurlijk belang	1 vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders.
risicoprofiel	● [Laag]
overige informatie	zie Paragraaf Verbonden Partijen

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 07. Volksgezondheid en Milieu					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentiejaar			
Fijn huishoudelijk restafval	kg	163,0	(2015)	174,0	(2014)
Hernieuwbare elektriciteit	%	5,6	(2015)	3,7	(2014)

[Fijn huishoudelijk restafval – De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)]

[Hernieuwbare elektriciteit – Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 7. Volksgezondheid en milieu zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 7 – 7.1 Volksgezondheid
- 7 – 7.2 Riolering
- 7 – 7.3 Afval
- 7 – 7.4 Milieubeheer
- 7 – 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Lasten, baten en saldo programma 7. Volksgezondheid en milieu						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	5.513	6.913	6.987	7.093	7.192
Baten	zie bijlage	5.613	5.603	5.680	5.768	5.862
Saldo	zie bijlage	100	-1.309	-1.307	-1.325	-1.330
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage					
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	5.513	6.913	6.987	7.093	7.192
Baten	zie bijlage	5.613	5.603	5.680	5.768	5.862
Saldo	zie bijlage	100	-1.309	-1.307	-1.325	-1.330

Specificatie per taakveld

7 – 7.1	Volksgezondheid					
Lasten	zie bijlage	210	1.155	1.164	1.183	1.188
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage	-210	-1.155	-1.164	-1.183	-1.188

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
7 – 7.2 Riolering						
Lasten	zie bijlage	2.272	2.373	2.454	2.538	2.627
Baten	zie bijlage	2.522	2.601	2.683	2.766	2.856
Saldo	zie bijlage	251	228	228	228	228
7 – 7.3 Afval						
Lasten	zie bijlage	2.719	2.637	2.631	2.635	2.640
Baten	zie bijlage	3.045	2.955	2.950	2.955	2.960
Saldo	zie bijlage	326	318	320	320	320
7 – 7.4 Milieubeheer						
Lasten	zie bijlage	300	724	725	725	725
Baten	zie bijlage	30	30	30	30	30
Saldo	zie bijlage	-270	-693	-695	-695	-695
7 – 7.5 Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten	zie bijlage	12	23	12	12	12
Baten	zie bijlage	16	16	16	16	16
Saldo	zie bijlage	4	-7	4	4	4

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Ontwikkeling GR's: Veiligheidsregio – gezondheid (PPN 2018 – 2021; 2.01)	114 N
Begraafplaats Jistrum urnencolumbarium en -kelder (PPN 2018 – 2021; 3.04)	11 N

8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Inhoudelijk

Het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening richt zich op een goede ruimtelijke kwaliteit van het gemeentelijk grondgebied, een plezierig, veilig woon- en werkklimaat en een evenwichtige woningmarkt. Dit mede op basis van een structuurvisie en een woonvisie. Ook het onderwerp “Water” heeft meer aandacht gekregen. Hiervoor is begin 2009 een Waterplan vastgesteld. Het maatregelenpakket dat hier bij hoort, is in uitvoering genomen. Het programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening heeft verder een relatie met binnen andere programma's op te stellen beleidsplannen, zoals het economisch beleidsplan, het beleidsplan voor toerisme en recreatie en het gemeentelijk verkeer- en vervoerplan.

Actuele ontwikkelingen en nieuw beleid

Herinrichting Alde Feanen (3e uitvoeringsmodule)

De uitgangspunten en doelstellingen uit het Raamplan worden vertaald naar concrete inrichtingsmaatregelen per deelgebied. Deze maatregelen worden per deelgebied uitgevoerd in uitvoeringsmodules. De gemeente draagt bij in deze kosten. De 3e uitvoeringsmodule van dit landinrichtingsproject omvat voor onze gemeente een aantal belangrijke doelen:

- het afronden van de vaarroute uit de 2e uitvoeringsmodule (noodzakelijk) en een eindinrichting van de Panhuyspoel;
- inrichten van enkele percelen als natuur;
- aanleggen van recreatieve voorzieningen.

Het Raamplan is eerder in de raad geweest en is kaderstellend voor de verdere planvorming en de (financiële) rol daarin voor de gemeente. De Provincie Fryslân is verantwoordelijk voor de uitvoering van de plannen. De planvorming heeft vertraging opgelopen en is begin 2016 gestart. Inmiddels is bekend dat door een reorganisatie van de Provincie het project een jaar vertraging heeft opgelopen.

Wij willen de planvorming van de 3e uitvoeringsmodule graag afronden en vervolgens deze module door GS laten vaststellen. Hierdoor ontstaat er een "afgerond" gebied.

Hoewel de kosten nog niet bekend zijn, zal er bij de planuitvoering rekening moeten worden gehouden met een gemeentelijke bijdrage (cofinanciering). Het is op dit moment lastig in te schatten wat de exacte gemeentelijke bijdrage zal zijn. De eerste kosten worden (door de vertraging) naar verwachting niet eerder dan in 2019 gemaakt. Wij gaan er vanuit dat er bij perspectiefnota van het volgende voorjaar (PPN 2019–2022) meer bekend is.

Invoering Omgevingswet

In 2019 wordt de Omgevingswet ingevoerd. Dat is een verplichting voor de alle gemeenten, provincies, waterschappen en ook het Rijk. Hiertoe is op 1 juli 2015 door het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen het 'Bestuursakkoord implementatie Omgevingswet' ondertekend. Over de financiën zijn hierin enkele kaderstellende afspraken gemaakt.

Hoofdlijn is dat het Rijk de investeringskosten voor de centrale voorzieningen voor haar rekening neemt. Partijen dekken hun eigen kosten voor de implementatie. De structurele kosten worden via een verdeelsleutel door alle partijen gedragen.

Partijen mogen de structureel voorziene baten die het stelsel hen oplevert behouden.

De circulaire van het ministerie BiZa van de afgelopen drie jaar zijn onderzocht en hieruit blijkt niet dat het Rijk de gemeenten compenseert in relatie tot de implementatie van de Omgevingswet c.q. de ICT-kosten.

Uit de toelichting op de financiële afspraken blijkt dat het cijfermatige model er van uit gaat dat gemeenten t/m 2020 meer kosten dan baten hebben en dat vanaf 2021 een structureel voordeel ontstaat (zou moeten ontstaan). Voor de lange termijn wordt dus verwacht dat de gemeente de implementatiekosten terugverdienen. Dit betekent echter wel dat hier op vooruitlopend de implementatiekosten in de begroting vanaf 2018 moeten worden meegenomen.

De cijfers zijn gebaseerd op een terughoudende toepassing van het rekenmodel van VNG/Deloitte. Primair uitgangspunt is daarbij: Voorbereiding en implementatie zoveel mogelijk met inzet van eigen personeel en pas als het niet anders kan aanvullende budget aanvragen.

De genoemde bedragen blijven een aanname op basis van een rekenmodel dat gebaseerd is op de ervaring van slechts enkele gemeenten. De werkelijke kosten kunnen dus zowel lager als hoger uitvallen. Er zijn zowel eenmalige als ook structurele kosten.

Eenmalige invoeringskosten bestaan uit onder meer voorlichting, opleidingen, migratie van software en aanloopkosten, publiekscampagnes, aanpassen processen, en meer.

Op basis van het genoemde rekenmodel komen we op de volgende (eenmalige) bedragen voor de periode 2018 – 2021:

- 2018 € 60.000
- 2019 € 124.000
- 2020 € 88.000
- 2021 € 23.000

Structurele exploitatiekosten zitten vooral in lagere legesinkomsten, omdat de Omgevingswet nog meer vergunningvrij maakt, en in kosten voor complexere digitale systemen die ook moeten aansluiten op het digitaal stelsel omgevingswet (DSO).

De structurele kosten bedragen ingaand 2018 per jaar € 50.000.

Vanaf 2022 resteert alleen de structurele uitzetting van € 50.000 per jaar.

In de loop van het project zal beoordeeld moeten worden, of er vanaf 2022 compenserende inverdieneffecten op (kunnen) treden die de structurele uitzetting kunnen compenseren of verkleinen.

Leges omgevingsvergunningen – bouwen

Als gevolg van de bouwcrisis in 2008 en aanvullend de invoering van de Wabo in 2010 zijn de legesinkomsten voor het onderdeel bouwen drastisch naar beneden gegaan. De begroting is daarop in 2009 en 2010 tijdelijk naar beneden bijgesteld. Die tijdelijkheid was in de veronderstelling dat de legesinkomsten daarna wel weer toe zouden nemen tot het niveau van voor de crisis en daar is bij de begrotingen 2011 – 2016 ook vanuit gegaan. Deze verwachting is niet uitgekomen, met als gevolg dat jaarlijks bij de bestuursrapportage de verwachte inkomsten

naar beneden bijgesteld moeten worden. Er wordt met een zeker risico begroot. Wij stellen voor om dit geaccepteerde risico (structureel) met € 75.000 te verkleinen.

Inwerkingtreding Besluit VTH (Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving)

Op 1 juli 2017 is het Besluit VTH in werking getreden. Deze AMvB handelt over welke WABO-taak door de FUMO moeten worden uitgevoerd. Wat inmiddels duidelijk is, is dat meer werk naar de FUMO moet worden uitbesteed dan nu het geval is. Dit betreft vooral milieutoezicht en milieuhandhaving. Met deze taak is ruim twee fte gemoeid (inschatting, teambreed, dus samen met Achtkarspelen), bovenop de taak die nu al door de FUMO wordt uitgevoerd.

Er is een interne projectgroep opgericht die de gevolgen van de AMvB inzichtelijk moet maken. Na dit onderzoek kan meer duidelijkheid worden gegeven over de kosten/baten.

Provinciaal uitgangspunt is dat de taak per 1 juli 2018 zal worden uitgevoerd door de FUMO (De AMvB zegt zelf 1 januari 2018, maar dat is niet haalbaar). Er is ook op provinciale schaal een werkgroep bezig met het vertalen van het besluit. De interne projectgroep is betrokken geweest bij de eerste toets. Deze wordt verder op provinciale schaal uitgewerkt. De planning is dat eind 2017 inzichtelijk is wat de taak is en ook wat de omvang van de taak is (zowel formatief als financieel). De interne werkgroep volgt de ontwikkelingen en zal de resultaten daarna uitwerken voor de eigen organisaties.

Wij houden er voorlopig rekening mee dat het gehele milieutoezicht per 1 juli 2018 door de FUMO zal worden uitgevoerd. In de begroting 2018 van de FUMO is € 3.600.000 geraamd voor het aantrekken van 40 – 45 extra fte. Globaal betekent dit tussen 1 en 2 fte voor Tytsjerksteradiel. De werkelijk kosten kunnen niet eerder betrouwbaar worden ingeschat dan wanneer er een advies ligt van de provinciale en interne werkgroep. Daarbij speelt ook het onderzoek naar de huidige kwaliteit van de medewerkers in relatie tot hiervoor gestelde eisen. (Kwaliteitscriteria Frysk Peil) Er moet niet op een extra bijdrage in het gemeentefonds worden gerekend. Landelijk wordt er vanuit gegaan dat de AMvB geen uitbreiding van taken van de RUD's (in Fryslân de FUMO) inhoudt. Dat er naar verwachting nu een verschil is heeft te maken met het gegeven dat in Fryslân de oorspronkelijk, voor interpretatie vatbare taak "zuinig" is ingeschat.

Verbonden partijen

Niet van toepassing in dit programma.

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 08. Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (Vhrosv)					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar			
Demografische druk	%	84,5	(2017)	64,1	(2016)
Nieuwbouw woningen	aantal	9,8	(2014)	1,7	(2013)
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	688,0	(2017)	671,0	(2016)
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	763,0	(2017)	741,0	(2016)
WOZ-waarde woningen	euro	183,0	(2016)	183,0	(2016)

[Demografische druk – De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.]

[Nieuwbouw woningen – Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.]

[Woonlasten éénpersoonshuishouden – Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB, Afvalstoffenheffing, Rioolheffing).]

[Woonlasten meerpersoonshuishouden – Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB, Afvalstoffenheffing, Rioolheffing).]

[WOZ-waarde woningen – De gemiddelde WOZ waarde van woningen.]

Financieel

In onderstaande tabel zijn de lasten en baten opgenomen die verbonden zijn aan dit programma. De lasten en baten zijn de optelsom van de taakvelden binnen dit programma.

Per programma zijn de beleidsrelevante ontwikkelingen vermeld. De vaststelling van de lasten en baten van dit programma zal voor het college het kader vormen, waarbinnen de beoogde maatschappelijke effecten zullen worden nagestreefd.

De lasten en baten van programma 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing zijn onderverdeeld in de volgende taakvelden

- 8 – 0.10 Mutaties reserves
- 8 – 8.1 Ruimtelijke ordening
- 8 – 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
- 8 – 8.3 Wonen en bouwen

Lasten, baten en saldo programma 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
Specificatie per taakveld						
(x € 1.000)	rekening	begroting				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	2.658	2.311	2.360	2.302	2.222
Baten	zie bijlage	513	443	443	443	443
Saldo	zie bijlage	-2.145	-1.868	-1.917	-1.859	-1.779
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	116	119			
Saldo	zie bijlage	116	119			
Inclusief stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Lasten	zie bijlage	2.658	2.311	2.360	2.302	2.222
Baten	zie bijlage	629	562	443	443	443
Saldo	zie bijlage	-2.029	-1.749	-1.917	-1.859	-1.779

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
--	------	------	------	------	------	------

Specificatie per taakveld

8 – 0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie bijlage					
Baten	zie bijlage	116	119			
Saldo	zie bijlage	116	119			
8 – 8.1 Ruimtelijke ordening						
Lasten	zie bijlage	1.645	1.282	1.267	1.272	1.257
Baten	zie bijlage	15	15	15	15	15
Saldo	zie bijlage	-1.630	-1.267	-1.252	-1.257	-1.242
8 – 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)						
Lasten	zie bijlage		68	68	68	68
Baten	zie bijlage					
Saldo	zie bijlage		-68	-68	-68	-68
8 – 8.3 Wonen en bouwen						
Lasten	zie bijlage	1.013	962	1.025	962	897
Baten	zie bijlage	498	428	428	428	428
Saldo	zie bijlage	-515	-534	-598	-534	-469

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)
Invoering omgevingswet (PPN 2018 – 2021; 10.02)	110 N
Leges omgevingsvergunningen – bouwen (PPN 2018 – 2021; 10.03)	75 N

Algemene dekkingsmiddelen

Lokale heffingen

Met de komst van de nieuwe BBV-voorschriften zijn de lokale heffingen verplicht ondergebracht in voorgeschreven taakvelden. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

Meer informatie over de lokale heffingen is opgenomen in de Paragraaf Lokale heffingen.

taakveld	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<i>bedragen x € 1.000</i>				
0.61 OZB woningen	5.356	5.369	5.382	5.395
0.62 OZB niet-woningen	2.239	2.239	2.239	2.239
0.64 Belastingen Overig	2.570	2.570	2.570	2.570
Saldo	10.165	10.178	10.190	10.203

Algemene uitkeringen

Met de komst van de nieuwe BBV-voorschriften zijn de algemene uitkeringen verplicht ondergebracht in voorgeschreven taakvelden. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

De algemene uitkering is voor de begroting 2018 gebaseerd op de meicirculaire 2017.

taakveld	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
progr. 0. Bestuur en ondersteuning				
<i>bedragen x € 1.000</i>				
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	46.713	46.707	46.639	46.632
Saldo	46.713	46.707	46.639	46.632

Dividend

Met de komst van de nieuwe BBV-voorschriften is het dividend verplicht ondergebracht in een voorgeschreven taakveld. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

De gemeente Tytsjerksteradiel ontvangt jaarlijks dividend- en winstdelingsuitkeringen op basis van aandelen en obligaties. Dit betreft de Bank Nederlandse Gemeenten en Omrin.

taakveld	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
progr. 0. Bestuur en ondersteuning				
<i>bedragen x € 1.000</i>				
0.5 Treasury	54	54	54	54
Saldo	54	54	54	54

Saldo van de financieringsfunctie

Met de komst van de nieuwe BBV–voorschriften is het saldo van de financieringsfunctie verplicht ondergebracht in het voorgeschreven taakveld. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

Over het saldo van de reserves werd altijd bespaarde rente berekend. In de nieuwe BBV–voorschriften wordt nadrukkelijk aanbevolen geen rente meer te berekenen over het eigen vermogen. Hiermee wordt er ook geen rentebate meer toegerekend aan de exploitatie.

De werkelijke rente die met ingang van 2018 wordt toegerekend over de investeringen moet voortaan jaarlijks gebeuren op basis van een omslagpercentage op basis van de werkelijk betaalde rente. Dit percentage mag afgerond worden.

De verandering heeft wel consequenties voor de toerekening naar de verschillende programma's en taakvelden, maar heeft geen invloed op het saldo van de begroting.

progr. 0. Bestuur en ondersteuning

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.5 Treasury	975	734	962	962
Saldo	975	734	962	962

Overige algemene dekkingsmiddelen

Met de komst van de nieuwe BBV–voorschriften zijn de overige algemene dekkingsmiddelen verplicht ondergebracht in voorgeschreven taakvelden. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

Deze post betreft een financieel–technisch verplicht item in het kader van de nieuwe BBV voorschriften.

progr. 0. Bestuur en ondersteuning

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.8 Overige baten en lasten	951	1.104	1.812	1.812
Saldo	951	1.104	1.812	1.812

Overhead

Inhoudelijk

Een van de uitgangspunten bij de vernieuwing van het BBV (Besluit Begroting Verantwoording) is een betere vergelijkbaarheid tussen de gemeenten. Een van de hiertoe behorende onderdelen is een beter inzicht in de overhead. Hiervoor is in het programmaplan een apart overzicht van de kosten van de overhead opgenomen. In de programma's worden voortaan alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het overzicht van de overhead heeft betrekking op alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Hierbij gaat het vooral om personeelskosten van de ondersteunende diensten, huisvestingskosten en bijdragen aan de WM&KTD.

Overhead <i>bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
	zie bijlage	-7.544	-8.417	-8.342	-8.255	-8.258

Beleidsindicatoren BBV

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld	00. Bestuur en ondersteuning	
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar
Overhead	euro	11,1 (2018)

Overhead

[Overhead – Percentage overhead t.o.v. de totale lasten]

Basis is de primitieve begroting 2018. Totale lasten: 77.265.897. Overhead: 8.598.650.

Vennootschapsbelasting

Inhoudelijk

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelasting (hierna VPB) uitgebreid voor ondernemingen van publiekrechtelijke lichamen en daarmee ook voor gemeenten.

De wijziging in de VPB beoogt niet alle activiteiten van een gemeente in de belastingheffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente via een (materiële) onderneming deelneemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met de private sector.

De gemeente heeft in samenwerking met EFK Belastingadviseurs getoetst welke activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belaste activiteit moet worden aangemerkt.

Behoudens het grondbedrijf oefent de gemeente op dit moment geen activiteiten uit die leiden tot een belastingplicht. De fiscale boekwaarde van de gronden die op korte termijn worden verkocht en waarbij weinig kosten meer worden gemaakt, zal de opbrengstwaarde benaderen waardoor de fiscale winst beperkt dan wel nihil is. De gemeente heeft uitstel tot het doen van aangifte vennootschapsbelasting 2016 tot 1 mei 2018.

Ook ten aanzien van de komende jaren zal de fiscale winst waarschijnlijk beperkt dan wel nihil zijn.

Onvoorzien

Inhoudelijk

Dit betreft posten die nog niet zijn verdeeld over de taakvelden, waar de uiteindelijke lasten zullen worden geboekt. In de begroting is alvast wel rekening gehouden met deze lasten.

Financieel

Overige alg. dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
0.8 Overige baten en lasten	222	273	324	324
Saldo	222	273	324	324

1.5 Paragrafen

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Dit is van belang voor de integrale afweging tussen enerzijds beleid en anderzijds inkomsten. Ook wordt weergegeven welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar zal voeren ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijtschelding hiervan.

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De heffingen worden voor het grootste deel opgebracht door burgers.

Uitgangspunten leges- en tarievenbeleid

Algemeen

De uitgangspunten van ons legesbeleid worden expliciet opgenomen in deze paragraaf. Door het eenduidig opnemen van informatie over tarieven en heffingen in de verschillende jaarstukken en het daarbij verstrekken van inzicht in de mate van kostendekkendheid op hoofdlijnen krijgt de raad sturingsmogelijkheden aangereikt. Zo kan de raad op een verantwoorde wijze keuzes maken ten aanzien van de gewenste en benodigde hoogte van tarieven c.a.

Basis van het beleid

Per 1 januari 1994 zijn de (huidige) Gemeentewet en de wet Materiële belastingbepalingen van kracht geworden. De huidige legesverordening kent nog steeds zijn basis vanuit deze wetswijziging. Bij de jaarlijkse vaststelling van deze verordening is telkens vanuit deze kaders verder gewerkt.

Uitgangspunten van beleid voor begroting 2018

Bij het samenstellen van de begroting 2018 en de meerjarenraming is op grond van de kaderbrief van december 2016, de perspectiefnota 2018 – 2021 (voorjaar 2017) en de nadere kaderstelling voor de begroting 2018 en verder rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Verhoging van de totale OZB-opbrengst met 0,9 % voor 2018 ten opzichte van 2017
- Verhoging van de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens met € 4,80 en voor eenpersoonshuishoudens met € 3,00.
- Verhoging van de rioolheffing met respectievelijk € 3,60 en € 4,20 voor huurders van een- en meerpersoonshuishoudens en verhoging met respectievelijk € 5,40 voor eigenaren; dit op basis van de uitgangspunten vermeld in het GRP.
- Daar waar dat mogelijk was, zijn de tarieven verhoogd met een inflatiecorrectie van 0,9 %.

Overhead

De overhead moet extracomptabel worden toegerekend en wordt berekend op basis van omvang van de lasten op het taakveld.

De getoonde totale lasten bij de leges burgerzaken en de WABO-leges zijn inclusief de toegerekende lasten voor overhead. Deze zijn ook apart inzichtelijk gemaakt.

Belastingen

In het hiernavolgende overzicht worden de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen en leges voor 2018 weergegeven. Ook is er een vergelijking met de begroting van 2017 gemaakt.

Belasting (x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2017	Vershil
Onroerende zaakbelasting (OZB)			
OZB gebruikers niet-woningen	917	951	-34
OZB eigenaren niet-woningen	1.322	1.365	-44
OZB eigenaren woningen	5.356	5.261	95
Afvalstoffenheffing			
Afvalstoffenheffing	2.268	2.280	-12
Rioolheffing			
Rioolheffing op niet-woningen	205	199	6
Rioolheffing op woningen	2.386	2.313	69
Precariobelasting			
Ontvangen precariorechten	2.500	2.500	
Omgevingsvergunningen			
Leges (omgevings)vergunningen	8	8	
Leges bouwvergunningen	422	493	-71
Reclamebelasting			
Reclamebelasting	46	46	
Burgerzaken			
Burgerzaken	553	553	

Onroerendezaakbelasting

Macronorm 2018

Door de minister van Financiën is voor 2017 een macronorm van 2,70% (meicirculaire 2017) vastgesteld. Dit betekent dat de toename van de opbrengst van alle gemeenten samen in 2017 niet meer mag bedragen dan 1,97% ten opzichte van de opbrengst van alle gemeenten in 2017. Een overschrijding van genoemd percentage zou kunnen leiden tot een correctie op de algemene uitkering.

Per saldo is voor onze gemeente sprake van een verhoging van de OZB met 0,9 % Zolang er per saldo bij alle gemeenten geen sprake is van overschrijding van de macronorm, zal er geen correctie plaatsvinden op de algemene uitkering.

Overige belastingen

In onze gemeente is er ook sprake van toeristenbelasting en reclamebelasting.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting blijft in 2018 € 1,00 per persoon per overnachting.

Reclamebelasting

De raad heeft in zijn vergadering van 19 december 2013 besloten tot het invoeren van een reclamebelasting waarbij de opbrengsten gebruikt zullen worden om een ondernemersfonds te voeden. Het doel van dit fonds is om het de ondernemers mogelijk te maken in het centrum

promotionele activiteiten te organiseren en in te spelen op de ontwikkelingen van het Nieuwe Winkelen en de leegstandsproblematiek.

De heffing geschiedt op de volgende grondslagen:

- een vast bedrag van € 75
- een tarief van € 1,90 per € 1.000 WOZ-waarde (niet-woning) met een maximum van € 725

Op grond van de kohieromzet 2016 wordt rekening gehouden met een opbrengst van € 46.000 in 2018.

Lasten- en batenoverzicht van de kostendekkende tarieven

Onder de kostendekkende tarieven vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De kostenopbouw heeft te maken met directe- en indirecte kosten. Onder de directe kosten vallen de kosten op de taakvelden welke betrekking hebben op de heffing. Onder indirecte kosten vallen overhead, minimabeleid en btw. De laatste twee kostensoorten worden niet doorberekend in de tarieven.

Afvalstoffenheffing

Wij gaan in de begroting voor de afvalstoffenheffing uit van een kostendekkend tarief. Voor de afvalstoffenheffing is het voorstel om de onderstaande tarieven voor 2018 te hanteren.

Tarieven afvalstoffenheffing

	2017	2018	Vershil in €	Mutatie
Meerpersoonshuishouden	€ 185,40	€ 190,20	€ 4,80	2,59%
Eenpersoonshuishouden	€ 130,20	€ 133,30	€ 3,00	2,23%

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting. De baten bestaan uit: afvalstoffenheffing, reinigingsrechten, inkomsten oud papier, metaal, textiel en glas.

Taakveld 7.3 Afval

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
<i>(x € 1.000)</i>					
Lasten	3.045	2.897	2.950	2.960	2.960
Baten	3.045	2.955	2.950	2.960	2.960
Saldo		58			
<i>Kostendekkendheid</i>	<i>100,0%</i>	<i>102,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>

Toelichting tabel

Onder lasten worden alle kosten voor de afvalstoffenheffing verwerkt. Het taakveld afval is het centrale taakveld. Hiervan worden nagenoeg alle kosten in de heffing betrokken. De kosten voor zwerfafval en een deel van de kosten van het composteerterrein blijven buiten de heffing. Van de

taakvelden riolering en wegen worden kleine bedragen toegerekend aan de heffing. Het betreft in hoofdzaak kosten van tractiemiddelen.

Naast de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing zijn er opbrengsten uit de inzameling van deelstromen zoals oud papier, metaal, textiel, glas, etc., de nascheiding van kunststoffen en het ingebruik geven van extra containers. De baten van de inzameling vormen circa 20% van de totale baten op het taakveld.

Aan overhead is er voor de afvalstoffenheffing € 293.000 meegenomen.

Uitgangspunten afvalstoffenheffing:

- Heffing op basis van vaste tarieven bij gebruiker en eigenaar.
- Voor gebruikers een differentiatie in tarief tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in de verhouding 70:100.

Tarieven rioolheffing

In maart 2012 nam de raad een besluit over een geactualiseerde vaststelling van de kosten voor rioleringszorg (vGRP) en de toepassing van het principe van 100% kostendekking over een periode van 30 jaar met een jaarlijkse indexatie. Conform de verwachting van het vGRP is er met ingang van 2018 sprake van onderdekking. Het tekort wordt onttrokken aan de voorziening riolering. Dat is in lijn met de uitgangspunten van het vGRP, zowel de over- als de onderdekking worden verrekend met de hiervoor ingestelde voorziening riolering.

	2017	2018	Vershil in €
Niet aangesloten percelen	€57,00	€ 58,80	3,16 %
Eigenaar/bewoner			
Eenpersoonshuishouden	€ 163,20	€ 168,60	3,31 %
Meerpersoonshuishouden	€ 183,00	€ 188,40	2,87 %
Huurder			
Eenpersoonshuishouden	€ 102,60	€ 106,20	3,51 %
Meerpersoonshuishouden	€ 122,40	€ 126,60	3,43 %
Bedrijf	€ 216,00	€ 222,000	2,70 %

In onderstaande tabel wordt de kostendekkendheid van riolering weergegeven, zoals deze meerjarig is verwerkt in de begroting.

Taakveld 7.2 Riolering

(x € 1.000)	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	2.272	2.650	2.833	2.929	3.019
Baten	2.522	2.601	2.683	2.766	2.856
Saldo	250	-49	-151	-163	-163
<i>Kostendekkendheid</i>	<i>111,01%</i>	<i>98,16%</i>	<i>94,69%</i>	<i>94,44%</i>	<i>94,58%</i>

Toelichting tabel

Onder lasten worden alle kosten voor de rioolheffing verwerkt. Het taakveld riolering is het centrale taakveld. Hiervan wordt voor bijna 100% in de heffing betrokken. Van de taakvelden afval en verkeer en vervoer worden kleine bedragen in de heffing betrokken.

Aan overhead is er voor de rioolheffing € 269.000 meegenomen.

Uitgangspunten rioolheffing

- Bij de totstandkoming van de rioolheffing geldt het uitgangspunt er sprake is van meerjarige kostendekkendheid, zoals dat is vastgelegd in het vGRP. Elk jaar is een stijging voorzien van 3%

Lastenplaatjes voor vier voorbeeldhuishoudens

Wij hebben de veranderingen in de tarieven voor OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing voor onze burgers in de onderstaande tabel in beeld gebracht.

Tarieven	2017	2018	Wijziging in %	Absolute wijzigingen in €
OZB Eigenaren woningen (= kengetal)	101,25	102,15	0,90%	-
Rioolheffing gebruikers EPH	€ 102,60	€ 106,20	3,51%	€ 3,60
Rioolheffing gebruikers MPH	€ 122,40	€ 126,60	3,43%	€ 4,20
Rioolheffing eigenaren/bewoners	€ 183,00	€ 188,40	2,95%	€ 5,40
Afvalstoffenheffing EPH	€ 130,20	€ 133,20	2,30%	€ 3,00
Afvalstoffenheffing MPH	€ 185,40	€ 190,20	2,59%	€ 4,80

Rijttjeshuis – Huurder – EPH	2017	2018	Wijziging in %	Absolute wijzigingen in €
OZB eigenaren	-	-	-	-
Afvalstoffenheffing	€ 130,20	€ 133,20	2,30%	€ 3,00
Rioolheffing gebruikers	€ 102,60	€ 106,20	3,51%	€ 3,60
Totaal	€ 232,80	€ 239,40	2,83%	€ 6,60

Rijteshuis – Huurder – MPH	2017	2018	Wijziging in %	Absolute wijzigingen in €
OZB eigenaren	-	-	-	-
Afvalstoffenheffing	€ 185,40	€ 190,20	2,59%	€ 4,80
Rioolheffing gebruikers	€ 122,40	€ 126,60	3,43%	€ 4,20
Totaal	€ 307,80	€ 316,80	2,92%	€ 9,00

Twee onder één kap – eigenaar/bewoner – MPH	2017	2018	Wijziging in %	Absolute wijzigingen in €
OZB eigenaren	€ 342,34	€ 345,42	0,90%	€ 3,08
Afvalstoffenheffing	€ 185,40	€ 190,20	2,59%	€ 4,80
Rioolheffing gebruikers	€ 183,00	€ 188,40	2,95%	€ 5,40
Totaal	€ 710,74	€ 724,02	1,87%	€ 13,28

Vrijstaand – eigenaar/bewoner – MPH	2017	2018	Wijziging in %	Absolute wijzigingen in €
OZB eigenaren	€ 641,89	€ 647,67	0,90%	€ 5,78
Afvalstoffenheffing	€ 185,40	€ 190,20	2,59%	€ 4,80
Rioolheffing gebruikers	€ 183,00	€ 188,40	2,95%	€ 5,40
Totaal	€ 1.010,29	€ 1.026,27	1,59%	€ 15,98

MPH = meerpersoonshuishouden

EPH = eenpersoonshuishouden

Tarieven

Daar waar dat mogelijk was, zijn de tarieven verhoogd met een inflatiecorrectie van 0,9 %.

Kwijtschelding

Voor mensen met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van een gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van belasting. Dit is het geval als aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de invorderingswet is voldaan. Tot nu toe is in onze gemeente maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden voor kwijtschelding. Zo is bij ons ook kwijtschelding voor het eigenarendeel van de OZB mogelijk. In een deel van de gevallen (langdurige bijstandsccliënten, ouderen met een laag inkomen) wordt automatische kwijtschelding verleend.

Kwijtschelding

Kwijtschelding	2016	Voorlopig 2017	Begroting 2018
Automatische kwijtschelding	226	250	245
Toekenning op aanvraag (volledig)	179	164	174
Toekenning op aanvraag (gedeeltelijk)	84	-	-
Totaal aantal kwijtscheldingen	489	414	419
Aantal afgewezen aanvragen	219	-	-
Kwijtschelding in bedrag	120.000	107.000	113.000

In de begroting 2018 is rekening gehouden met een bedrag van € 113.000 aan kwijtschelding. De raming is gebaseerd op de aantallen uit de rekening 2016 en de voorlopige werkelijke aantallen van 2017 tegen de tarieven en verwachtingen, zoals deze in de begroting 2018 zijn meegenomen.

Leges Burgerzaken

Wij gaan in de begroting voor de leges Burgerzaken uit van een kostendekkend tarief. De kostendekkendheid voor 2018 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Taakveld 0.2 Burgerzaken

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
<i>(x € 1.000)</i>					
Lasten	490	490	450	446	446
Baten	554	554	481	481	481
Saldo	64	64	31	35	35
<i>Kostendekkendheid</i>	<i>113,06%</i>	<i>113,06%</i>	<i>106,89%</i>	<i>107,85%</i>	<i>107,85%</i>

Belastingen overig

Wij gaan in de begroting voor de overige belastingen uit van een kostendekkend tarief. De kostendekkendheid voor 2018 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Taakveld 0.64 Belastingen overig

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
<i>(x € 1.000)</i>					
Lasten	–	–	–	–	–
Baten	2.546	2.570	2.570	2.570	2.570
Saldo	2.546	2.570	2.570	2.570	2.570

Bouwleges

Wij gaan in de begroting voor de bouwleges uit van een kostendekkend tarief. De kostendekkendheid voor 2018 wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Taakveld 8.3 Bouwleges

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
<i>(x € 1.000)</i>					
Lasten	520	520	531	516	498
Baten	485	415	415	415	415
Saldo	-35	-105	-116	-101	-83
<i>Kostendekkendheid</i>	<i>93,27%</i>	<i>79,81%</i>	<i>78,15%</i>	<i>80,43%</i>	<i>83,33%</i>

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

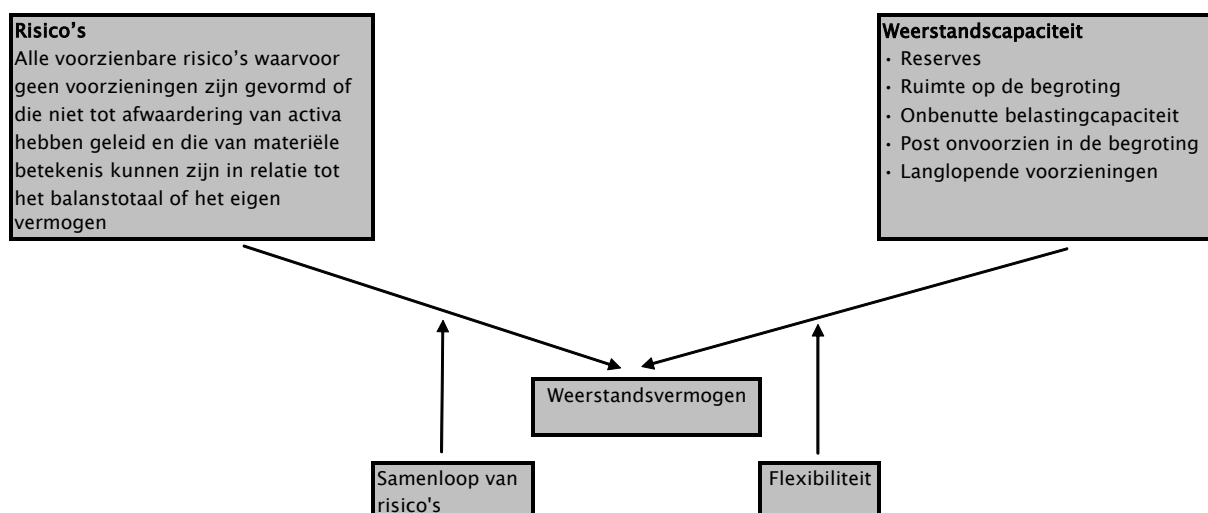
Inleiding

Volgens artikel 11 van het BBV moeten gemeenten inzicht geven in hun weerstandsvermogen. Bij weerstandsvermogen gaat het om het verband tussen de weerstandscapaciteit en de risico's, die je als gemeente loopt. Met andere woorden, hoe goed ben je als gemeente bestand tegen financiële tegenvallers. Toekomstige gebeurtenissen worden zo reëel mogelijk geschat, maar ieder jaar kunnen er onvoorziene zaken gebeuren waar geen rekening mee is gehouden in onze begroting.

De middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken noemen wij de weerstandscapaciteit. Bij de risicoanalyse kijken wij hoe groot de kans is dat er tegenslagen voorkomen.

De samenhang tussen weerstandsvermogen, weerstandscapaciteit en risico's is hieronder schematisch opgenomen.

Tabel 1: Samenhang tussen reserves, voorzieningen, risico's en weerstandsvermogen

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten geldt vanaf de begroting 2016 de verplichting tot het opnemen van kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting en het jaarverslag.

Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- solvabiliteitsratio
- grondexploitatie
- structurele exploitatieruimte
- belastingcapaciteit

Deze kengetallen moeten niet individueel bezien worden, maar vragen om een beoordeling van de onderlinge verhouding en samenhang van de kengetallen in relatie tot de financiële positie. In de komende jaren zullen wij in het kader van deze paragraaf de ontwikkelingen in de kengetallen voor u analyseren en daarbij voor zover van toepassing de effecten van de ontwikkelingen schetsen.

Voorlopig wordt eerst nog volstaan met het toelichten van de betekenis van de verschillende kengetallen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen.

Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

Verbeteren van de schuldquote kan door de schulden te verlagen, de bezittingen te vergroten en/of de inkomsten te verhogen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger het getal, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

De uitkomst is afhankelijk van de wijze waarop bezittingen in de gemeente worden gewaardeerd. Dat verschilt nogal per gemeente.

Verbeteren van de solvabiliteit kan door het eigen vermogen te vergroten (bijvoorbeeld door het verkopen van de aandelen) en door het vreemd vermogen te verkleinen (bijvoorbeeld door minder te lenen).

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de waarde van de grond is ten opzichte van de totale baten.

Een norm bepalen is lastig. De boekwaarde van de grond zegt niets over de relatie tussen vraag en aanbod. Het is van belang wat de verwachte vraag is.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal kijkt naar de structurele baten en de structurele lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief getal geeft aan dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken.

Dit cijfer kan verbeteren door meer structurele baten of minder structurele lasten op te voeren.

Belastingcapaciteit (woonlasten meerpersoonshuishoudens)

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen c.q. of er ruimte is voor nieuw beleid. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat de ruimte die de gemeente heeft om de belastingen te verhogen is gerelateerd aan de totale woonlasten. En die ruimte wordt dan bepaald door de vergelijking met de gemiddelde woonlasten in Nederland (in het vorige jaar).

In de tabel hieronder is een overzicht van de verschillende kengetallen opgenomen.

Kengetal	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
netto schuldquote	68,13%	62,07%	58,90%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	42,62%	41,96%	52,12%
solvabiliteitsratio	23,86%	22,50%	24,33%
grondexploitatie	14,54%	10,55%	6,15%
structurele exploitatieruimte	-0,09%	-0,19%	0,12%
belastingcapaciteit	108,04%	109,41%	111,37%

Weerstandscapaciteit

De ruimte die in de vermogenspositie en de begroting zit om niet voorziene tegenvallers op te vangen, wordt de weerstandscapaciteit genoemd. Aandacht voor het weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. In de gemeente Tytsjerksteradiel betreft dit de optelsom van het begrotingsoverschot en de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit heeft onder meer betrekking op de mogelijkheid de OZB-tarieven te verhogen. Binnen onze gemeente is er geen mogelijkheid om de afvalstoffenheffing en de rioolheffing te verhogen. Het kostendekkingspercentage is hier al (ongeveer) 100%.

<i>bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Begrotingsoverschot / tekort	33	178	934	1.090
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit ASH	-	-	-	-
Onbenutte belastingcapaciteit rioolrecht	-	-	-	-
Totaal	33	178	934	1.090

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de reserves en de stille reserves.

- Het vrij aanwendbare deel van de reserves is dat deel van de reserves waarvoor nog geen bestemming is vastgelegd. Binnen onze gemeente is dit de algemene reserve.

- De stille reserves hebben betrekking op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde en die op korte termijn verkoopbaar zijn. Voor zover op dit moment bekend, heeft onze gemeente geen stille reserves.

Daarnaast is in de exploitatie een aantal stelposten opgenomen voor onvoorziene eenmalige uitgaven. Het betreft de volgende structurele posten:

- Knelpuntenpot voor tijdelijk personeel
- Onvoorzien eenmalig, inclusief een stelpost voor zaakschades

In de tabel hieronder zijn de stelposten weergegeven.

<i>bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Onvoorziene eenmalige uitgaven	18	18	18	18
Totaal	18	18	18	18

Weerstandscapaciteit in relatie tot de hoogte van de Algemene Reserve

Over de gewenste omvang van de algemene reserve en overige reserves werden in het kader van de notities “Reserves eindig of vaste basis, grenzen van ons weerstandsvermogen” (september 2009) en de in 2015 geactualiseerde notitie reserves en voorzieningen (maart 2015) afspraken gemaakt. In de Perspectiefnota 2016–2019 was een voorstel opgenomen voor actualisatie van de uitgangspunten rond signaalniveau en minimale omvang van de algemene reserve. Dit in relatie tot de toegenomen risico's als gevolg van de decentralisaties. De geactualiseerde uitgangspunten zijn verwerkt in de tekst onder de kop "Benodigde minimale omvang reserves in relatie tot weerstandscapaciteit".

Verloop reserves en voorzieningen in begrotingsperiode

In hoofdstuk 2, paragraaf overzicht van baten en lasten onder het kopje mutaties reserves is de stand en het verloop van de reserves opgenomen. In principe kan de raad in volle vrijheid beslissen over de inzet van middelen uit de algemene reserve en zijn de middelen in de bestemmingsreserves nadrukkelijker voor specifieke doelen bestemd.

De stand van de algemene reserve in deze periode blijft gehandhaafd op € 17,3 miljoen. De bestemmingsreserves dalen in deze periode van € 3,3 miljoen tot € 3,1 miljoen. De voorzieningen stijgen in deze periode van € 11,0 miljoen naar € 13,7 miljoen.

Benodigde minimale omvang reserves in relatie tot weerstandscapaciteit

Het is vanzelfsprekend dat een jaarlijkse uitname uit reserves eindig van karakter is. Wanneer er sprake is van een structurele daling is het ook van belang om de benedengrens voor de reserves en afgesproken streefwaarden in het oog te houden.

Een minimaal noodzakelijke omvang van reserves (en voorzieningen) houdt direct verband met het weerstandsvermogen van de gemeente. Het weerstandsvermogen van een gemeente bestaat uit de vergelijking van financiële risico's die een gemeente loopt met de gemeentelijke weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen geeft dan aan in welke mate de risico's opgevangen kunnen worden. Per risico geven wij naast een beschrijving tevens een beheersmaatregel aan. Hiermee geven wij aan hoe wij met het desbetreffende risico willen

omgaan. Daarnaast hanteren wij een (risico)matrix. Daarbij wordt op basis van een aantal factoren voor elk risico een inschatting gemaakt van omvang en kans van optreden.

Voor de stand van de algemene reserve werken we nu met een signaalniveau en met een minimumniveau om eventuele slechte scenario's vroegtijdig te onderkennen en voorkomen.

Hierbij staat signaalniveau voor:

Het binnen een nieuwe perspectiefperiode optreden van een daling van de algemene reserve tot onder het signaalniveau betekent dat maatregelen nodig zijn voor het op termijn op peil houden van de algemene reserve en dat hiervoor tijdig actie wordt opgestart (raad en college).

Het begrip minimumniveau staat voor:

Het binnen een nieuwe perspectiefperiode optreden van een daling van de algemene reserve tot onder het minimumniveau geldt als niet aanvaardbaar. Dit betekent dat maatregelen om het minimumniveau te kunnen blijven garanderen vroegtijdig ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

In het geval dat de stand van de reserve door een onvoorzien noodzakelijke uitname onder het minimumniveau is gedaald, worden bij een eerstvolgende perspectiefnota- en/of programmabegrotingsbehandeling in de raad maatregelen voor een zo spoedig mogelijk herstel van de reservepositie aan de raad voorgelegd.

Voor de meerjarenbegroting 2018 – 2021 is het signaalniveau van de algemene reserve gesteld op € 15,0 miljoen en het minimumniveau op € 10,0 miljoen.

In de nu voorliggende programmabegroting is de minimale stand van de algemene reserve in de gehele perspectiefperiode nu € 17,3 miljoen. Het saldo blijft daarmee boven het gekozen signaalniveau en er lijkt in het meerjarenperspectief ruimte te zijn om de buffer-functie van de algemene reserve in deze periode te vergroten.

Risico's

Niet ieder risico is relevant en hoeft ten laste van de weerstandscapaciteit te worden gebracht. Wij definiëren een risico als volgt:

'Risico's zijn relatief grote bestaande of toekomstige verplichtingen met een buitengewoon karakter, waarbij de omvang en de kans niet is in te schatten (ook niet bij benadering) en die niet worden afgedekt door een voorziening, verzekering of andere beheersmaatregel.'

Risico's, waarvan de financiële tegenvaller lager dan € 100.000 wordt geschat, worden gezien als onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering. Financiële risico's groter dan € 100.000 worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Voor de paragraaf weerstandsvermogen sluiten we de risico's uit, die samenhangen met de reguliere exploitatie en die met een grote mate van zekerheid periodiek terugkeren. Wij kiezen ervoor waar mogelijk deze risico's te verzekeren of via een voorziening af te dekken.

Begrotingstechnische risico's mogen ook niet leiden tot een beroep op de weerstandscapaciteit, omdat ze beheersbaar zijn door een goede planning & control. Hierbij denken we bijvoorbeeld

aan open einde regelingen, aantallen bijstandsgerechtigden en bijstelling van rijksbudgetten. Als in het begrotingsjaar sprake is van materiële afwijkingen van de begroting, dan zal dit in de bestuursrapportages aan bod komen. Dat geldt ook voor de niet in geld uit te drukken risico's van bijvoorbeeld vertragingen in processen, het niet realiseren van beleidsdoelstellingen, risico's met betrekking tot arbo en veiligheid, faillissement van aannemers en het aantreffen van bodemvervuiling bij aankoop van grond.

Verzekering van risico's

Een deel van de operationele risico's kan worden afgedekt door het afsluiten van verzekeringen. De vraag of wel of niet een verzekering wordt afgesloten, is het resultaat van een afweging tussen de kans op schade en de kosten daarvan enerzijds en de verzekeringspremie anderzijds. Het bestaande beleid wordt periodiek beoordeeld en indien nodig bijgesteld. Wat betreft het eigen risico is gekozen voor het standaard eigen risico per gebeurtenis.

Risico's ten laste van de weerstandscapaciteit

Op grond van een inventarisatie van risico's zullen onderstaande risico's als deze zich voordoen, ten laste van het weerstandsvermogen van de gemeente moeten worden gebracht.

Sociaal Domein

De stand van zaken op het gebied van onder meer de administratieve processen van het gehele Sociaal Domein is van dien aard, dat het op dit moment nog steeds niet mogelijk is om een goede prognose te geven voor het lopende jaar 2017 en de verwachtingen voor de jaren 2018 en verder. Op de budgetten voor de uitvoering van de Jeugdwet ligt nog steeds de nodige financiële druk terwijl bij de uitvoering van met name de nieuwe taken inzake de Wmo de financiële druk meevalt. Zo komen er nog steeds facturen binnen over de zorgjaren 2015 en 2016. We verwachten wel dat we bij de jaarrekening 2017 een goed inzicht kunnen bieden. Dit vormt dan weer de basis voor een eventuele actualisatie voor de jaren 2018 en verder.

Beheersmaatregel:

De raad tijdig informeren op basis van de meest recente ontwikkelingen via de reguliere P&C cyclus inclusief de daarbij behorende afzonderlijke rapportage voor het sociaal domein.

Bouwgrondexploitatie

Het hebben van een bouwgrondexploitatie brengt financiële risico's met zich mee. In de paragraaf Grondbeleid worden de financiële risico's van de bouwgrondexploitatie toegelicht.

Beheersmaatregel:

Door het jaarlijks opstellen van geactualiseerde berekeningen op basis van de meest recente ontwikkelingen kunnen wij de raad tijdig informeren via de reguliere P&C cyclus.

Algemene uitkering

Voor het meerjarenperspectief wordt in de circulaire onvoldoende aangegeven waar de gemeenten rekening mee kunnen houden. In die zin blijft de algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente een risico.

Beheersmaatregel:

Berichtgeving betreffende ontwikkelingen algemene uitkering uit het gemeentefonds nauwlettend volgen. Zodra meer zekerheid wordt geboden zullen wij een nieuwe berekening confronteren met de berekende algemene uitkering in de begroting. Eventuele verschillen inbrengen via reguliere planning en controlcyclus en daar waar nodig de raad vooraf informeren.

Precariobelasting

Op basis van de door de raad vastgestelde verordening op de heffing en invordering van precariobelasting (raad 9 oktober 2014) zijn aanslagen opgelegd aan Tennet, Liander Stedin en Vitens. Liander heeft formeel bezwaar aangetekend tegen de opgelegde aanslagen. Gezien een vergelijkbare situatie in de gemeente Opsterland gaan wij er vanuit dat het inmiddels ingediende beroep van Liander te zijner tijd ongegrond wordt verklaard. Zolang er echter geen uitspraak is, bestaat er een risico dat wij de ontvangen precariobelasting aan Liander terug moeten betalen. Ook Vitens heeft formeel bezwaar ingediend.

Voorzichtigheidshalve hebben wij de opbrengsten precariobelasting van de bezwaarmakende partijen in een voorziening gestort.

Beheersmaatregel:

Wij hebben externe juridische advisering ingezet op deze zaak. Via de reguliere P&C cyclus wordt de raad op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Borgstelling geldleningen aan woningcorporaties

Onze gemeente staat borg voor een bedrag van 58,2 miljoen voor geldleningen verstrekt aan woningcorporaties. Van dit bedrag heeft 41,1 miljoen betrekking op woningcorporatie WoonFriesland. Het totale bedrag aan borgstellingen is overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waarbij de gemeente samen met het rijk als tertiaire achtervanger optreedt.

Dit betekent in de praktijk, dat de corporatie in eerste instantie wordt aangesproken (primair), daarna het WSW (secundair) en dan pas de gemeente en het rijk, elk voor 50%. Het betreft een relatief gering risico.

Ten opzichte van 2015 is het bedrag aan overgedragen borgstellingen aan het WSW per saldo met een bedrag van 3,4 toegenomen als gevolg van het innemen van de achtervangpositie voor een door woningcorporatie Mooiland aangegane geldlening. Ook deze woningcorporatie is actief in onze gemeente.

Beheersmaatregel:

Voor de borgstelling van geldleningen aan woningcorporaties is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) ook onze waarborg voor het goed volgen van de mogelijke risico's. Het WSW stelt eisen aan de kredietwaardigheid van de deelnemende woningbouwcorporaties. Ieder jaar wordt bij de deelnemende instellingen een kredietwaardigheidstoets verricht. Dit garandeert financiers dat zij zaken doen met solide maatschappelijke ondernemingen en beperkt het risico voor de achtervangers. Vanaf 2014 werkt het WSW met een nieuw risicobeoordelingsmodel en worden de gemeenten uitgebreider geïnformeerd. Er zijn tot en met het jaar 2016 geen bedragen betaald inzake de borg- en garantstellingen. Dat wil zeggen: de gemeente is niet als borg aangesproken.

Sinds de oprichting in 1983 is het WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting. Ook niet na de financiële problemen bij woningbouwcorporatie Vestia in Rotterdam. De zekerheidsstructuur is niet aangetast en het WSW heeft (net zoals de Nederlandse Staat) een Triple A-rating van kredietbeoordelaars Moody's en Standaard & Poor's.

Als gevolg van de 'Vestia-affaire' was in 2012 de commissie Vermeulen ingesteld die een aantal aanbevelingen in het rapport 'Herstel van Vertrouwen' heeft geformuleerd. het opvolgen van deze aanbevelingen heeft al geresulteerd in een betere uitvoering van het toezicht.

Bijdrage gemeenten aan Gemeenschappelijke Regeling SW 'Fryslân'

Met de komst van de Participatiewet zullen de huidige middelen in de Wsw fors omlaag gaan, enerzijds doordat er geen mensen meer in de regeling stromen (volume-effect) en anderzijds omdat de rijksvergoeding wordt afgestemd op 100% WML.

Beheersmaatregel

De resultaten van Caparis worden gevolgd door de ambtelijke planning en control groep via maandelijkse rapportages. De begrotingen en jaarrekeningen van zowel de Gemeenschappelijke Regeling als Caparis, worden door de afdeling behandeld.

Classificatie risico's

Met het door ons ingevoerde classificatiesysteem voor risico's brengen wij de volgende zaken in beeld:

- Kans optreden van het risico
- Effect van risico op uitvoering bestaand beleid
- Financiële impact van het risico
- Is er sprake van een adequate beheersmaatregel
- Is er sprake van een verwacht beslag op weerstandscapaciteit
- Verwacht beslag op weerstandscapaciteit in euro's

Voor de risico's in deze begroting is op basis van bovenstaande classificatie een analyse gemaakt. Hierbij is ook een te verwachten beslag op de weerstandscapaciteit berekend. De conclusie is, dat de financiële impact van de risico's kan worden opgevangen binnen de weerstandscapaciteit van onze begroting.

In de onderstaande tabel is dit classificatiesysteem opgenomen.

Classificatie risico's								
§ 3.1 Weerstandsvermogen	H(oog) / M(iddel) / L(aag) G(een)							
Risico's begroting 2018	Kans optreden van het risico	Effect van risico op uitvoering bestaand beleid	Financiële impact van het risico	Valt het risico te kwantificeren in (€)	Adequate beheersmaatregel vereist en aanwezig	Verwacht beslag op weerstandscapaciteit	Te verwachten beslag op weerstandscapaciteit (€) – min.	Te verwachten beslag op weerstandscapaciteit (€) – max.
Sociaal Domein	midden	geen	hoog	ja	•	•	750.000	1.500.000
Bouwgrondexploitatie	laag	laag	midden	ja	•	•	300.000	600.000
Algemene uitkering	midden	laag	midden	ja	•	•	400.000	800.000
Precariobelasting	laag	laag	hoog	ja	•	•	700.000	1.400.000
Gegarandeerde geldleningen	laag	geen	laag	nee	•			200.000
							2.150.000	4.500.000

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Tytsjerksteradiel heeft een flink aantal vierkante kilometers aan openbare ruimte in beheer. Er wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor zijn kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, water, groen, verlichting, gebouwen enzovoort nodig. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en uiteraard voor de (jaarlijkse) lasten. In deze paragraaf gaan wij hier verder op in.

'Kapitaalgoederen' zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Deze paragraaf is belangrijk, omdat de blik vaak op de nieuwe investeringen is gericht. Maar onderhoud van de bestaande kapitaalgoederen is wenselijk, voor de huidige gebruikers en om de voorziening in stand te houden voor toekomstige generaties. Het financieel belang van onderhoud is groot, vaak vijftien procent van de begroting.

Beleidskader

Voor onze planning en controlcyclus gelden voor de kapitaalgoederen twee belangrijke aandachtspunten:

- zijn van alle kapitaalgoederen goede en actuele beheerplannen aanwezig;
- zijn plannen en beschikbare gelden met elkaar in evenwicht.

Daarom stellen wij beheerplannen op. De beheerplannen geven inzicht in de werkzaamheden en kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. Soms geven ze ook inzicht in de diverse kwaliteitsniveaus die mogelijk zijn.

Nu zijn goede plannen prachtig, maar niet zonder geld. Een belangrijke vraag is dus of er in de begroting ruimte is voor uitvoering van de plannen.

De raad heeft voor de verschillende kapitaalgoederen kaderstellende uitspraken gedaan, die gelden als kader voor de verschillende beheerplannen. In de onderstaande tabel zijn deze samengevat opgenomen.

Om de kapitaalgoederen op langere termijn in stand te houden, zijn er voldoende (structurele) middelen in de begroting opgenomen.

De provincie Fryslân ziet hier als financieel toezichthouder op toe en vanuit de BBV zijn er richtlijnen opgesteld. Met deze paragraaf geven wij op hoofdlijnen inzicht in de omvang en de staat van het onderhoud van de kapitaalgoederen in Tytsjerksteradiel.

Kapitaalgoed	Beheerplannen aanwezig	Kwaliteitsniveau door raad bepaald	Voldoende financiële middelen beschikbaar	Jaar van vaststelling door raad
Wegen, fiets- en voetpaden	ja	ja	ja	2013
Kunstwerken	ja	ja	ja	2005
Baggeren	ja	ja	ja	2000
Riolering	ja	ja	ja	2012
Openbare verlichting	ja	ja	ja	2015
Groen	ja	ja	ja	2013
Woningen en gebouwen	ja	ja	ja	2011

Toelichting kapitaalgoederen

Hieronder volgt een toelichting op de verschillende kapitaalgoederen.

Wegen, fiets- en voetpaden

Het beheren en onderhouden van de gemeentelijke verhardingen (wegen/straten, fietspaden en voetpaden) vindt plaats op basis van het door de raad vastgestelde (onderzoek)rapport. Er wordt jaarlijks, mede aan de hand van periodiek uitgevoerde inspecties en na afstemming met andere werkzaamheden en planontwikkelingen, een onderhoudsprogramma opgesteld. Voor de gewenste kwaliteit van de verhardingen zijn er met de gemeenteraad op basis van beeldkwaliteit binnen de bestaande budgetten afspraken gemaakt.

Voor wegen ca. is mede op basis van de discussie in 2013 over de invoering van kwaliteitsbeheer (eerst als proef en na de evaluatie in 2015/2016) sprake van een nieuwe strategie met bijpassende budgetten. Op basis hiervan kan worden gesproken van herijking van het plan met als basis het jaar 2016.

Kengetal	Streefwaarde 2018	Gemeten waarde jaarrekening 2016
Staat van onderhoud wegennet conform CROW-systematiek (objectieve veiligheid)	Voldoende: 70 – 80%	Voldoende 80 %
	Matig: 15 – 20%	Matig 9 %
	Onvoldoende: 5 – 7%	Onvoldoende 11 %

Bruggen, waterwegen en kades (kunstwerken)

Met betrekking tot het onderhoud en vervanging van de civieltechnische kunstwerken (bruggen, tunnels e.d.) is in 2005 het kwaliteitsonderzoek afgerond. Op basis hiervan heeft een meerjarig onderhouds- en investeringsprogramma plaatsgevonden, waarin onder andere alle bruggen zijn opgenomen.

Baggeren

In het jaar 2000 is door de raad een baggerbeleidsplan vastgesteld met bijbehorend kader. Hierop is het jaarlijkse bagger uitvoeringsprogramma gebaseerd.

Riolering

Met de invoering van de Wet Gemeentelijke Watertaken is de gemeente ook zorgplichtig geworden voor overtollig grond- en hemelwater (loketfunctie). Dit is uitgewerkt in het verbreed

Gemeentelijk Rioleringsplan 2012–2019 (vGRP). Hierin is ook het rioolrecht gewijzigd in een rioolheffing. Binnen deze rioolheffing kunnen de kosten verhaald worden welke betrekking hebben op alle onderdelen van de (afval)waterketen.

Uitgangspunt van het rioleringsbeleid is het op een doelmatige wijze beheren en laten functioneren van het gemeentelijke rioolstelsel, waarbij ook geprobeerd wordt een optimale afstemming te bewerkstelligen met de overige gemeentelijke projecten. Daar waar het beheer en onderhoud verweven is met andere factoren binnen de afvalwaterinzameling wordt gestreefd naar een beheer- en onderhoudsvorm op basis van de laagst maatschappelijke kosten.

Op basis van het vGRP wordt jaarlijks een operationeel plan opgesteld.

Openbare verlichting

In de raadsvergadering van 17 december 2015 heeft de raad het beleidsplan openbare verlichting 2016–2020 met bijbehorend uitvoeringsprogramma vastgesteld. Voor het dagelijks beheer en onderhoud is Tytsjerksteradiel per 1 januari 2015 aangehaakt bij het bestek van de voormalige NOFA gemeenten (Dongeradeel, Dantumadeel, Kollumerland en Achtkarspelen). Het vervangingsonderhoud moet door de gemeente zelf opgezet worden. In het vigerende uitvoeringsprogramma is o.a. het vervangingsbeleid voor 2016–2020 opgenomen. Deze zaken zijn inmiddels opgenomen in een vervangingsbestek. Dit bestek is in januari 2017 aanbesteed en wordt door ZIUT uitgevoerd van 2017 tm 2020. De beleidsuitgangspunten op het gebied van veiligheid, energieverbruik, duurzaamheid en begrotingsystematiek zijn verwoord in het beleidsplan.

Groen

Het beheren en onderhouden van groen gebeurt conform het groenbeheerplan, waarbij onder groen wordt verstaan: bomen, bos(plantsoen), (sier)heesters, hagen, gras en vijvers met bijbehorende banken en een hertenkamp. Het beheren van de wegbermen gebeurt conform het bermbeheerplan. Dit houdt in: maaien van bermen, hekkelen van bermsloten, onderhouden van bomen en singels langs de wegen. Daarnaast beheren wij het Roodbaardpark 'De Klinze', het bosgedeelte van Heemstrastate en het geboortebos. Met de raad is een afspraak gemaakt over het minimale niveau van onderhoud op basis van beeldkwaliteit.

Voor groen is mede op basis van de discussie in 2013 over de invoering van kwaliteitsbeheer (eerst als proef en na de evaluatie in 2015/2016) sprake van een nieuwe strategie met bijpassende budgetten. Op basis hiervan kan worden gesproken van herijking van het plan met als basis het jaar 2016.

Woningen en gebouwen

Uitgangspunt voor al onze woningen en gebouwen is dat wij deze in een goede onderhoudstaat beheren. Dat wil zeggen, dat het minimale niveau van het onderhoud passend is bij het noodzakelijke gebruik van het object. De diverse onderdelen van de gebouwen en de installaties zijn ondergebracht in een onderhoudsysteem. Binnen dit systeem wordt op basis van verwachte levensduur c.q. gebruiksduur een continue meerjarenplanning in stand gehouden. Wij kennen een aantal groepen van gemeentelijke woningen en gebouwen:

- woningen en garageboxen
- sport- en welzijnsgebouwen
- gemeentehuis

Voor specifieke zaken zoals de liftinstallatie, is een onderhoudsovereenkomst gesloten, die mede gelet op de keuringsvoorschriften, er voor zorg draagt, dat de installatie aan alle veiligheidseisen blijft voldoen.

Integraal Huisvestingsplan

Tot 1 januari 2015 waren gemeenten verantwoordelijk voor de nieuwbouw en de uitbreiding van schoolgebouwen in het primair onderwijs en voor het buitenonderhoud en de aanpassing ervan. Op 1 januari 2015 is de wet gewijzigd en zijn de verantwoordelijkheid en het budget voor buitenonderhoud en aanpassing overgeheveld van de gemeenten naar de schoolbesturen. Dit is ook de reden dat het onderwijshuisvestingsplan en onderwijsprogramma waarmee tot 2015 mee gewerkt werd niet meer worden gemaakt.

Gemeenten blijven verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen. Ook constructiefouten blijven voor rekening van de gemeenten. Bij renovatie zullen gemeente en schoolbestuur in overleg treden en nadere afspraken maken over de bekostiging daarvan (gedeelde verantwoordelijkheid). In de begroting 2017 en de meerjarenramingen is rekening gehouden met deze wijzigingen en er zijn geen middelen gereserveerd i.v.m. nieuw- c.q. verbouw, omdat er geen aanvragen zijn geweest van de schoolbesturen.

Onderhoud hard- en software

Voor de software die in de organisatie wordt ingezet, wordt bij de aanschaf een onderhoudsovereenkomst met de leverancier gesloten, waarbij naast de levering van aanpassingen en kleine verbeteringen, de ondersteuning bij het gebruik wordt geregeld.

Het onderhoud van de hardware wordt afgedekt via contracten met de leverancier, die afhankelijk van het type apparatuur er voor moet zorg dragen, dat de uitval bij storing tot een minimum beperkt kan blijven. Bij de aanschaf van werkplekapparatuur wordt standaard onderhoud voor een periode van vier jaar gekocht, zodat gedurende deze gebruiksperiode geen extra kosten voor onderhoud behoeven te worden gemaakt en de apparatuur gedurende deze termijn operationeel kan blijven. Evenals bij het onderhoud van het gemeentehuis, is ook hier het uitgangspunt dat op systematische wijze verantwoorde maatregelen kunnen worden genomen ten behoeve van continuering van het bestaande onderhoudspeil.

Gemeentelijke monumenten

De gemeentelijke monumenten zijn overgedragen aan de Stichting Behoud Monumenten in de gemeente Tytsjerksteradiel. Hoewel het eigendom van de monumenten, acht torens en de molen in Sumar, is overgedragen bestaat nog wel de verplichting om een bijdrage te verlenen in (onderhouds-) exploitatie van die monumenten.

Financiering

Inleiding

Treasurybeleid betekent het beheren van het geld binnen de gemeente. Dit houdt in het lenen en uitzetten van geld. Het Rijk heeft regels opgesteld over hoe gemeenten hun geld moeten beheren. Deze regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Deze wet bepaalt ook, dat gemeenten een treasurystatuut moeten hebben. Het treasurystatuut van de gemeente Tytsjerksteradiel is vastgesteld door het college van B&W op 10 maart 2015. In dit treasurystatuut staan de uitgangspunten, die de gemeente Tytsjerksteradiel hanteert voor het aantrekken en het uitzetten van geld. De Wet Fido geeft gemeenten ook concrete richtlijnen voor het beheersen van renterisico's. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum van de kortlopende schuld. Dit zijn schulden die binnen één jaar betaald moeten worden. Het Rijk wil dat gemeenten de hoogte van hun kortlopende schuld beperkt houden. Wanneer gemeenten een te groot deel van hun financieringsbehoefte regelen met kortlopende schuld, dan wordt het risico van een snelle kostentoeename bij een stijging van de rentestand te groot.

De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van de totale begrote lasten per 1 januari. Dit percentage is vastgelegd in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden.

Voor de gemeente Tytsjerksteradiel bedragen de totale begrote lasten per 1 januari 2018 € 77.266.000. Voor 2018 betekent dit een toegestane kasgeldlimiet van € 6.567.000. De wettelijke voorschriften bieden de mogelijkheid om de kasgeldlimiet drie achtereenvolgende kwartalen te overschrijden.

Renterisiconorm

Het Rijk wil dat gemeenten het opnemen van langlopende leningen zoveel mogelijk over de jaren spreiden. Langlopende leningen zijn leningen met een looptijd langer dan één jaar. Wanneer er teveel langlopende leningen in één jaar worden opgenomen, dan kan dit een nadeel opleveren voor de gemeente wanneer de rentestand in dat jaar hoog is. Het Rijk heeft daarom de renterisiconorm ingevoerd. De hoogte van de renterisiconorm bedraagt 20% van de totale begrote lasten per 1 januari. Dit percentage is vastgelegd in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden. Uit de onderstaande tabel blijkt dat in de komende jaren op basis van de huidige beschikbare gegevens inclusief de verwachte nieuw aan te trekken financiering aan de renterisiconorm wordt voldaan.

Renterisiconorm (x € 1.000)		2018	2019	2020	2021
1	Begrotingstotaal	77.266	76.857	77.040	77.031
2	Vastgesteld percentage (in wet FIDO)	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm ((1 x 2) / 100)	15.453	15.371	15.408	15.406
4	Aflossingen	10.930	1.674	1.675	1.640
5	Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	4.523	13.697	13.733	13.766

Rentepercentages

De gemiddelde rente op leningen, die tot nu toe voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn opgenomen, zal als volgt verlopen. Dit is exclusief leningen woningbouwcorporaties. Deze leningen sluizen wij één op één door (bankiersfunctie).

Peildatum	Gemiddelde rente
01-01-2018	4,31 %
01-01-2019	4,31 %
01-01-2020	4,30 %
01-01-2022	4,29 %
01-01-2023	4,29 %

Renteschema en opslagpercentage

Vanaf begrotingsjaar 2017 adviseert de commissie BBV een renteschema in de paragraaf financiering op te nemen en worden gemeenten verplicht te werken met een omslagrente voor het toerekenen van de rente aan de taakvelden. Voor begrotingsjaar 2018 hanteren wij een omslagrente van 1,5 %.

Renteschema

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 1.729.523
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering		€ 660.213
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 1.069.310
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	- € 177.853	
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	- € 529.715	
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ 529.715	
		-€ 177.853	-€ 177.853
	Totaal aan de taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 891.457
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-€ 849.568
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		€ 41.889

Toelichting:

b. heeft betrekking op de ontvangen rente van aan personeel verstrekte hypotheekleningen en aan woningcorporatie WoonFriesland doorverstrekte leningen.

c2 en c3 heeft betrekking op de rente van doorverstrekte leningen aan woningcorporatie WoonFriesland.

Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (HOF)

In 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een ruime meerderheid ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën.

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. In 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldropad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden.

In het financieel akkoord is onderscheid gemaakt tussen een genormeerd saldropad en een saldo-ambitie. Voor de ambitie is aangesloten bij de CPB-raming ten tijde van het Regeerakkoord, die laat zien waarop het saldo van de medeoverheden volgens de modellen van het CPB zou uitkomen door uitvoering van het Regeerakkoord. Bij de norm is daar bovenop een marge ingebouwd. Als de ambitie dus onverhoopt niet gerealiseerd wordt, hoeven de decentrale overheden niet direct maatregelen te nemen.

Schatkistbankieren

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer deposito's.

De wijziging van de Wet financiering decentrale overheden in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist (verplicht schatkistbankieren) is op 4 juli 2013 aangenomen in de Tweede Kamer. Invoering is voorzien voor uiterlijk eind 2013. De regeling schatkistbankieren voor decentrale overheden is in juli 2013 ter consultatie aangeboden aan het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen. Samenhangend met de wetswijziging, is ook voorzien in een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en een wijziging van de ministeriële regeling Informatie voor derden (Iv3). Deze wijzigingen in het BBV en in Iv3 dienen het benodigde inzicht te verschaffen in onderlinge leningen en uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier voor de consolidatie in de EMU-schuld. Daarnaast dienen de wijzigingen de uitzettingen in 's Rijks schatkist en de rekening-courantverhouding met het Rijk inzichtelijk te maken.

Bedrijfsvoering

Inleiding

Onze bedrijfsvoering is gericht op de interne dienstverlening, die nodig is voor de uitvoering van de programma's. In deze paragraaf informeren wij u over de onderwerpen, die in 2018 zullen bijdragen aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering of die speciale aandacht krijgen.

Financiële vertaling perspectiefnota

Op het terrein van de bedrijfsvoering geldt dat in het jaar 2018 de te realiseren taakstelling op de bedrijfsvoering als onderdeel van het in 2014 vastgestelde bezuinigingsplan 2015–2018 in volle omvang gerealiseerd moet zijn. In de tweede bestuursrapportage van 2017 is aangegeven dat die doelstelling als realiseerbaar is verwerkt in deze begroting.

De perspectiefnota zoals die is behandeld in het voorjaar van 2017 is verwerkt in deze programmabegroting. De daarin benoemde onderwerpen worden toegelicht bij de betreffende onderdelen van deze programmabegroting.

Wat willen we bereiken

Een zo efficiënt en effectief mogelijke bedrijfsvoering, die past bij tegenwoordige ontwikkelingen. Met een focus gericht op de (middel)lange termijn, waardoor de programma's kunnen worden uitgevoerd en de maatschappelijke doelstellingen daarbinnen kunnen worden gerealiseerd. Een, binnen de beschikbaar gestelde middelen, zo optimaal mogelijke dienstverlening aan de burgers en een zo efficiënt mogelijke ondersteuning van het bestuur.

Wat doen we daarvoor

Met een heldere organisatiestructuur, een goed personeelsbeleid, een goede organisatie van de financiële functie en een optimale inzet van bezit en arbeidskrachten, creëren wij een omgeving waarin de ambtelijke professionaliteit en interne én externe dienstverlening zo goed mogelijk tot zijn recht komt en de bedrijfsvoering zo efficiënt en effectief als mogelijk plaatsvindt. Hierbij valt onder meer te denken aan strategische personeelsplanning, het ontwikkelen van informatiebeleid en het onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor samenwerking of uitbesteding van gemeentelijke taken.

Knelpunten bedrijfsvoering; ondersteunende functies (dragende organisatie)

De dragende organisatie Tytsjerksteradiel (DO T-diel) heeft de afgelopen jaren te maken gehad met een reeks van ingrijpende ontwikkelingen. Deze hebben naast inhoudelijke effecten ook impact op de bedrijfsvoering. Er is veel van de organisatie gevraagd en we merken en onderkennen nu dat het tijd is om opnieuw te investeren. Dit is nodig voor het weer in evenwicht brengen van de taken en de ruimte in de formatieve begroting.

Gezien de hiervoor genoemde ontwikkelingen is in de Perspectiefnota 2018–2021 een voorstel gedaan tot uitbreiding van de personele bezetting ondersteunende functies bedrijfsvoering dragende organisatie Tytsjerksteradiel ter hoogte van € 110.000.

De betreffende uitbreiding is verwerkt in de begroting 2018 en verder.

Functionaris Gegevensbescherming (Europese Privacy verordening)

In verband met de nieuwe Europese privacywetgeving (Algemene Verordening Gegevensbescherming of AVG) krijgen we per 28 mei 2018 te maken met strengere regels. Op dit moment zijn we druk bezig met de voorbereidingen. Een onderdeel daarbij is de aanwijzing van een Functionaris Gegevensbescherming (FG). Deze zal zich, samen met de CISO (beveiligingsfunctionaris,) onder andere bezighouden met (het voorkomen van) datalekken en het borgen voor burgers en bedrijven van hun privacy. Bij niet naleving kunnen forse boetes worden opgelegd door de Europese toezichthouder. In Nederland is dit de Autoriteit Persoonsbescherming (AP).

Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk hoe de FG te positioneren binnen de context van de drie organisatieonderdelen (8KTD), dit is onderwerp van verdere uitwerking. Ook moeten er nog diverse zaken juridisch worden uitgewerkt en vastgesteld (bijvoorbeeld werkprocessen en werkplekken maar ook documenten zoals verordening privacy). Het is dan ook noodzakelijk om voor de komende twee jaar hier tijdelijk in te voorzien door bijvoorbeeld externe ondersteuning daarnaast kunnen we onderzoeken in hoeverre regionale samenwerking op dit terrein mogelijk is.

De voorbereiding- en implementatiekosten om de AVG goed te implementeren worden voor de komende twee jaar geraamd op € 85.000 per jaar (inclusief de loonkosten van een tijdelijke FG functionaris voor 2018 en 2019). Dit bedrag is nu voor deze twee jaren in de begroting opgenomen en bestaat voor € 65.000 uit personele kosten en voor € 20.000 uit overige (bijv. consultancy, advisering) kosten. Per gemeente betekent dit € 42.500 per jaar.

Doorontwikkeling, digitalisering en informatisering van bedrijfsvoering

Maatschappelijke ontwikkelingen

De digitalisering van het maatschappelijk verkeer is al diverse jaren gaande en deze ontwikkeling zet krachtig door. Contacten tussen mensen en organisaties verlopen in toenemende mate digitaal. Daarnaast staan middelen onder druk en moeten we slim, efficiënt en compliant werken om alle uitdagingen het hoofd te kunnen bieden en daarbij te voldoen aan de geldende voorschriften. Door de toenemende complexiteit van de samenleving participeren gemeenten in ketens waarin met samenwerkende partners over de grenzen van organisaties heen maatschappelijke doelen worden gerealiseerd. Actuele voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het sociaal domein en de RUD.

Gevolgen voor de gemeentelijke organisatie

De dienstverlening en bedrijfsvoering worden complexer en worden in toenemende mate digitaal georganiseerd en afgehandeld. De technische voorzieningen die we gebruiken en de inrichting van het kantoor en de werkprocessen moeten daar op worden afgestemd. Plaats en tijd worden minder bepalend voor de organisatie en uitvoering van het werk. Dit wordt ondersteund door een flexibele kantoor- en werkplekinrichting en het gebruik van mobiele apparatuur. Naast de techniek en procesinrichting moeten ook gedrag en vaardigheden van medewerkers blijven passen binnen deze veranderende context. Dit is een samengesteld vraagstuk dat raakt aan Techniek, Proces, Organisatie, Mens en Kosten. Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen hebben er voor gekozen om deze uitdagingen samen aan te gaan en er zijn al een aantal belangrijke stappen gezet op deze weg.

Voor de doorontwikkeling, digitalisering en informatisering van de Bedrijfsvoering voor de WM-8KTD en de beide DO's BK en TD is bij de perspectiefnota gevraagd om enerzijds voor ICT facilitering en anderzijds voor het beheer van Sharepoint en het Zaaksysteem extra formatie beschikbaar te stellen. De (structurele) kosten worden 50%-50% gedragen door Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel en bedragen voor ieder € 48.000. hiermee is in de begroting rekening gehouden.

Inzet Slagwerk (expertisecentrum duurzame inzetbaarheid voor medewerkers DO en WM)

Sinds maart 2015 hebben de gemeenten Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen als pilot een gezamenlijk expertisecentrum op het gebied van duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Het wordt steeds belangrijker te investeren in duurzame inzetbaarheid om vroegtijdig uitval te voorkomen en medewerkers en organisaties weerbaarder te maken tegen de grillen van de arbeidsmarkt en de economie. In de praktijk zien we dat niet alle medewerkers zelf de regie (kunnen) nemen over hun eigen ontwikkeling en soms vast komen te zitten in een functie die niet meer passend is. In de toekomst zullen mensen vaker moeten wisselen van baan en zelfs van beroep nu functies voortdurend veranderen. De kunst is het vinden van de juiste match tussen het werk aan de ene kant en de gezondheid, competentie en motivatie van de medewerker aan de andere kant. Slimme werkgevers en werknemers zijn hierop voorbereid.

De bestaande capaciteit bij Team HR is, mede door voortdurend nieuwe ontwikkelingen in het HR-werkveld en in gemeenteland, niet toereikend om voldoende focus te hebben voor duurzame inzetbaarheid. Er is vanaf de startperiode van Slagwerk tot op heden geen formatie en budget toegekend. Om in de toenemende behoefte te kunnen voorzien en van meerwaarde te blijven, is structurele formatie noodzakelijk. Met deze vorm van goed werkgeverschap investeren we in onze medewerkers zodat kennis wordt behouden en de organisatie deze vaardigheden/talenten benut en (h)erkent.

Gezien de hiervoor genoemde ontwikkelingen is in de Perspectiefnota 2018–2021 een voorstel gedaan tot het toekennen van structurele formatie – 1 fte per gemeente – aan Slagwerk.

Dit komt neer op € 67.000 per gemeente per jaar. De betreffende aanvraag is verwerkt in de begroting van 2018 en verder. Slagwerk werkt verder aan de beschreven doelen, zoals vastgesteld in de Perspectiefnota.

Versterking team administratie

De financiële administratie voert werkzaamheden uit voor drie administraties, in plaats van voor twee. Het gehele financiële administratieve proces is hiermee toegenomen. Er is een toename van facturen, onderlinge verrekeningen, meer rekeningschema's en budgethouders. Het aanleveren van financiële gegevens voor bijvoorbeeld aangiften, iv3, begroting en jaarrekeningen, is nu in drievoud. Om de basis op orde te brengen en te houden is uitzetting van de formatie al nodig. Verder wordt in toenemende mate een beroep gedaan op onze administratieve processen, door taken die voortkomen uit andere teams (bijvoorbeeld Smart FMS; betaalbaar stellen van betalingen, Schulddienstverlening).

Gezien de hiervoor genoemde ontwikkelingen is in de Perspectiefnota 2018–2021 een voorstel gedaan tot het toekennen van structurele formatie (0,5 fte per gemeente).

Dit komt neer op € 30.000 per gemeente per jaar. De betreffende aanvraag is verwerkt in de begroting van 2018 en verder.

Informatiebeheer – Single Sign On

Om de werkzaamheden in de drie organisaties te ondersteunen wordt gebruik gemaakt van een groot aantal applicaties. Wachtwoordbeveiliging zorgt er voor dat alleen degenen die hiertoe geautoriseerd zijn toegang krijgen tot de betreffende applicaties. Nadeel daarvan is dat gebruikers een groot aantal wachtwoorden moeten onthouden en regelmatig moeten aanpassen. Door medewerkers die veel verschillende applicaties gebruiken wordt dit als erg storend en tijdrovend ervaren. Bij iedere aanmelding is er sprake van wachttijd. Door gebruik te maken van Single Sign On (SSO, vrij vertaald: eenmalig inloggen) kunnen gebruikers met nog maar één loginnaam en wachtwoord zich aanmelden bij alle voor hun geautoriseerde applicaties. Daarnaast worden wachttijden voor het inloggen hiermee beperkt. Bij Achtkarspelen is hiervoor een technische oplossing beschikbaar, bij Tytsjerksteradiel nog niet.

We stellen voor om een SSO oplossing beschikbaar te maken voor alle medewerkers in de beide DO's en de WM. Dit wordt als optie meegenomen in de nieuwe Office 365 aanbesteding die momenteel wordt uitgevoerd door de beide gemeenten gezamenlijk, en die ook een SSO-oplossing biedt. De kosten zijn nog niet bekend omdat die zullen volgen uit het nog lopende aanbestedingsproces. Nadere advisering daarover volgt zodra dit bekend is.

Verbonden Partijen

Inleiding

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft er voor gekozen om bepaalde processen onder te brengen bij organisaties die in deze processen zijn gespecialiseerd. De gemeente blijft verantwoordelijk voor deze processen. De beleidsvoornemens per verbonden partij zijn opgenomen in het betreffende programma. Hieronder zijn de kerngegevens per verbonden partij weergegeven.

De verbonden partijen zijn onderverdeeld in:

- gemeenschappelijke regelingen
- vennootschappen en coöperaties
- stichtingen en verenigingen

Algemene uitgangspunten van beleid

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- en een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld door de gemeente en dat niet verhaalbaar is, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat. Dit laatste is van toepassing als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Met betrekking tot de verbonden partijen hanteert het college de volgende uitgangspunten:

- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt alleen deel in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente Tytsjerksteradiel neemt in principe alleen deel in privaatrechtelijke rechtsvormen als de betreffende taak niet vanuit een publiekrechtelijke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.
- Over de doelmatigheid en doeltreffendheid van de activiteiten van de verbonden partijen is het de bedoeling te komen tot een vorm van analyse en rapportage ten behoeve van de raad.
- Jaarlijks rapporteert het college aan de raad over de financiële resultaten van de verbonden partijen en de risico's van de gemeente.
- Frequent wordt in de raadsvergadering de gelegenheid geboden aan gemeentelijke vertegenwoordigers in verbonden partijen om informatie te verstrekken aan college en/of raad over ontwikkelingen in verbonden partijen.

Overzicht Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân (TD)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 6. Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Drachten		
openbaar belang	<p>De wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot de Wet Sociale Werkvoorziening zijn door de deelnemende gemeenten ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling (SW Fryslân). Deze gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen uitvoeringsorganisatie, maar heeft de taken uitbesteed aan de NV Caparis. De deelnemende gemeenten zijn rechtstreeks aandeelhouder van de NV. Onze gemeente heeft hierin een belang van 7,08%.</p> <p>Per 1 januari 2015 treedt de Participatiewet in werking. Met de inwerkingtreding van deze wet, komt de Wet sociale werkvoorziening te vervallen. De ambtelijke begeleidingscommissie is bezig met de voorbereidingen ten aanzien van de afbouw SW. Gemeenten zijn verplicht om beleid te maken voor het realiseren van beschut werk en deze lokale invulling in een verordening vast te leggen. Het Rijk gaat de inzet van de voorziening beschut werk ook monitoren. Er zal daarom concrete besluitvorming door de GR SW Fryslân moeten plaatsvinden over de afbouw van de bestaande SW en de invulling van de Participatiewet.</p>		
visie op de verbonden partij	Uitvoering van de wettelijke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die voortvloeien uit de Wet Sociale Werkvoorziening.		
beleidsvoornemens			
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	€ 0	€ 0	€ 0
toelichting	Cijfers 2018 zijn nog niet bekend. Indirect financieel belang via de NV, tekorten worden door gemeenten aangevuld.		
bestuurlijk belang	3 leden in Algemeen Bestuur en 1 lid in het Dagelijks Bestuur.		
risicoprofiel	 [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 8	€ 13	
einde	€ 13		
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0

Bron

Programmabegroting TD 2017–2020

Toelichting	Indirect financieel belang via de NV, tekorten worden door gemeenten aangevuld.	Cijfers 2017 zijn nog niet bekend. Indirect financieel belang via de NV, tekorten worden door gemeenten aangevuld.	Cijfers 2018 zijn nog niet bekend. Indirect financieel belang via de NV, tekorten worden door gemeenten aangevuld.
--------------------	---	--	--

Naam	Veiligheidsregio Fryslân		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 1. Veiligheid)</i>		
vestigingsplaats openbaar belang	Leeuwarden		
	– Behartigen preventieve taken op het gebied van de volksgezondheid en infectieziektenbestrijding; – Ondersteuning van de Friese gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van gezondheidsbeleid; – Zo doelmatig mogelijk georganiseerde en gecoördineerde brandbestrijding, alsmede hulpverlening bij ongevallen en rampen bewerkstelligen.		
visie op de verbonden partij	Met ingang van 1 januari 2007 zijn de gemeenschappelijke regelingen GGD Fryslân en Brandweer Fryslân opgeheven en zijn beide organisaties ondergebracht in de nieuwe gemeenschappelijke regeling Hulpverleningsdienst Fryslân.		
beleidsvoornemens financieel belang gemeente	2016 € 2.314	2017 € 2.472	2018 € 2.725
toelichting bestuurlijk belang risicoprofiel	1 lid in het Algemeen Bestuur [Hoog]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 2.116	€ 2.070	€ 1.750
einde	€ 2.342	€ 2.070	€ 1.744
Vreemd vermogen			
begin	€ 52.702	€ 54.400	€ 55.750
einde	€ 53.790	€ 54.400	€ 57.779
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ -166		

Bron

Overgenomen uit Paragraaf Verbonden Partijen TD – Programmabegroting(en)

Toelichting

-

Naam **FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)**

alle bedragen x € 1.000

(zie ook programma 7. Volksgezondheid en milie)

vestigingsplaats

Grou

openbaar belang

De FUMO voert de door de gemeente opgedragen taken uit conform de dienstverleningsovereenkomst die door beide partijen is overeen gekomen. Efficiëntie en klantgericht kwaliteit leveren staan daarbij voorop.

visie op de verbonden partij

De FUMO:

- wil een bijdrage leveren aan een goede werk- en leefomgeving in Fryslân.
- is een robuuste uitvoeringsorganisatie en zet zich optimaal in om efficiënt en klantgericht te werken aan het leveren van kwalitatief hoogwaardige producten en diensten.
- is een kennisintensieve dienstverlener die haar deelnemers ontzorgt bij de uitvoering van taken op het gebied van milieu en (leef)omgeving tegen een goede prijs-kwaliteitverhouding.
- levert een bijdrage aan een gezonde en veilige leefomgeving door kennis en kunde in te zetten om een gezonde en veilige leefomgeving in Fryslân te bevorderen en waar het kan veilig te stellen.

beleidsvoornemens

Deze ambitie past ook bij de taak die aan de FUMO is opgedragen om conform de geldende kwaliteitscriteria taken uit te voeren met betrekking tot het verlenen van vergunningen, het houden van toezicht, het handhaven en geven van specialistisch advies op het gebied van het omgevingsrecht. De FUMO werkt daartoe nauw samen met haar deelnemers en de partners in de VTH-keten.

financieel belang gemeente

2016	2017	2018
€ 172	€ 201	€ 211

toelichting

Financieel belang betreft structurele bijdrage.
Verwacht resultaat 0.

bestuurlijk belang

1 lid in Algemeen Bestuur

risicoprofiel

 [Middel]

Kerncijfers verbonden partij

2016	2017	2018
-------------	-------------	-------------

Eigen vermogen

begin

€ 1.160	€ 1.571	€ 2.800
---------	---------	---------

einde

€ 432	€ 2.800	€ 1.900
-------	---------	---------

Vreemd vermogen

begin

€ 1.273	€ 1.652	€ 600
---------	---------	-------

einde

€ 1.652	€ 600	€ 575
---------	-------	-------

Verwacht financieel resultaat

begroot

€ 0	€ 0	€ 0
-----	-----	-----

werkelijk

€ 411

Bron

Begroting/jaarrekening FUMO

Toelichting	Financieel belang betreft structurele bijdrage.	Financieel belang betreft structurele bijdrage. Verwacht resultaat 0	Financieel belang betreft structurele bijdrage. Verwacht resultaat 0.
-------------	---	---	--

Naam	Recreatieschap De Marrekrite		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 5. Sport, cultuur en recreatie)</i>		
vestigingsplaats openbaar belang	Grou Tot stand brengen en in stand houden van voorzieningen voor de waterrecreatie en de landrecreatie in het buitengebied.		
visie op de verbonden partij	Het naar tevredenheid van gebruikers en deelnemers uitvoering geven aan de opdracht voor het in stand houden van de waterrecreatie en landrecreatie in het buitengebied.		
beleidsvoornemens	De komende jaren staat Marrekrite voor een grote vervangingsopgave. Met deze opgave wordt een groot gedeelte van de voorzieningen duurzaam vervangen middels stijgers van gerycled kunststof en damwanden in beton.		
financieel belang gemeente	2016 € 51	2017 € 51	2018 € 51
toelichting	De deelnemersbijdragen zijn conform afspraak tot en met 2020 niet geïndexeerd. Vanaf 2021 is wel een indexatie van 2% toegepast.		
bestuurlijk belang risicoprofiel	1 lid in het Algemeen Bestuur [Middel]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 4.196	€ 3.288	€ 2.941
einde	€ 4.196	€ 2.941	€ 2.418
Vreemd vermogen			
begin	€ 730	€ 894	€ 800
einde	€ 730	€ 800	€ 800
Verwacht financieel resultaat			
begroot		€ 0	€ 0
werkelijk		€ 0	€ 0
<i>Bron</i>	<i>Begroting 2018, versie 7 april 2017</i>		

Toelichting	-	Resultaat 2017 € 0 (= resultaat na bestemming).	De deelnemersbijdragen zijn conform afspraak tot en met 2020 niet geïndexeerd. Vanaf 2021 is wel een indexatie van 2% toegepast.
-------------	---	---	--

Naam	Openbaar Lichaam Afvalverwijdering Friesland (OLAF)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 7. Volksgezondheid en milieu)</i>		
vestigingsplaats	Leeuwarden		
openbaar belang	-		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
toelichting	Alle taken zijn overgenomen door Afvalsturing Friesland. Opheffing van het OLAF wordt onderzocht.		
bestuurlijk belang	1 lid in het algemeen bestuur en 1 lid in het dagelijks bestuur.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin			
einde			
Vreemd vermogen			
begin			
einde			
Verwacht financieel resultaat			
begroot			
werkelijk			
<i>Bron</i>	<i>Begroting/jaarrekening OLAF</i>		
Toelichting	-	-	Alle taken zijn overgenomen door Afvalsturing Friesland. Opheffing van het OLAF wordt onderzocht.

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen–Tytsjerksteradiel		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 0. Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum		
openbaar belang	-		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	€ 9.976	€ 9.902	€ 9.413
toelichting			
bestuurlijk belang	Burgemeester en wethouder lid van het Dagelijks Bestuur; College lid van Algemeen Bestuur		
risicoprofiel	 [Laag]		

<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0

Bron

Begroting/jaarrekening Werkmaatschappij

Toelichting

Structurele bijdrage -
van € 9.902.000
(2017 e.v.)

GR is per 01.01.2016
opgericht.

Vennootschap / Coöperatie

Naam	Caparis NV (TD)		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 6. Sociaal domein)</i>		
vestigingsplaats	Drachten		
openbaar belang	De NV Caparis is verantwoordelijk voor het bieden van werk voor de WSW-ers.		
visie op de verbonden partij	Het uitvoeren van de WSW voor de gemeente Tytsjerkstradiel.		
beleidsvoornemens	Voorstellen ontwikkelen voor governance en uitvoering taken door Caparis NV.		
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	€ 91	€ 0	€ 0
toelichting	De begroting 2018 is op het moment van schrijven van deze begroting nog niet opgeleverd door Caparis NV.		
bestuurlijk belang	1 vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders.		
risicoprofiel	 [Hoog]		

<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 10.131	€ 13.920	
einde	€ 12.920		
Vreemd vermogen			
begin	€ 13.210	€ 9.966	
einde	€ 9.966		
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 2.914	€ 2.813	

werkelijk € 3.789 € 0

Bron Begroting/jaarrekening Caparis N.V.

Toelichting Financieel berekend obv deelneming in %* eigen vermogen Financieel belang, resultaat en balansposten nog niet bekend op het moment van schrijven van de begroting. De begroting 2018 is op het moment van schrijven van deze begroting nog niet opgeleverd door Caparis NV.

Naam N.V. Afvalsturing Friesland

alle bedragen x € 1.000 (zie ook programma 7. Volksgezondheid en milieu)

vestigingsplaats Leeuwarden

openbaar belang

visie op de verbonden partij

beleidsvoornemens

financieel belang gemeente

2016

2017

2018

€ 1.234

toelichting

bestuurlijk belang

1 vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders.

risicoprofiel

 [Laag]

Kerncijfers verbonden partij

2016

2017

2018

Eigen vermogen

begin

€ 123

einde

€ 456

Vreemd vermogen

begin

€ 789

einde

€ 987

Verwacht financieel resultaat

begroot

€ 2.256

€ 654

werkelijk

€ 321

Bron

Begroting/jaarrekening Afvalsturing Friesland

Toelichting

-

Financieel belang betreft een structurele bijdrage via tarieven afvalinzameling.

Naam	Vitens		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 0. Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Zwolle		
openbaar belang	-		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	€ 11	€ 11	€ 11
toelichting	Deelname is 0,003% (200 aandelen van de 5.777.247).		
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	€ 471.700	€ 489.100	€ 526.300
einde		€ 526.300	€ 527.700
Vreemd vermogen			
begin			€ 1.223.800
einde		€ 1.223.800	€ 1.233.900
Verwacht financieel resultaat			
begroot		€ 48.500	€ 13.000
werkelijk	€ 48.500		
<i>Bron</i>	<i>Begroting/jaarrekening Vitens</i>		
Toelichting	-		Deelname is 0,003% (200 aandelen van de 5.777.247).

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten		
<i>alle bedragen x € 1.000</i>	<i>(zie ook programma 0. Bestuur en ondersteuning)</i>		
vestigingsplaats	Zwolle		
openbaar belang	-		
visie op de verbonden partij	-		
beleidsvoornemens	-		
financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	€ 122	€ 122	€ 122
toelichting			
bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder.		
risicoprofiel	 [Laag]		
<u>Kerncijfers verbonden partij</u>	2016	2017	2018
Eigen vermogen			
begin	4.163.000	4.486.000	
einde	4.486.000		

Vreemd vermogen

begin	145.348.000	149.514.000
einde	149.514.000	

Verwacht financieel resultaat

begroot
werkelijk

Bron

Begroting/jaarrekening BNG

Toelichting	-	Gegevens 2017 nog - niet bekend.
-------------	---	-------------------------------------

Grondbeleid

Inleiding

Grond is schaars, ruimte is een breed goed. Het aanwenden van ruimte voor de één heeft direct consequenties voor het ruimtegebrek van de ander. Omdat grond en ruimte schaars zijn, heeft de overheid een taak met betrekking tot het inzetten en aanwenden van deze ruimte. Een zekere bemoeienis van de gemeente met het ruimtegebrek is logisch en wenselijk. In het grondbeleid wordt de mate van bemoeienis tot uitdrukking gebracht.

De vraag is, waarom je als gemeente zou ingrijpen in de grondmarkt en welke doelstellingen daarmee worden beoogd. In de notitie Grondbeleid, die in de raadsvergadering van mei 2015 is behandeld, wordt hier dieper op ingegaan.

De doelstellingen liggen op de volgende terreinen:

- Volkshuisvesting (bijvoorbeeld het realiseren van betaalbare woningen en het realiseren van woningen voor ouderen/senioren)
- Economische zaken (bijvoorbeeld het behoud van werkgelegenheid)
- Milieu (bijvoorbeeld zorg voor de bodemkwaliteit en waterkwaliteit)
- Financiën (grondbeleid kan worden ingezet om winsten in bepaalde grondexploitaties aan te wenden voor ontwikkelingen, die verliesgevend zijn, maar die vanuit oogpunt van volkshuisvesting, economische zaken en milieu wenselijk zijn)

Daarnaast bevat het BBV kaders en regels, waaraan de inrichting en verantwoording van onder meer begroting en rekening moeten voldoen. Het grondbeleid moet volgens het BBV meer inzichtelijk worden gemaakt. Dit is om twee redenen van belang. Op de eerste plaats gezien het grote financiële belang en de risico's, die hieraan verbonden zijn en op de tweede plaats vanwege de relatie met de doelstellingen, zoals aangegeven in de programma's. Het grondbeleid kan tot extra baten, of extra lasten leiden en het grondbeleid moet het uitvoeren van programma's ondersteunen. De raad heeft dus meerdere verantwoordelijkheden en beide verantwoordelijkheden moeten door de raad goed in de gaten worden gehouden.

Op basis van de afspraken met de provincie is de volgende afbouw van structurele winstneming in de begroting 2011 en verder verwerkt.

Afbouw winstneming in 8 jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Winstneming	315.000	300.000	250.000	200.000	150.000	100.000	50.000	-

Grondbeleid was en is voor gemeenten een belangrijk instrument voor het realiseren van ruimtelijke doelstellingen voor woningbouw, bedrijventerreinen en overige voorzieningen.

Gelet op de in de Structuurvisie en Woonvisie van 2010 ingezette koerswijziging zal de gemeentelijke grondpolitiek steeds meer facilitair van karakter zijn, omdat er in beginsel buiten Burgum geen nieuwe (planmatige) dorpsuitbreidingen meer zullen volgen.

Visie op het grondbeleid

Het gemeentelijke grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te behalen. Het gaat dan bijvoorbeeld om woningbouw en bedrijventerreinen. Daarnaast wordt het gemeentelijke grondbeleid soms gebruikt voor natuurontwikkeling. Het gaat dan bijvoorbeeld om

landinrichtingsprojecten. Voor een zo goed mogelijk resultaat wordt een actieve grondpolitiek gevoerd. Om een actieve grondpolitiek te voeren, zijn investeringen in strategisch grondbezit nodig. Deze investeringen dragen bij aan het behalen van de doelstellingen op de lange termijn. Daarnaast kunnen ze ook van belang zijn voor investeringen, die voor de korte termijn nodig zijn. Als een strategische grond geen functie meer heeft, wordt deze weggedaan. Een actieve grondpolitiek heeft de volgende voordelen ten opzichte van een passieve grondpolitiek:

- Er kan volledige kostendekking worden bereikt.
- Verliesgevende investeringen in gronden kunnen gecompenseerd worden door winstgevende investeringen in gronden.
- Positieve resultaten komen (indirect) ten goede aan de gemeenschap.

Investeringen in nieuwe strategische aankopen zijn nodig om de winstafdracht vanuit de bouwgrondexploitatie in de toekomst op een aanvaardbaar peil te kunnen houden en om als gemeente de regie te kunnen houden bij de ontwikkeling van bestemmingsplannen. Leidend daarvoor zijn de doelstellingen van de Structuurvisie. Opgemerkt wordt dat voordat tot grondaankopen wordt overgegaan een risicoanalyse wordt gemaakt, waarbij de effecten op de begroting en op de bouwgrondexploitatie in beeld worden gebracht.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten

Elk jaar vindt in het kader van de 2e bestuursrapportage een herberekening van de te verwachten jaarresultaten van de bouwgrondexploitatie plaats. Deze herberekening is van toepassing op zowel het lopende begrotingsjaar als op de komende meerjarenbegroting. De uitkomst van deze berekeningen heeft geen consequenties voor het meerjarenperspectief.

Grondprijzen

Voor de begroting 2018 stellen wij voor om de grondprijzen voor Burgum (toekomstige locaties), Hurdegaryp en Oentsjerk daar waar verder geen prijsafspraken zijn gemaakt te verhogen met € 5 per vierkante meter voor de vrijstaande kavels.

In onderstaande tabel staan de huidige nog ongewijzigde grondprijzen per m2.

woningbouw	2017	2018
vrije sector	€ 145 – € 180	€ 145 – € 180
middeldure koop	€ 125 – € 135	€ 125 – € 135
goedkope koop	€ 85 – € 110	€ 85 – € 110
vrije sector huur	€ 85 – € 110	€ 85 – € 110
sociale huur	€ 55 – € 70	€ 55 – € 70

bedrijvenlocaties	2017	2018
bedrijventerreinen	€ 45 – € 60	€ 45 – € 60
kantorenlocaties	€ 95	€ 95

Onderbouwing verwacht resultaat (per complex)

Bouwgronden in exploitatie	Boekwaarden 31 december 2016	Nog te maken kosten	Verwachte opbrengst	Indicatie winst in €		Nog te verkopen in m2	Looptijd kavels	Prognose t/m jaar	Prognose 2017	Prognose uitgifte 2018-2021	Prognose uitgifte 2022 e.v.	Verwachting sc 1	Verwachting sc 2	Verwachting sc 3
nr.: Woningbouw														
5 Burgum West	€ (272.442)	€ 511.317	€ (518.483)	€ (279.609)	winst	3.960 m2	5	2017	5	-	-	😊	😊	😊
22 Garyp Sanhichte	€ 204.688	€ 296.851	€ (1.198.080)	€ (696.541)	winst	8.966 m2	18	2025	8	6	4	😊	😊	😊
23 Eastermar	€ (318.432)	€ 131.669	€ -	€ (186.763)	winst	- m2	-	2017	0	-	-	😊	😊	😊
32 Hurdegaryp It Súd II (fase 1&2)	€ 1.921.066	€ 1.143.302	€ (4.548.340)	€ (1.483.972)	winst	36.586 m2	106	2021	51	54	1	😊	😊	😊
33 Rypstjerk De Opslach-noord	€ 133.499	€ 469.459	€ (516.670)	€ 86.288	verlies	3.850 m2	11	2024	3	6	2	😞	😞	😞
39 Wyns	€ 72.018	€ 42.408	€ (96.425)	€ 18.001	verlies	665 m2	2	2019	0	2	-	😊	😊	😊
40 Suwâld (3e fase)	€ 191.289	€ 135.037	€ (414.275)	€ (87.949)	winst	2.795 m2	6	2020	0	6	-	😊	😊	😊
43 Munein 3e fase	€ 421.326	€ 177.566	€ (668.300)	€ (69.407)	winst	4.520 m2	10	2024	1	6	3	😊	😊	😊
44 Oentsjerk Kaetsjemouiwei	€ 858.550	€ 370.463	€ (1.324.885)	€ (95.872)	winst	9.173 m2	21	2021	4	17	-	😊	😊	😊
47 Jistrum De Geasten	€ 187.964	€ 65.190	€ (336.400)	€ (83.246)	winst	2.320 m2	4	2018	0	4	-	😊	😊	😊
48 Tytsjerk	€ 69.661	€ 250.395	€ (528.120)	€ (208.063)	winst	2.935 m2	5	2023	1	4	-	😊	😊	😊
50 Sumar 2e fase	€ 173.952	€ 304.238	€ (534.430)	€ (56.240)	winst	10.920 m2	8	2017	0	5	3	😊	😊	😊
	€ 3.643.138	€ 3.897.896	€ (10.684.407)	€ (3.143.373)	winst	86.690 m2								
nr.: Bedrijventerreinen														
28 Hurdegaryp Rietlandsvaart-noord	€ 84.990	€ 43.878	€ (222.905)	€ (94.037)	winst	3.050 m2	2	2017	2	-	-	😊	😊	😊
63 Oentsjerk Sanjesfjild	€ 553.388	€ 469.870	€ (1.006.725)	€ 16.533	verlies	16.395 m2	12	2021	4	8	-	😊	😊	😊
73 Jistrum bedrijventerrein	€ 499.712	€ 225.002	€ (723.350)	€ 1.364	verlies	9.360 m2	4	2021	1	3	-	😊	😊	😊
75 Burgum West bedrijventerrein	€ 813.251	€ 240.938	€ (1.022.175)	€ 32.015	verlies	22.715 m2	10	2022	3	6	1	😊	😊	😊
79 Garyp Noord bedrijventerrein	€ 718.779	€ 1.371.552	€ (2.079.000)	€ 11.331	verlies	34.650 m2	6	2025	1	2	3	😊	😊	😊
80 Centrumplan Gytsjerk	€ (364.110)	€ 1.394.360	€ (1.108.000)	€ (77.750)	winst	4.184 m2	12	2018	9	3	-	😊	😊	😊
81 Schalmegebied Hurdegaryp	€ 202.818	€ 79.674	€ (262.355)	€ 20.137	verlies	1.709 m2	6	2017	6	-	-	😞	😞	😞
	€ 2.508.830	€ 3.825.275	€ (6.424.510)	€ (90.406)	winst	92.063 m2								
	€ 6.151.968	€ 7.723.171	€ (17.108.917)	€ (3.233.779)	winst	178.753 m2								
Verliesvoorziening	€ (1.405.253)													
Boekwaarde balans 31-12-2016	€ 4.746.715													

Legenda:

😊 = winstprognose

😞 = verliesprognose

😊 = kostendekkend

sc 1 scenario 1; huidige verwachting

sc 2 scenario 2; vertraging verkopen met drie jaar

sc 3 scenario 3; vertraging verkopen met vijf jaar

2 FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten en de toelichting

Begroting per programma

Programma	Prim. begroting 2017			Incl. begr.wijz. 2017		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	3.525	55.951	52.426	4.294	56.877	52.583
1. Veiligheid	2.726	31	-2.696	2.646	31	-2.615
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	6.688	296	-6.392	7.288	296	-6.992
3. Economie	213	444	231	449	534	84
4. Onderwijs	4.724	584	-4.141	4.678	584	-4.094
5. Sport, cultuur en recreatie	6.325	789	-5.536	5.958	843	-5.114
6. Sociaal domein	35.208	8.703	-26.505	34.447	8.703	-25.745
7. Volksgezondheid en milieu	5.513	5.613	100	6.537	5.613	-924
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.658	513	-2.145	3.299	513	-2.786
totaal vóór stortingen/onttrekkingen reserves	67.580	72.923	5.342	69.595	73.992	4.397
Overhead	7.724	180	-7.544	9.183	180	-9.003
totaal stortingen/onttrekkingen reserves		2.204	2.204		4.150	4.150
totaal na stortingen/onttrekkingen reserves	75.304	75.307	3	78.779	78.322	-457

Programma

Programma	Begroting 2018		
	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	5.078	59.543	54.465
1. Veiligheid	2.596	31	-2.565
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.609	252	-4.357
3. Economie	563	293	-269
4. Onderwijs	4.513	584	-3.929
5. Sport, cultuur en recreatie	6.233	1.046	-5.187
6. Sociaal domein	35.852	9.107	-26.745
7. Volksgezondheid en milieu	6.913	5.603	-1.309
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.311	443	-1.868
totaal vóór stortingen/onttrekkingen reserves	68.667	76.901	8.234
Overhead	8.599	181	-8.417
totaal stortingen/onttrekkingen reserves		217	217
totaal na stortingen/onttrekkingen reserves	77.266	77.299	33

Dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Met de komst van de nieuwe BBV-voorschriften zijn de overige algemene dekkingsmiddelen verplicht ondergebracht in voorgeschreven taakvelden. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

Deze post betreft een financieel-technisch verplicht item in het kader van de nieuwe BBV voorschriften.

Algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
0.5 Treasury	1.028	788	1.016	1.016
0.61 OZB woningen	5.356	5.369	5.382	5.395
0.62 OZB niet-woningen	2.239	2.239	2.239	2.239
0.64 Belastingen Overig	2.570	2.570	2.570	2.570
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	46.713	46.707	46.639	46.632
0.8 Overige baten en lasten	951	1.104	1.812	1.812
Saldo	58.858	58.777	59.656	59.662

In de tabellen hieronder zijn de geraamde kosten van de Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien opgenomen.

Deze post betreft een financieel-technisch verplicht item in het kader van de nieuwe BBV voorschriften.

Overhead

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
0.4 Overhead	8.599	8.523	8.437	8.440
Saldo	8.599	8.523	8.437	8.440

Overige alg. dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

taakveld

	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
0.8 Overige baten en lasten	2.628	2.598	2.893	2.938
Saldo	2.628	2.598	2.893	2.938

Saldo baten en lasten

Hieronder is het saldo van de baten en lasten vóór stortingen in en/of onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Begrotingsjaar

Saldo vóór stortingen en onttrekkingen reserves

	2018	2019	2020	2021
	-183	94	1.870	1.729

Mutaties in reserves

Volgens het BBV behoren de reserves te worden onderverdeeld in algemene reserve(s) en bestemmingsreserves. Jaarlijks vindt een beoordeling van de (bestemmings)reserves plaats. Hierbij wordt ondermeer beoordeeld in hoeverre de (bestemmings)reserves toereikend en benodigd zijn. De stortingen en onttrekkingen uit de reserves staan per programma toegelicht in het overzicht 'Wat mag het kosten'. De stand van de reserves is in de onderstaande tabel opgenomen.

Overzicht verloop reserves (x € 1.000)

Stand per 1/1 jaar	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal eigen vermogen
2018	17.323	3.340	20.663
Storting	-	-	-
Onttrekking	-	216	216
2019	17.323	3.124	20.447
Storting	-	-	-
Onttrekking	-	84	84
2020	17.323	3.040	20.363
Storting	-	1.016	1.016
Onttrekking	-	80	80
2021	17.323	3.976	21.299
Storting	-	766	766
Onttrekking	-	127	127
2022	17.323	4.615	21.938

bedragen x € 1.000

storting

Mutaties reserves programma 1

Mutaties reserves programma 10

onttrekkingen

Mutaties reserves programma 1

Mutaties reserves programma 10

Stortingen en onttrekkingen per saldo

	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Mutaties reserves programma 1			1.016	766
Mutaties reserves programma 10				
Mutaties reserves programma 1	98	84	80	127
Mutaties reserves programma 10	119			
Stortingen en onttrekkingen per saldo	217	84	-936	-640

Geraamd resultaat

Hieronder is het saldo van de baten en lasten ná stortingen in en/of onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Begrotingsjaar

Totaal incl. stortingen/onttrekkingen reserves

	2018	2019	2020	2021
Totaal incl. stortingen/onttrekkingen reserves	33	178	934	1.090

Geprognosticeerde beginbalans

Balans per 1 januari 2018 (x € 1.000)

ACTIVA	01-01-2018
VASTE ACTIVA	
Immateriële vaste activa	
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	-
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-
Totaal immateriële vaste activa	-
Materiële vaste activa	
Investeringen met een economisch nut	41.668
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	10.135
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	4.504
In erfpacht	-
Totaal materiële vaste activa	56.307
Financiële vaste activa	
Kapitaalverstrekkingen aan:	
- deelnemingen	331
- gemeenschappelijke regelingen	-
- overige verbonden partijen	-
Leningen aan:	
- openbare lichamen	-
- woningcorporaties	-
- deelnemingen	-
- overige verbonden partijen	-
Overige langlopende leningen	9.209
Uitzettingen in Rijks schatkist met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	4.028
Totaal financiële vaste activa	13.568
TOTAAL VASTE ACTIVA	69.875
VLOTTENDE ACTIVA	
Vorraden	
Grond- en hulpstoffen	-
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	4.747
Gereed product en handelsgoederen	-

ACTIVA	01-01-2018
Vooruitbetalingen	8
Totaal voorraden	4.755
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	
Vorderingen op openbare lichamen	4.230
Verstreckte kasgeldleningen aan openbare lichamen	-
Overige verstreckte kasgeldleningen	-
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	-
Rekening-courantverhouding met het Rijk	-
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	-
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd < 1 jaar	-
Overige vorderingen	5.846
Overige uitzettingen	99
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	10.175
Liquide middelen	
Kas-, bank- en girosaldo	222
Totaal liquide middelen	222
Overlopende activa	
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	-
- Europese overheidslichamen	-
- Het Rijk	-
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	8
Totaal overlopende activa	8
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	15.160
TOTAAL	85.035

PASSIVA	01-01-2018	
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	17.323	
Bestemmingsreserve	3.221	
Resultaat na bestemming	-	
Totaal eigen vermogen	-	20.544
Voorzieningen		
Voorzieningen	11.341	
Financiële vaste passiva	11.341	11.341
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		
Obligatieleningen	-	
Onderhandse leningen van:		
– binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	102	
– binnenlandse banken en overige financiële instellingen	37.197	
– binnenlandse bedrijven	-	
– openbare lichamen	-	
– overige binnenlandse sectoren	113	
– buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	
– door derden belegde gelden	-	
– waarborgsommen	14	
Totaal vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	37.426	37.426
TOTAAL VASTE PASSIVA	69.311	69.311
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	-	
Overige kasgeldleningen	-	
Banksaldi	2.585	
Overige schulden	10.673	
Totaal netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	13.258	13.258
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54	
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen dekking van lasten van volgende begrotingsjaren		
– Europese overheidslichamen	-	
– Het Rijk	-	

PASSIVA	01-01-2018
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	<u>2.412</u>
Totaal overlopende passiva	<u>2.466</u>
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	<u>15.724</u>
 TOTAAL	 <u>85.035</u>
Gewaarborgde leningen (specificatie borg- en garantstellingen: zie toelichting op de balans)	

EMU-saldo

In het bestuurlijk akkoord “Beheersen EMU-saldo lokale overheid” is vastgelegd dat met ingang van de begroting 2006 het EMU-saldo van jaar $t-1$, t en $t+1$ in de begrotingsstukken van de lokale overheid moet worden opgenomen. Gemeenten worden medeverantwoordelijk voor het halen van de nationale taakstelling met betrekking tot het EMU-saldo.

Volgens het Verdrag van Maastricht mogen lidstaten geen tekort hebben van meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Het tekort of overschot van de decentrale overheden maakt daar onderdeel van uit. Om die reden heeft de minister van Financiën op basis van de wet Fido de mogelijkheid in te grijpen bij een dreigende overschrijding van de EMU-norm.

Om het EMU-saldo te bepalen, moeten we op een andere manier kijken naar de gemeentelijke uitgaven (uitgaven/ontvangsten in plaats van lasten/baten). Het EMU-saldo wordt bepaald door twee factoren:

- Het overschot of het tekort op de gemeenterekening
- Het saldo van investeringen minus afschrijvingen

Gezien deze definitie is het mogelijk dat gemeenten een sluitende begroting hebben, maar dat er in EMU-termen toch sprake is van een tekort. Daarvan kan sprake zijn als er relatief veel wordt geïnvesteerd (gemeenten sturen op de kapitaallasten en niet op het investeringsbedrag als zodanig) of als er veel bestedingen ten laste van de reserves zijn.

Het berekende EMU-tekort moet worden afgezet tegen de referentiewaarde. Deze individuele referentiewaarden is een doorvertaling van de norm voor het totaal der gemeenten naar een afzonderlijke gemeente, op basis van de begrotingstotalen. De individuele referentiewaarde is geen strikte norm, maar geeft de afzonderlijke gemeenten wel een indicatie van hun maximale aandeel in het toegestane EMU-tekort. Het ministerie van Binnenlandse Zaken publiceert jaarlijks de individuele referentiewaarden. Voor 2016 is echter afgesproken om de EMU-tekortruimte niet nader te verdelen over gemeenten, provincies en waterschappen, met het gevolg dat er voor 2016 geen individuele referentiewaarden zijn. Dat geldt ook voor 2017 en latere jaren, gegeven dat er voor deze jaren nog geen EMU-tekortnorm voor de decentrale overheden als totaal is bepaald.

Maatregelen die een gemeente kan nemen om het EMU-tekort terug te brengen, zijn:

- Uitstel van EMU-relevante grondaankopen
- Temporiseren van investeringen
- Activiteiten grondbedrijf onderbrengen in private contracten
- Huren/leasen in plaats van kopen

EMU saldo

Omschrijving	2017	2018	2019
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
	Volgens realisatie t/m sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	5.259	183	-94
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.170	3.464	3.344
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	3.520	3.383	3.289
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	9.875	7.356	5.585
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	20	15	20
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	2.422	2.100	2.000
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	3.007	3.250	3.134
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	746	818	841
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten lasten van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
11 Verkoop van effecten			
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo	1.933	21	1.267

Geraamde baten en lasten per taakveld

Geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	13.677	59.822	46.146	13.375	59.616	46.241	14.927	61.499	46.572	14.781	61.302	46.521
Bestuur	1.730		-1.730	1.693		-1.693	1.724	1.016	-708	1.742	766	-976
Mutaties reserves		98	98		84	84	1.016	80	-936	766	127	-640
Burgerzaken	474	553	80	487	481	-6	399	481	82	436	481	45
Beheer overige gebouwen en gronden	354	132	-222	354	93	-262	355	85	-270	355	85	-270
Overhead	8.599	181	-8.417	8.523	181	-8.342	8.437	181	-8.255	8.440	181	-8.258
Treasury	-385	1.028	1.414	-558	788	1.346	-173	1.016	1.189	-173	1.016	1.189
OZB woningen	278	5.356	5.079	278	5.369	5.092	278	5.382	5.104	278	5.395	5.117
OZB niet-woningen		2.239	2.239		2.239	2.239		2.239	2.239		2.239	2.239
Belastingen Overig		2.570	2.570		2.570	2.570		2.570	2.570		2.570	2.570
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		46.713	46.713		46.707	46.707		46.639	46.639		46.632	46.632
Overige baten en lasten	2.628	951	-1.677	2.598	1.104	-1.494	2.893	1.812	-1.081	2.938	1.812	-1.127
1. Veiligheid	2.596	31	-2.565	2.617	31	-2.586	2.635	31	-2.604	2.656	31	-2.625
Crisisbeheersing en brandweer	1.651		-1.650	1.668		-1.668	1.686		-1.686	1.707		-1.707
Openbare orde en veiligheid	946	31	-915	949	31	-918	949	31	-918	949	31	-918
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.609	252	-4.357	4.639	252	-4.388	4.647	252	-4.396	4.649	252	-4.397
Verkeer en vervoer	4.048	146	-3.902	4.076	146	-3.930	4.084	146	-3.938	4.085	146	-3.939
Recreatieve havens	304	99	-205	304	99	-205	304	99	-205	304	99	-205
Economische havens en waterwegen	256	6	-250	259	6	-253	259	6	-253	259	6	-253
3. Economie	563	293	-269	500	293	-207	490	293	-197	490	293	-197
Economische ontwikkeling	96		-96	96		-96	96		-96	96		-96
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	180		-180	180		-180	180		-180	180		-180
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	103	13	-90	80	13	-67	80	13	-67	80	13	-67
Economische promotie	184	280	96	145	280	136	135	280	146	135	280	146
4. Onderwijs	4.513	584	-3.929	4.516	584	-3.932	4.516	584	-3.932	4.516	584	-3.932
Openbaar basisonderwijs	428	419	-9	428	419	-9	428	419	-9	428	419	-9
Onderwijshuisvesting	2.792	65	-2.727	2.794	65	-2.729	2.794	65	-2.729	2.794	65	-2.729
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.293	100	-1.192	1.294	100	-1.194	1.294	100	-1.194	1.294	100	-1.194

Taakveld	Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
5. Sport, cultuur en recreatie	6.233	1.046	-5.187	6.269	1.046	-5.223	6.245	1.046	-5.199	6.245	1.046	-5.199
Sportbeleid en activering	418	119	-300	417	119	-299	417	119	-299	417	119	-299
Sportaccommodaties	2.555	677	-1.879	2.585	677	-1.908	2.544	677	-1.867	2.544	677	-1.867
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	465	57	-409	467	57	-411	469	57	-413	467	57	-411
Musea	45		-45	45		-45	45		-45	45		-45
Cultureel erfgoed	40	14	-26	35	14	-21	36	14	-22	35	14	-21
Media	677		-677	677		-677	677		-677	677		-677
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.032	180	-1.852	2.042	180	-1.862	2.056	180	-1.875	2.059	180	-1.878
6. Sociaal domein	35.852	9.107	-26.745	35.594	9.091	-26.503	35.201	9.075	-26.126	35.047	9.075	-25.972
Samenkracht en burgerparticipatie	2.697	165	-2.532	2.706	164	-2.542	2.719	163	-2.556	2.723	163	-2.560
Wijkteams	1.189		-1.189	1.189		-1.189	942		-942	942		-942
Inkomensregelingen	11.027	8.523	-2.505	10.962	8.508	-2.455	10.962	8.493	-2.469	10.948	8.493	-2.455
Begeleide participatie	4.695		-4.695	4.537		-4.537	4.385		-4.385	4.236		-4.236
Arbeidsparticipatie	792		-792	792		-792	792		-792	792		-792
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.245	8	-3.238	3.201	8	-3.193	3.194	8	-3.186	3.199	8	-3.192
Maatwerkdienstverlening 18+	5.091	411	-4.680	5.091	411	-4.680	5.091	411	-4.680	5.091	411	-4.680
Maatwerkdienstverlening 18-	5.795		-5.795	5.795		-5.795	5.795		-5.795	5.795		-5.795
Geëscaleerde zorg 18-	1.321		-1.321	1.321		-1.321	1.321		-1.321	1.321		-1.321
7. Volksgezondheid en milieu	6.913	5.603	-1.309	6.987	5.680	-1.307	7.093	5.768	-1.325	7.192	5.862	-1.330
Volksgesondheid	1.155		-1.155	1.164		-1.164	1.183		-1.183	1.188		-1.188
Riolering	2.373	2.601	228	2.454	2.683	228	2.538	2.766	228	2.627	2.856	228
Afval	2.637	2.955	318	2.631	2.950	320	2.635	2.955	320	2.640	2.960	320
Milieubeheer	724	30	-693	725	30	-695	725	30	-695	725	30	-695
Begraafplaatsen en crematoria	23	16	-7	12	16	4	12	16	4	12	16	4
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.311	562	-1.749	2.360	443	-1.917	2.302	443	-1.859	2.222	443	-1.779
Mutaties reserves		119	119									
Ruimtelijke ordening	1.282	15	-1.267	1.267	15	-1.252	1.272	15	-1.257	1.257	15	-1.242
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	68		-68	68		-68	68		-68	68		-68
Wonen en bouwen	962	428	-534	1.025	428	-598	962	428	-534	897	428	-469
Begrotingsresultaat	77.266	77.299	33	76.857	77.035	178	78.056	78.990	934	77.797	78.887	1.090

Investerings 2018–2021

Overzicht in hoofdlijnen investeringen programmabegroting 2018–2021

Betreft investeringen waarvan het investeringsbedrag hoger is dan € 50.000 of gelijksoortige kleinere investering bij elkaar opgeteld.

Jaar 2018	Bedrag
Investerings gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	1.295.717
Meubilair gemeentehuis 125 bureaustoelen jaargang 2018	63.530
Raadszaal meubilair en technische installaties	208.373
Bermen erftoegangswegen 2018	90.306
GVVP jaarschijf 2018	74.466
P00.02 Maatschappelijk vastgoed Onderwijs huisvesting Prg 5 PPN 2017	1.176.471
Speeltoestellen jaarschijf 2018	109.305
Investerings GRP jaarschijf 2018	3.131.489
Kapitaallastenreservering 2019 inv 2018 Waterplan PPN2010 9.1	98.000
Twee reinigingsauto's met zijbelading	472.740
Totaal	6.720.397
Jaar 2019	Bedrag
Investerings gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	294.739
Gemeentehuis wanden en installaties	162.056
Reconstucties hoofdinfrastructuur jaarschijf 2019 HI elementen en asfalt	218.808
GVVP jaarschijf 2019	74.466
Investerings oeverbescherming diverse locaties	638.191
Speeltoestellen jaarschijf 2019	68.716
Investerings GRP jaarschijf 2019	3.399.743
Kapitaallastenreservering 2019 inv 2018 Waterplan PPN2010 9.1	98.000
Totaal	4.954.719
Jaar 2020	Bedrag
Investerings gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	573.290
Divers meubilair gemeentehuis jaarschijf 2020	371.520
Bosse systeemwanden gemeentehuis	165.795
Houten fietsgangersbrug Rustenburgerweg 15–102 Tytsjerk	63.597
GVVP jaarschijf 2020	74.466
Speeltoestellen jaarschijf 2020	61.118
Kapitaallastenreservering 2021 inv 2020 Waterplan PPN2010 9.1	98.000
Investerings GRP jaarschijf 2020	2.767.435
Totaal	4.175.221
Jaar 2021	Bedrag
Investerings gebouwenbeheersprogramma diverse gebouwen	258.972
Gemeentehuis verb Bosse syst wanden D08	478.210
Gemeentehuis verb vloerbedekking D01	90.345
Gemeentehuis verb databekabeling D05	75.867
Gemeentehuis verb installaties A02+A03	493.745
GVVP jaarschijf 2021	74.466
Vrachtauto met kraan BZ-DT-74	166.322
Speeltoestellen jaarschijf 2006	65.050
Containerauto nr 13 Scania BX-ZZ-92	122.471
Afzetkolkenzuiger los object kan op auto nr 13 worden geplaatst	132.570
Kapitaallastenreservering 2022 inv 2021 Waterplan PPN2010 9.1	98.000
Investerings GRP jaarschijf 2021	1.946.879
Totaal	4.002.897

3 BIJLAGEN

Politieke termijnagenda en collegeprogramma

Politieke termijnagenda

Op 19 maart 2014 is er een nieuwe gemeenteraad gekozen. Op 24 april 2014 heeft de raad de politieke termijnagenda vastgesteld. Daarin staat aangegeven welke politieke relevante onderwerpen de raad in de komende periode wil behandelen en waarin hij een sturende (kaderstellende) rol wil spelen. De raad geeft in de politieke termijnagenda aan het college duidelijke prioriteiten mee.

Ook de raadsperiode 2014–2018 zal voor een groot deel in het teken staan van bezuinigingen en er zal niet veel financiële ruimte zijn voor nieuwe ontwikkelingen. Aan de andere kant moet de raad wel visies ontwikkelen en kaders aangeven op de meest belangrijke beleidsterreinen. Het instrument van de politieke termijnagenda beperkt zich per definitie tot de agendering en daarmee de procedurele kant van de zaak. Pas als de onderwerpen op termijn (informerend, opiniërend of besluitvormend) in de raad komen, worden deze inhoudelijk behandeld. De politieke termijnagenda is een product van de hele raad, van alle zeven fracties.

Op 19 juni 2014 heeft het college aan de raad aangegeven, wat in de komende periode een haalbare planning is voor het behandelen van de onderwerpen uit de politieke termijnagenda.

De onderwerpen uit de politieke termijnagenda 2014–2018, met daarbij de door het college aangegeven planning, of met intussen op onderdelen de realisering of bijgestelde planning, zijn de volgende:

Politieke termijnagenda

	Punten per programma <i>geactualiseerd okt. 2017</i>	<i>Opgepakt en in raad:</i>
1	<u>Aansluiting op de arbeidsmarkt</u> <i>Is in het kader van de Contourennotitie Participatiewet aan de orde geweest – opiniërend – besluitvormend</i>	<i>Raad</i> <i>23 apr 2015 21 mei 2015</i>
2	<u>Evaluatie Woonvisie</u> <i>Komt nog aan de orde in de raad</i>	<i>Raad</i> <i>23 nov 2017</i>
3	<u>Gezinslocatie Burgum</u> <i>Onderwerp is in de raad aan de orde geweest.</i>	<i>Raad</i> <i>20 nov 2014</i>
4	<u>Huisvesting</u> <i>Wordt betrokken bij de evaluatie/herijken structuurvisie en woonvisie</i>	<i>Raad</i> <i>23 nov 2017</i>
5	<u>Duurzame energie</u> <i>– evaluatie duurzaamheidsbeleid – opiniërend energieplan – komt vervolg Startnotitie energieplan.</i>	<i>Raad</i> <i>16 feb 2017 13 jul 2017 21 dec 2017</i>
6	<u>Ontmoetingsplaatsen</u> <i>– startnotitie – komt vervolg in relatie tot maatschappelijk vastgoed</i>	<i>Raad</i> <i>20 apr 2017 19 okt 2017</i>
7	<u>Burger aan zet</u> <i>Oriënterend besproken, vervolg in diverse bijeenkomsten raad.</i>	<i>Raad</i> <i>26 maart 2015</i>

	Punten per programma <i>geactualiseerd okt. 2017</i>	Opgepakt en in raad:
	<i>(kanteling)</i>	<i>+ vervolgbijeenkomsten</i>
8	<u>Ontwikkeling van het kind</u> – <i>informerende/oriënterende bespreking startnotitie;</i> – <i>breder behandeld in combinatie met onderzoek spreiding kindvoorzieningen (presentatie en bespreking)</i>	<i>Raad</i> <i>19 nov 2015</i> <i>26 mei 2016</i>
9	<u>MKB</u> – <i>Plan van aanpak</i> – <i>Ruimte voor ondernemerschap</i>	<i>Raad:</i> <i>21 april 2016</i> <i>15 dec 2016</i>
10	<u>Gemeenteraad</u> <i>Raadsconferentie werkwijze raad</i>	<i>Raad</i> <i>1 april 2016</i>
11	<u>Onderhoud verhardingen</u> – <i>startnotitie</i> – <i>afweging langjarige contracten onderhoud verharding</i>	<i>Raad</i> <i>26 mrt 2015</i> <i>7 nov 2016</i>
12	<u>Jongeren en gemeentepolitiek</u> <i>Invulling bij de raad</i> <i>Uitwerking vindt plaats met medewerking ProDemos</i>	<i>commissie communicatie</i>
13	<u>Digitale Agenda Tytsjerksteradiel</u> – <i>presentatie</i> – <i>memo stand van zaken</i>	<i>Raad</i> <i>19 nov 2015</i> <i>13 okt 2016</i>
14	<u>Lichtbeleid buitengebied</u> <i>Informerende inventarisatie van het lichtbeleid in het buitengebied (sportveldverlichting en reclameverlichting). Incl. koppelen aan de evaluatie van het lichtbeleid open stallen.</i>	<i>Raad</i> <i>23 nov 2017</i>
15	<u>Evaluatie GVVP</u> <i>Evaluatie is in de raad aan de orde geweest</i>	<i>Raad:</i> <i>10 sept 2015</i>
16	<u>Kulturele Haadstêd 2018</u> <i>Informerend, Plan en budget</i> <i>verordening en Informatie tenders</i>	<i>Raad</i> <i>19 jan 2015, ppn 2015,</i> <i>12 jan 2016</i> <i>30 jun 2016, 16 mrt 2017</i>

Collegeprogramma

De uitvoering van de punten uit het collegeprogramma is (zal zijn), in veel gevallen via een vertaling naar meer operationele beleidsvoorstellen, te volgen in de periodieke beleidsvoortgangsrapportages.

Nadat in april 2014 het Coalitieakkoord 2014–2018 tot stand kwam, bracht het nieuwe college in juni 2014 het collegeprogramma ‘Fan âld tinken nei nij dwaan’ uit, in het Fries.

In het programma wordt geconstateerd, dat er veel op de gemeente afkomt. Van groot belang wordt het doorvoeren van de drie decentralisaties in het Sociaal Domein – AWBZ, jeugdzorg en Participatiewet. Er komen daarmee veel taken van het Rijk over. Met een behoorlijke korting en een openeindfinanciering op de daarmee over te dragen middelen. Deze taken zullen dan ook op een andere manier moeten worden uitgevoerd. Naast transitie dus ook transformatie. De

Kanteling moet in versterkte zin worden toegepast, in de breedte van de gemeentelijke taken, bij de instellingen en bij de burgers. Meer gebruik maken van de eigen kracht van de burger en van de gemeenschap. Van de kracht van de zeventien sterke dorpen, van de verenigingen, de kerken, de buurten in de dorpen. Van 'âld tinken', denken vanuit de gemeente en het gemeentehuis, naar 'nij dwaan', samen met de burgers het welzijn op peil houden. Het college geeft hierbij in het programma ook al een wat meer uitgewerkte richting aan.

Niet alleen in het Sociaal Domein, maar 'gemeentebreed' zal de gemeente meer moeten loslaten en meer gebruik moeten maken van de kracht in de samenleving. Het moet meer 'overheidsparticipatie' worden, de gemeente die participeert in initiatieven van burgers. Daarmee staat ook een rijke verscheidenheid van die initiatieven op de voorgrond en niet een uniforme aanpak vanuit de gemeente. Dit vraagt een omslag in politiek, bestuurlijk en ambtelijk denken en handelen.

De start van de nieuwe periode staat ook in het teken van een forse financiële taakstelling voor de komende jaren, van ongeveer € 2 miljoen structureel. Daarnaast steekt het college – door het anders uitvoeren van de taken in het kader van de hiervoor genoemde decentralisaties – in op het effectief inzetten van alle hiermee gemoeide budgetten, om zo geld te besparen, ook voor het daarmee overeind kunnen houden van de voorzieningen in de dorpen. Het college gaat het bezuinigingsproces in met als uitgangspunten: een sluitend meerjarenperspectief per 2018, een evenredige verdeling over de interne bedrijfsvoering (belangrijke component: samenwerking Achtkarspelen) en het externe beleid.

Er is zo weinig ruimte voor het maken van nieuw beleid. Deze periode zal dan ook 'beleidsluw' zijn. Maar het college blijft alert op de kansen die zich aandienen. En er zullen niet minder bestuurlijke en ambtelijke activiteiten nodig zijn. De hiervoor aangegeven lijn van transformatie en loslaten zal veel inspanning vragen. Dat geldt ook voor de voorbereiding, besluitvorming en uitvoering van de bezuinigingstaakstelling. Er wordt veel bestuurskracht verwacht.

Binnen de aangegeven financiële context zijn voor het college in deze periode belangrijke punten:

1. Een hoofdlijn voor de komende jaren is, dat het college een omslag wil bereiken naar het als gemeente meer aansluiten bij en faciliteren van initiatieven in de samenleving in plaats van het zelf als gemeente initiatieven nemen en uitvoeren.
2. Voor het Sociale Domein staat het college voor een efficiënte en gekantelde werkwijze, die veel meer de kracht van de dorpsgemeenschappen benut. De in het kader van de transities te vormen teams zullen daarbij een taak krijgen in de verdeling van de hiermee gemoeide budgetten. Uitgangspunt is verder, dat deze transformatie zal leiden tot een duidelijke besparing in deze periode.
3. Voor de transities in het Sociaal Domein werkt het college verder de al vastgestelde uitgangspunten voor elk van de transities uit en vult het college deze in 2014 verder in. Met een overgangperiode moet in 2016 alles 'draaien'.
4. Het college stimuleert, dat er een goed aanbod en een goede spreiding van onderwijsvoorzieningen in de gemeente blijft. Hierbij is mee het initiatief en de inzet van alle betrokkenen nodig.

5. Het college richt zich, met het oog op het vervallen van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) per 1 januari 2015, op een goede transformatie van de bestaande structuren in de Wsw naar de nieuwe situatie, met oog voor de mensen om wie het gaat.
6. Het college blijft invulling geven aan het minimabeleid en ontziet dit beleid in de bezuinigingstaakstelling.
7. Er wordt naar de mogelijkheden stevig ingezet op de bestrijding van de werkloosheid. Daarbij is vooral de bestrijding van de werkloosheid onder jongeren een speerpunt.
8. Tytsjerksteradiel blijft zich profileren als duurzame gemeente.
9. De bestaande Woonvisie en Structuurvisie vormt voor het college in deze periode het uitgangspunt voor het ruimtelijk- en volkshuisvestingsbeleid. Deze visies worden aan het einde van de periode geëvalueerd. Als uitvloeisel hiervan zal het gebied 'de Warren' bij Burgum in deze periode de huidige bestemming houden en zullen er ook geen (ontwerp)bestemmingsplannen voor dit gebied in procedure worden gebracht.
10. Het college zet in op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en voldoende verscheidenheid in woningen.
11. Het college zorgt voor een goede bereikbaarheid van de gemeente via een adequate mix van digitale, telefonische en fysieke kanalen.

Het college geeft aan in deze periode met volle inzet sturing en invulling te gaan geven aan zijn bestuurlijke taken, en dat verder:

– *met vertrouwen*

in elkaar en in de partners met wie wordt samengewerkt;

– *met loslaten*

het college kijkt eerst naar eigen initiatief vanuit de samenleving; als voorbeeld worden de in het kader van de transities te vormen teams genoemd, die – binnen vastgestelde kaders – ruimte krijgen om problemen in de uitvoering op te lossen;

– *met een sociaal gezicht*

er is oog voor mensen die het moeilijk hebben;

– *met duidelijkheid*

het college let op heldere besluitvorming en consequente uitvoering. In het collegeprogramma worden vervolgens in de verschillende afzonderlijke programma's de punten aangegeven die het college wil bereiken of een accent wil geven.

1. Algemeen Bestuur

1. Omslag naar het als gemeente meer aansluiten bij en faciliteren van initiatieven in de samenleving. In lijn met deze omslag omvorming van het budget voor burgerparticipatie tot een budget voor initiatieven in het kader van de Kanteling.
2. Goede bereikbaarheid van de gemeente via een adequate mix van digitale, telefonische en fysieke kanalen.
3. Inzet op een kwalitatief goede dienstverlening door de gemeente. Ook m.b.t. de zich ontwikkelende dienstverlening vanuit de teams in het kader van de transities en transformatie in het Sociaal Domein.

4. Samenwerking met Achtkarspelen: inrichting van de organisatie en invulling van de taken van het openbaar lichaam Werkmaatschappij 8KTD volgens het overeengekomen '3c-scenario', in 2015.
5. In de samenwerking met andere gemeenten meer richten op samenwerking op thema's en de daarbij geëigende schaal dan op samenwerking in vaste samenwerkingsverbanden. Deze lijn is ook uitgangspunt bij de gedachtevorming over de toekomst van de Stadsregio Leeuwarden. Oog voor de meerwaarde van ANNO (Agenda Netwerk Noord Oost) en staan voor de in het kader van deze agenda gemaakte afspraken.
6. Alertheid op mogelijkheden voor verdere digitale dienstverlening en kansen ten gevolge van andere ontwikkelingen op het gebied van digitalisering.
7. Nadrukkelijk aandacht voor informatieveiligheid.
8. Oog voor de Europese dimensie in regelgeving en randvoorwaarden en voor de mogelijkheden van 'Europa', ook op het gebied van subsidies.

2. Openbare orde en veiligheid

1. Goed inspelen op de grootschaliger structuren op het gebied van openbare orde, veiligheid en handhaving (Veiligheidsregio Fryslân, de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing – FUMO en de Politie) en zorgen voor een goede inbreng vanuit de gemeente in de bestuurlijke organen van deze verbanden.
2. Een goede uitvoering van de recente regelgeving op het gebied van de drank en horeca, met daarbij ook een beroep op de verantwoordelijkheid van de ondernemingen zelf.
3. Nadrukkelijker aandacht voor de meer 'sociale' en preventieve beleidsaspecten op het gebied van veiligheid.

3. Infrastructuur

1. Aan het werk met beeldkwaliteitgestuurd beheer van de openbare ruimte. Meer integraal kijken naar de openbare ruimte en meer samen met de burgers optrekken. Ook een evaluatie van dit nieuwe beheer in deze periode.
2. In het kader van de overdracht van wegen ten gevolge van de aanleg van de Centrale As streven naar een inrichting van deze wegen die zo goed mogelijk past bij de nieuwe, afgewaardeerde schaal.
3. Bij het onderhoud van wegen letten op de kritische grens van een voldoende balans tussen de middelen voor het onderhoud en de aansprakelijkheidsrisico's.

4 Economische Zaken

1. Alertheid en inspringen op kansen en ontwikkelingen in de gemeente voor bedrijven en instellingen.
2. Een goede facilitering van en dienstverlening aan het bestaande bedrijfsleven en de instellingen in de gemeente.
3. Inzet op het in stand houden van een sterke middenstand in de gemeente, waaronder vitale kernwinkelgebieden in Burgum, Hurdegaryp en Gytsjerk.

4. Evaluatie in het najaar van 2016 van de maatregelen in het kader van het centrummanagement voor Burgum – reclamebelasting en functioneren en draagvlak van het ondernemersfonds.
5. Bij voldoende vraag gefaseerd het bedrijventerrein Garyp-Noard in ontwikkeling brengen.
6. Stimuleren van de aanleg van toekomstzeker internet. Onder andere door de aanleg goed te faciliteren. Hierbij ook inzet op het ontwikkelen van gemeentelijk/regionaal beleid in aanvulling op de provinciale beleidsinitiatieven.
7. Een open oog, in contacten met het bedrijfsleven en de instellingen, bij aanbestedingen en verder in beleid met werkgelegenheidsaspecten, voor mogelijkheden voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Het hierbij nauw aan elkaar verbinden van economische en sociale aspecten.
8. Aangrijpen van de kansen die zich voordoen in het kader van de Culturele Hoofdstad 2018, in overleg met de culturele en toeristische sector. Daarbij de gemeente goed voor het voetlicht brengen.

5. Onderwijs

1. Stimuleren, dat er een goed aanbod en een goede spreiding van onderwijsvoorzieningen in de gemeente blijft. Hierbij is mee het initiatief en de inzet van alle betrokkenen nodig.
2. Goed laten verlopen van de overgang van de verantwoordelijkheid voor buitenonderhoud en aanpassing van schoolgebouwen in het primair onderwijs – met ingang van 2015 – naar de schoolbesturen, met ook het bijbehorende budget. En de gevolgen hiervan, ook intern, goed regelen.

6. Welzijn

1. Voor het Sociaal Domein staan voor een efficiënte en gekantelde werkwijze, die veel meer de kracht van de dorpsgemeenschappen gebruikt. Uitgangspunt is verder, dat deze transformatie zal leiden tot een duidelijke besparing in deze periode. Een en ander werkt gemeentebreed in beleidsonderdelen door en heeft ook uitwerking naar budgetovereenkomsten en subsidievoorwaarden.
2. Uitwerken en verder invullen van de al vastgestelde uitgangspunten voor elk van de transities in het Sociaal Domein, in 2014. 2015 is een overgangsjaar naar 2016, waarin alles zal gaan 'draaien'.
3. Bevorderen van de sociale cohesie in de dorpen en buurten, mee in relatie met de onder 1. en 2. genoemde punten.
4. Inzet, ook met het oog op de taken in het kader van de decentralisaties, op het slim en effectief gebruik van accommodaties voor onderwijs-, sport- en welzijnsvoorzieningen, met uitgekende combinaties van functies.

7. Sport

1. Bij de tijd brengen van het zwembad 'De Wetterstins' in Burgum, via een renovatie in 2015.
2. Besluitvorming in 2014 over de aanleg van kunstgrasvoorzieningen voor de voetbalverenigingen in Burgum, in samenhang met de besluitvorming over de meer

definitieve inrichting van het AZC-terrein. Met daarbij de voorwaarde, dat verenigingen in de omgeving ook van deze voorziening gebruik kunnen maken.

3. Inzet op kunstgrasvoorzieningen in Hurdegaryp, onder de voorwaarde dat er een goede koppeling kan worden gelegd met andere wenselijke ontwikkelingen in Hurdegaryp en dat verenigingen in de omgeving ook van deze voorziening gebruik kunnen maken.

8. Werk en Bijstand

1. Verder uitwerken en invullen van de al vastgestelde uitgangspunten voor de decentralisatie met betrekking tot de Participatiewet, in 2014.
2. In relatie tot het vervallen van de Wet sociale werkvoorziening en de komst van de Participatiewet (1-1-2015) richten op een goede transformatie van de bestaande structuren naar de nieuwe situatie, met oog voor de mensen om wie het gaat.
3. Invulling blijven geven aan ruimhartig minimabeleid en ontzien van dit beleid in de bezuinigingstaakstelling.
4. Naar de mogelijkheden stevig inzetten op de bestrijding van de werkloosheid. Daarbij is vooral de bestrijding van de werkloosheid onder jongeren een speerpunt.

9. Milieu

1. Blijven profileren van Tytsjerksteradiel als duurzame gemeente. Evaluatie van het beleid in deze periode en eventueel bijstellen ervan, in nieuwe en kansrijke richtingen.
2. Volgen van en goed inspelen op de ontwikkelingen naar het opwaarderen van reststoffen uit de afvalinzameling, in het kader van de 'circulaire economie'.
3. Evaluatie van het lichtbeleid voor open stallen in deze periode. Dan een mogelijke uitbreiding van het lichtbeleid naar andere objecten/gebieden – zoals sportvoorzieningen, reclame-uitingen, bebouwde kom – aan de orde stellen.

10. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

1. Aanhouden van de bestaande Woonvisie en Structuurvisie als uitgangspunt voor het ruimtelijke volkshuisvestingsbeleid. Evaluatie van deze visies aan het einde van de periode. Het gebied 'de Warren' bij Burgum houdt in deze periode de huidige bestemming en er zullen ook geen (ontwerp) bestemmingsplannen voor dit gebied in procedure worden gebracht.
2. Inzet op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en voldoende verscheidenheid in woningen, onder andere via afspraken met WoonFriesland.
3. Inzet in Burgum, Hurdegaryp en Garyp op een forse investering in leefbaarheid via het project 'Kansen in kernen'.
4. Beschermen en versterken van de positie van Burgum als regionaal centrum, via ontwikkelingen als 'Waterfront Burgum', de herinrichting van de Markt en omgeving, en 'Kansen in kernen'.
5. Tot stand brengen in deze periode van een herontwikkeld centrum van Gytsjerk.
6. Werken aan een versterkte positie van Earnewâld, onder andere via het mogelijk maken van ontwikkelingen op grond van het nieuwe bestemmingsplan.

7. Letten op de mogelijkheden voor meer ontwikkelingen op het gebied van natuurbeheer. Uitvoeren van het ecologisch ontwikkelingsplan.

11. Dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

1. Ingaan van het voor deze periode afgesproken bezuinigingsproces met als uitgangspunten: een sluitend meerjarenperspectief per 2018, een evenredige verdeling over de interne bedrijfsvoering (belangrijke component: samenwerking Achtkarspelen) en het externe beleid.
2. Met adequaat sociaal flankerend beleid begeleiden van de krimp in het aantal arbeidsplaatsen bij de gemeente, een gevolg van de bezuinigingstaakstelling.
3. Inzet, mee in relatie tot de vorming en ‘vulling’ van de Werkmaatschappij 8KTD, op de ontwikkeling van de ‘dragende’ ambtelijke organisatie naar een ‘netwerkorganisatie’, met minder hiërarchische lagen, meer ruimte voor de professionals en minder strakke afbakening van organisatie-eenheden.
4. Bevorderen van een bredere en meer flexibele inzet van de medewerkers, met het zelf verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen en ‘onderhoud’ van hun professionaliteit. Vragen van een meer externe en procesgerichte instelling van de medewerkers. 5. Inzet op meer evenwicht in de personeelsopbouw van de ambtelijke organisatie, met meer jong talent en gerichte aandacht voor (het aantrekken van) medewerkers met een beperking of met grote afstand tot de arbeidsmarkt.

De uitvoering van de punten uit het collegeprogramma is (zal zijn), in veel gevallen via een vertaling naar meer operationele beleidsvoorstellen, te volgen in de periodieke beleidsvoortgangsrapportages.

Eenmalige lasten en baten

Structurele en incidentele lasten en baten

De begroting bestaat uit structurele posten en incidentele posten (budgetten die maximaal drie jaar begroot worden). Het uitgangspunt is dat het college structureel niet meer uitgeeft dan dat er binnenkomt. Om dit goed te kunnen beoordelen, zijn de incidentele posten uit de begroting gefilterd. De structurele begrotingssaldi van de voorliggende begroting zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Begrotingssaldo	124	234	949	1.090

De eenmalige lasten en baten bestaan uit:

Enmalige lasten	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Prog. 0 Bijdrage aan Culturele hoofdstad	10			
Prog. 0 Storting in reserve pensioenen weth.			1.016	
Prog. 2 Actualisatie wegenlegger	18	18		
Prog. 3 Project proeftuin	23			
Prog. 3 Projectplan touristische ontsluiting Wetterwalden	45	5		
Prog. 5 Zwemclinics basisscholen	17	13		
Prog. 6 Klijnsmagelden	50			
Prog. 6 Subsydzje Flechtelingenwurk	10	10		
Prog. 7 Kosten opst. grondst. beleidsplan	20			
Prog. 7 Urnen columbarium en kelder	11			
Prog. 8 Karakteristieke panden / regelgevende omschrijving	25	10	15	
Totaal eenmalige lasten	229	56	1.031	-

Enmalige baten	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Prog. 0 Bijdrage AR Culturele hoofdstad	10			
Prog. 0 Bijdrage voorz. APPA tbv storting in res.			1.016	
Prog. 7 Opstellen grondstoffen beleidsplan	10			
Prog. 8 Bijdrage risicoreserve bwe	118			
Totaal eenmalige baten	138	-	1.016	-

Beleidsindicatoren BBV

Beleidsindicatoren en maatschappelijke effecten

Taakveld 00. Bestuur en ondersteuning			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
Apparaatskosten	euro	924,0	(2018)
<i>Kosten per inwoner</i>			
<i>Toelichting meetwaarden</i>			
<p>Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur. Apparaatskosten bestaan onder meer uit de loonkosten voor het gehele ambtelijke apparaat en, ICTkosten, huisvestings- en facilitaire kosten, inclusief externe inhuur. Apparaatskosten kunnen zowel uit overheadkosten bestaan als uit directe toewijsbare kosten, zoals bijvoorbeeld het wagenpark van de gemeentewerf of de kosten van het personeel van een beleidsafdeling. Kapitaallasten (afschrijvingen en rente) vallen onder apparaatskosten, voor zover deze betrekking hebben op het laten functioneren van de organisatie, en niet voor bijvoorbeeld investeringen in verkeersinfrastructuur. Apparaatskosten bevatten geen programmakosten zoals subsidies, kosten voor aanleg van groenvoorziening of kosten voor infrastructuur. Apparaatskosten bevatten ook niet de inkoopkosten voor diensten die uitbesteed zijn en dus niet in eigen beheer zijn. Als echter bij uitbesteding van een specifieke taak niet alleen de ambtelijke formatie vermindert, maar ook hiermee samenhangende gemeentelijke materiële kosten, dan worden de materiële kosten als organisatiekosten oftewel apparaatskosten beschouwd. Het aantal inwoners betreft 31.950.</p>			
Bezetting	fte	3,7	(2018)
<i>Bezetting in fte per 1.000 inwoners</i>			
<i>Toelichting meetwaarden</i>			
<p>Het aantal fte bezetting uit de personeelsbegroting 2018 (116,94) en het aantal inwoners (31.950) zijn als basis gebruikt voor deze indicator.</p>			
Externe inhuur	euro	8,7	(2018)
<i>Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen</i>			
<i>Toelichting meetwaarden</i>			
<p>Basis is de personeelsbegroting 2018 en de geschatte werkelijke inhuurkosten in 2017. Totale salarislasten: 9.299.487. Totale inhuurkosten: 900.000.</p>			
Formatie	fte	4,0	(2018)
<i>Het aantal fte per 1.000 inwoners</i>			
<i>Toelichting meetwaarden</i>			
<p>Het aantal fte uit de personeelsbegroting 2018 (126,83) en het aantal inwoners (31.950) zijn als basis gebruikt voor deze indicator.</p>			
Overhead	euro	11,1	(2018)
<i>Percentage overhead t.o.v. de totale lasten</i>			
<i>Toelichting meetwaarden</i>			
<p>Basis is de primitieve begroting 2018. Totale lasten: 77.265.897. Overhead: 8.598.650.</p>			

Taakveld 01. Veiligheid			
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal	1,9	(2016) 1,7 (2015)
<i>Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.</i>			
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal	2,6	(2016) 3,0 (2015)
<i>Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals</i>			

moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Hardekern jongeren aantal 0,2 (2014) 0,2 (2014)
Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12–24 jaar.

Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners aantal 3,3 (2016) 3,6 (2015)
Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.

Verwijzingen Halt aantal 31,0 (2016) 47,4 (2014)
Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12–17 jaar.

Winkeldiefstal per 1.000 inwoners aantal 0,8 (2016) 1,1 (2015)
Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Taakveld 02. Verkeer en vervoer

Indicator **Eenheid** **Metingen en refertejaar**
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig % 9,0 (2015) 7,0 (2014)
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.

Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser % 13,0 (2015) 11,0 (2014)
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.

Taakveld 03. Economie

Indicator **Eenheid** **Metingen en refertejaar**
Banen aantal 501,7 (2016) 484,7 (2015)
Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar.

Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) verhouding 122,0 (2013) 122,0 (2013)
Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.

Funcziemenging % 42,0 (2016) 41,1 (2015)
De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Vestigingen	aantal	128,9	(2016)	124,5	(2015)
<i>Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar.</i>					

Taakveld 04. Onderwijs					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar			
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%			2,7	(2012)
<i>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 – 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</i>					
<i>Toelichting meetwaarden</i>					
<i>Geen meetwaarden op regionaal en landelijk niveau bekend.</i>					
Absoluut verzuim	aantal	0,6	(2016)	1,0	(2014)
<i>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.</i>					
Relatief verzuim	aantal	20,3	(2016)	37,0	(2014)
<i>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.</i>					

Taakveld 05. Sport, cultuur en recreatie					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar			
% Niet-wekelijkse sporters	%	52,3	(2012)	54,4	(2014)
<i>Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.</i>					

Taakveld 06. Sociaal domein					
Indicator	Eenheid	Metingen en referentejaar			
% Jeugdwerkloosheid	%	1,2	(2015)	1,6	(2012)
<i>Het percentage werkeloze jongeren (16–22 jaar).</i>					
% kinderen in armoede	%	3,8	(2015)	3,4	(2012)
<i>Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.</i>					
Aantal re-integratievoorzieningen	aantal	40,9	(2016)	46,6	(2015)
<i>Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15–64 jaar</i>					
<i>Toelichting meetwaarden</i>					
<i>M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 15–65 jr' naar 'per 1.000 inw 15–65 jr'.</i>					
Bijstandsuitkeringen	aantal	30,2	(2016)	28,8	(2015)
<i>Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.</i>					

Toelichting meetwaarden

M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 18jr eo' naar 'per 1.000 inw 18jr eo'.

Jongeren met delict voor rechter % 1,1 (2015) 1,6 (2012)
Het percentage jongeren (12–21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Jongeren met jeugdbescherming % 1,3 (2016) 1,6 (2015)
Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Jongeren met jeugdhulp % 11,1 (2016) 10,9 (2015)
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.

Jongeren met jeugdreclassering % 0,0 (2016) 0,0 (2015)
Het percentage jongeren (12–22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12–22 jaar).

Netto arbeidsparticipatie % 65,9 (2016) 65,4 (2015)
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.

Wmo-clïënten met een maatwerkarrangement aantal 45,0 (2016) 46,0 (2015)
Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.

Toelichting meetwaarden

M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw' naar 'per 1.000 inw'.

Taakveld 07. Volksgezondheid en Milieu

Indicator **Eenheid** **Metingen en refertejaar**
Fijn huishoudelijk restafval kg 163,0 (2015) 174,0 (2014)
De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)

Hernieuwbare elektriciteit % 5,6 (2015) 3,7 (2014)
Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

Taakveld 08. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (Vhrosv)

Indicator **Eenheid** **Metingen en refertejaar**
Demografische druk % 84,5 (2017) 64,1 (2016)
De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Nieuwbouw woningen <i>Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.</i>	aantal	9,8 (2014)	1,7 (2013)
Woonlasten éénpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB, Afvalstoffenheffing, Rioolheffing).</i>	euro	688,0 (2017)	671,0 (2016)
Woonlasten meerpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten (OZB, Afvalstoffenheffing, Rioolheffing).</i>	euro	763,0 (2017)	741,0 (2016)
WOZ-waarde woningen <i>De gemiddelde WOZ waarde van woningen.</i>	euro	183,0 (2016)	183,0 (2016)